

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

N. BATZARIA

SUFLETE DE VITEJI.

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ"
BUCUREȘTI.

I.

Intr'un sat din fundul Olteniei

Ionel erà în vârstă de 10 ani, când a început războiul cel sfânt din care a ieșit România așa de mare și frumoasă, cum este astăzi.

Intr'una din zile Ionel auzì bătând în sat toba, așa cum nu mai bătuse până atunci, răsunând goarnele și clopotele bisericii din sat. Lovià toboșarul cu toată puterea în tobă, iar vocea-i răsunătoare tremurà. In adevăr, el aduceà satului vestea cea mai mare de când țineau oamenii minte:

„Majestatea Sa Regele dă poruncă să se strângă toți fiii Țărei și să pornească cu arma în mână, ca să scape pe frați de sub robia străină".

Tatăl lui Ionel se întorceà tocmai dela câmp, când răsunà prin sat această veste de mult așteptată. Dejugă repede boii, puse plugul în ogradă și se pregătì cu toată graba de plecare.

Plecă chiar în seara aceea. Inainte de a se despărțì de casă și de ai săi, îl îmbrățișă de mai multe ori pe Ionel care erà singurul său copil și îi zise cu lacrămile în ochi: „Ionel, să fii cuminte, să nu o necăjești pe mama ta și să ai grije de dânsa. De azi încolo tu ești bărbat în casă".

Din ziua aceea Ionel nu mai erà copilul care abia de Sân-Petru împlinise zece ani. Trebuià acum să se poarte ca un bărbat, să fie capul casei și să îngrijească de maică-sa. Și dintr'odată se prefăcù într'un băiat harnic și chibzuit. Asvârlì într'un colț jucăriile și nu mai vroì să-și piardă vremea alergând și hoinărind cu ceilalți copii din sat.

Cât erà ziua de mare, îl vedeai pe lângă maică-sa, dându-i în toate mână de ajutor. Luă în grija lui vitele din curte, cără apă dela fântână, se duceà la pădure după vreascuri și surcele. Iar când vedeà că maică-sa stă tristă și își șterge pe furiș lacrămile, Ionel se agăță de gâtul ei și-i ziceà: „nu mai plânge, mămițico, în curând tata are să se întoarcă voinic și sănătos".

Tatăl său întârzià însă să se întoarcă și erau rare veștile ce se primiau dela dânsul. Cea dintâi scrisoare umpluse de bucurie și de mândrie inima micului Ionel.

Le scrià tăticu că trecuse cu regimentul în care erà și el peste munții Carpați, că intraseră în orașe mari și frumoase, care fuseseră până atunci ale dușmanilor, că peste tot lumea îi primise cu flori și cu cântece de bucurie.

„Până acum am scăpat din robie o mulțime de frați", scrià tatăl lui Ionel, „iar dușmanul când aude de noi fuge mâncând pământul".

După astfel de vești vesele și de scrisori frumoase pe care Ionel și cu maică-sa le citeau de așa multe ori, încât le învățase pe dinafară, începură să sosească și scrisori nu tocmai îmbucurătoare. Se vedea că erau scrise cu sufletul amărît și cu inima frântă de durere.

Nu mai vorbià tata de orașe cucerite și de frați dezrobiți. Le scrià numai că e sănătos și că se gândește la ei. Ințelegeà și Ionel, cât de mic erà, că lucrurile nu mergeau așa cum începuseră și cum ar fi fost de dorit să meargă.

Se aflase acum în sat că ai noștri au trebuit să dea înapoi, strânși din toate părțile de dușmani, cari ieșiseră din toate adâncurile iadului mulți ca frunza și ca iarba.

Iar într'o noapte mama lui Ionel se trezì îngrozită și se grăbì să deștepte și pe Ionel. Auzià împușcături, bubuit de tunuri și țipete de oameni.

Aprinse candela la icoana Maicii Domnului și după aceea ieșì în curte ca să vadă și să înțeleagă ce se petrece. Nu făcù însă câțiva pași, când, scoțând un țipăt înăbușit, se prăvălì la pământ.

Speriat și îngrozit, Ionel alergă într'acolo, dar ce-i văzură ochii la lumina lunei? Iubita sa mamă căzuse rănită de schijele unui obuz, care făcuse explozie tocmai în curte. Din piciorul drept sângele îi curgeà șiroaie.

Ionel nu se văită în zadar și nu-și pierdù cumpătul. Incercă să o ridice pe rănită și să o ducă în casă. Dar brațele îi erau prea slabe și puterile nu-l ajutau.

„Mămițico", îi zise el cu un glas blând și rugător, „n'ai puteà să te ajuți și tu singură și sprijinindu-te de brațul meu să intrăm în casă?".

Dar maică-sa aproape nici nu se puteà mișcà și cu greu puteà scoate o vorbă din gură.

Ionel bătù atunci la casele vecinilor și se rugă de aceștia să vină și să-l ajute.

Intre acestea, împușcăturile se auziau din ce în ce mai dese și mai puternice, iar bubuitul tunurilor zguduià văzduhul și făceà să se clatine casele din temelii. Erà o noapte de groază și de prăpăd.

Cu toate acestea, au venit doi vecini și mama lui Ionel a putut fi dusă în casă și culcată în pat.

Din fericire, rana, deşì destul de mare şi adâncă, nu erà aşa de gravă încât să pună în primejdie viaţa bietei femei.

A doua zi oamenii din sat văzură venind pe şosea şi intrând prin curţile şi casele lor soldaţi în uniformă străină şi vorbind aspru şi ameninţător o limbă necunoscută.

Erau soldaţi din oastea duşmanului care năvălise în ţară. Doi dintre aceştia intrară şi în casă la Ionel şi scotociră prin toate părţile. Il găsiră pe Ionel stând nemişcat la căpătâiul mamei sale care gemeà şi oftà de durere.

Unul mai înalt şi cu o înfăţişare încruntată, îl întrebă ceva spunându-i cuvinte din care bietul băiat n'a înţeles nimic.

Ionel însă îşi închipuì că-l întreabă cine e culcat în pat. De aceea, uitându-se drept şi fără frică în ochii omului cu înfăţişarea aşa de cruntă, îi zise cu glasul său limpede şi hotărît: „E mama. A fost rănită în noaptea aceasta de o ghiulea, care a căzut în curtea noastră".

Al doilea soldat spuse ceva celui care vorbise întâiu şi după aceea se uită la Ionel cu nişte ochi în cari băiatul crezù că citeşte şi milă şi dragoste. In adevăr, acest soldat îl lăsă pe tovarăşul său să plece, iar el apropiindu-se de Ionel, îl mângâie pe obraji şi pe păr şi-l întrebă româneşte: „dar unde ţi-e tata?"

— Tăticu, răspunse Ionel, cu acelaş glas hotărît, e dus la războiu.

— Şi ce caută la războiu? întrebă din nou soldatul.

— Să-şi apere Ţara şi să scape pe fraţii noştri din robie, îi întoarse Ionel vorba.

— Şi cari sunt fraţii voştri? întrebă iar soldatul mirat de un astfel de răspuns.

— Cei ce vorbesc aceiaşi limbă şi sunt de aceiaşi lege cu noi.

— Carevasăzică, făcù soldatul îmbrăcat în uniforma străină, şi eu sunt frate cu tine, pentrucă şi eu vorbesc tot româneşte şi sunt de aceiaşi lege creştină.

Ionel stătù puţin pe gânduri şi după aceea răspunse: vei fi şi d-ta frate, dar de ce te-ai îmbrăcat ca duşmanii şi lupţi în oastea lor?

Soldatul lăsă capul în jos, scoase un oftat şi nu răspunse acestei întrebări. Găsì chiar cu cale să schimbe vorba şi să-l întrebe pe Ionel cum îi merge bolnavei.

„Mama suferă rău şi toată noaptea n'a închis ochii", răspunse acesta. „Mi-au spus vecinii că rana trebuie spălată şi îngrijită, dar aici n'avem nici doctor, nici doctorii".

Soldatul se gândì o bucată de vreme şi după aceea zise: „Aici în sat s'a înfiinţat chiar astzăi o ambulanţă medicală. Doctorul este tot un frate de al tău, adică un frate aşa cum sunt şi eu, căci şi el e îmbrăcat în uniforma duşmanului. Am să-i vorbesc eu să vină şi s'o vadă pe mama ta, dar e mai bine dacă vii şi tu şi te rogi de el. Să-i vorbeşti însă cuminte şi mai cu seamă să nu-l întrebi, cum m'ai

întrebat pe mine, că de ce luptă în oastea duşmană. Astfel de întrebări nu ne fac nici o plăcere", adăogă soldatul ducându-şi mâna la ochi, ca să-şi şteargă două lacrămi ce începură să-i curgă.

La plecare soldatul îl îmbrăţişă pe Ionel, zicându-i: „Dacă ai vreo nevoie de mine şi vrei să mă găseşti, să ştii că mie îmi zice *Oprea Bradu*, caporal în regimentul....

In după amiaza aceleiaşi zile rana dela piciorul mamei lui Ionel se înrăultăţì. Bolnava fu cuprinsă de friguri puternice, pe când o sete arzătoare îi ardeà gâtlejul.

„Mămiţico", îi zise Ionel care nu-şi puteà potolì lacrămile, „rabdă puţin singură. Eu mă duc până la doctorul de care mi-a vorbit soldatul mai adineauri şi mă întorc repede"

Şi ieşì din casă alergând în fuga mare.

Când ajunse la locul unde erà instalată ambulanţa medicală, văzù că nu erà aşa de uşor să intre şi să dea ochi cu doctorul.

Santinela îl oprì şi îi spuse ceva scurt şi aspru în limba cea necunoscută pe care o mai auzise acasă la el.

„Mama e bolnavă rău şi vreau să-l găsesc pe doctor", îi zise Ionel cu glas plângător.

Dar soldatul duşman nu înţelese nimic şi nu fu deloc înduioşat de lacrămile ce au început să curgă din ochii băiatului.

Nu numai că nu-l lăsă să intre, dar îi mai porunceà prin gesturi şi semne să se depărteze şi să nu stea acolo.

Ionel mai văzu trecând şi alţi soldaţi şi vreo câţiva ofiţeri, bine înţeles cu toţii din oastea duşmanului. Se rugă şi de aceştia să-i dea voie să-l cheme pe doctor, pentrucă maică-sa e bolnavă rău şi nu ştie dacă scapă cu zile. Şi-au văzut însă cu toţii de drum semeţi şi nepăsători şi n'au dat nici o ascultare rugăminţilor sale.

Sărmanul băiat se găsià acum într'o încurcătură foarte mare şi nu mai ştià ce să facă. Să mai stea şi să aştepte? Ce? Şi pe cine? Toţi cu câţi a încercat să vorbească nu l-au înţeles sau n'au vrut să-l înţeleagă şi nu s'au îndurat să arunce măcar o privire asupra lui.

Se depărtă puţin de ambulanţă şi se aşeză pe o piatră. Işi luă apoi capul între mâini şi căzù adâncit în gânduri.

Nu după mult auzì aproape de el o voce cunoscută, care îl chemà pe nume. Işi înălţă capul şi văzù — vă închipuiţi cu câtă bucurie! — că înaintea lui stăteà caporalul Oprea Bradu cu care se puteà înţelege aşa de bine.

„Ce-i cu tine, voinice?" îl întrebă acesta bătându-l prieteneşte pe umăr.

— Am venit după doctor, îi răspunse Ionel, înseninându-se la faţă, pentrucă la vederea omului pe care îl socoteà ca prieten prinse din nou curaj. Am venit după doctor, făcù el din nou, pentrucă mamii îi merge foarte rău, dar nu m'au lăsat să intru în ambulanţă şi nimeni n'a vrut să mă asculte şi să-mi dea o mână de ajutor.

La aceste cuvinte caporalul îi zise să aștepte până ce se întoarce. In adevăr, nu după mult se și întoarse, dar de data aceasta nu erà singur. Alături de el mergeà un om înalt, în vârstă cam de vreo cincizeci de ani și purtând uniforma de ofițer din oastea dușmanului. La apropierea lor Ionel se sculă în picioare și luă o ținută respectuoasă.

Noul venit îl privì cu blândețe și apoi îi zise în românește și pe un ton cât se poate de prietenesc: „Hai să mergem să o vedem pe mama ta!"

„Negreșit, ăsta trebuie să fie doctorul", își zise Ionel în sinea lui.

Casa lui Ionel erà așezată la marginea satului și departe de aceea unde se găsià ambulanța medicală. Pe drum doctorul — căci cel îmbrăcat în uniformă de ofițer străin nu erà altul decât medicul militar de care îi vorbise caporalul Oprea Bradu — intră în vorbă cu Ionel întrebându-l despre fel de fel de lucruri și rămase mirat de răspunsurile înțelepte și de deșteptăciunea băiatului.

Când ajunseră acasă și intrară în odaia bolnavei, aceasta erà așa de rău chinuită de friguri, încât aproape nici nu-și dădù seama că intrase cineva în casă.

Doctorul se apropiă încet de bolnavă, îi pipăi pulsul și îi trecù mâna pe fruntea care îi ardeà ca jăratecul. După aceea cercetă cu băgare de seamă piciorul rănit al bolnavei, umblând cu mare grijă ca nu cumva să-i producă alte dureri.

Din rană tot mai picură sânge, iar piciorul se umflase și se învinețise.

Rana fu curățată și spălată. Doctorul se uită apoi bine ca să vadă de n'ar fi rămas cumva vreo schijă din obuzul ce făcuse explozie și care fusese pricina nenorocirei.

După câteva minute de cercetare, ridică mulțumit capul și îi zise lui Ionel: „Fii fără grijă, căci mama d-tale are să se facă bine în câteva zile și o să poată să se scoale din pat".

Infășură apoi rana într'un bandaj adus de el și plecă spunând că are să vină a doua zi.

Ionel ieșì după doctor mulțumindu-i și luându-i mâna pe care o acoperì cu sărutări.

In noaptea aceea bolnava nu fu așa de chinuită de dureri, frigurile se potoliră și putù dormì liniștită.

A doua zi dimineața, revenindu-și bine în fire, îl întrebă pe băiat că cine erà omul care venise în ajun și îngrijise de ea.

„E un doctor din oastea dușmană", îi răspunse Ionel, dar nu arată a ne dorì răul, mai ales că vorbește așa cum vorbim și noi".

Nu mult după aceasta venì și doctorul.

„Ei, cum îți mai merge pe ziua de azi?" o întrebă el cu acel aer de bunătate, care nu-l părăsià niciodată.

Bietei femei i se încleștase parcă limba în gură. Nu puteà înțelege cum se face ca omul care serveà în oastea dușmană, să îngrijească și să aibă milă de ea, soția unui soldat român.

Nu-i vorba, îi spuneà Ionel și auzià și ea acum cu urechile sale că doctorul, deși îmbrăcat în uniformă străină, vorbește românește ca și ea. Dar câți dușmani nu ne învață limba, ca să ne poată înșelà mai bine și să afle dela noi tot ce le poate fi lor de folos?

Omul acesta nu puteà fi însă dintre acei dușmani cari ne doresc răul. Privirea lui blândă și compătimitoare arătà un suflet bun și o inimă în care nu puteà încolțì răutatea.

Dacă n'ar fi fost așa, de ce ar fi venit să îngrijească și să vindece pe o Româncă?

Cam la astfel de lucruri se gândià bolnava, când doctorul întrebă cum îi merge pe ziua de azi. Și văzù că el se bucură și e mulțumit, când îi spuse că se simte mai bine.

După ce se uită din nou la piciorul rănit și îi lăsă niște doctorii pe care trebuià să le ia peste zi, doctorul se sculă ca să-și ia rămas bun dela bolnavă și dela micul Ionel.

„Domnule doctor", îi zise femeia privindu-l cu un sentiment de recunoștință, „cu toate că nu suntem noi oameni cu dare de mână și bărbatul meu e departe, totuși din puținul ce avem dorim să vă răsplătim pentru marele bine ce ne-ați făcut și pentru osteneala ce v'ați dat să veniți și să îngrijiți de mine".

Și scoțând de subt pernă două hârtii de câte o sută lei fiecare, le întinse doctorului. Acesta însă făcù un pas înapoi și își retrase mâna.

„Să-mi plătești în bani?" zise el aprins la față. „Așa ceva n'am să primesc niciodată! Ce este micul și neînsemnatul meu serviciu, pe lângă serviciul ce ni-l aduce soțul d-tale și tatăl bunului și drăguțului meu prieten Ionel?" adăogă doctorul întorcându-se spre băiat și desmierdându-i părul și obrăjiorii cei rumeni.

— Ce serviciu? întrebă femeia în culmea nedumeririi, pentrucă nici nu bănuià măcar ce a vrut să înțeleagă doctorul cu spusele sale.

— Cel mai mare și mai sfânt serviciu ce-l poate aduce cineva. N'a spus oare micul Ionel că tăticul lui s'a dus să-și verse sângele pentru frații cari gem subt robia străină? Și eu sunt unul din acești frați, exclamă doctorul adânc mișcat și cu un glas tremurător.

„Eu ce v'am dat?" grăì el din nou, după ce tăcù o bucată de vreme. „Ajutorul științei mele, adică mai nimic. Ai voștri însă își dau pentru binele și scăparea noastră sângele și viața. Vedeți, prin urmare, că tot noi vă rămânem datori pentru vecii vecilor".

Doctorul venì și în ziua următoare și mai multe zile dearândul. Bolnava erà acum afară de orice primejdie. Frigurile încetaseră, piciorul se desumflase și rana începuse să se vindece și să se închidă.

Cu toate acestea doctorul venià în toate zilele și nu părea niciodată grăbit să plece. Simțià o plăcere să stea de vorbă cu Ionel din care își făcuse un prieten. Și îi mai plăcea doctorului să povestească despre ai săi și despre lucrurile de acasă dela el. Acolo, în casa aceea prietenească, între mama, căreia îi mergea din ce în ce mai bine, și între deșteptul băiat care îi era așa de drag, doctorul putea să se destăinuiască și să-și ușureze sufletul de tot greul și amarul ce-l apăsà.

Era și el Român, dar Român din *Țara Ardealului*, adică din țara care nu văzuse încă răsărind și pentru dânsa soarele libertății și sosind ziua în care toți frații de acelaș sânge să-și dea mâna și să trăiască uniți și fericiți laolaltă.

,,Ionel, știi tu ce este Ardealul?" îl întrebă doctorul.

— Știu, cum să nu știu, răspundea acesta. Ardealul este o provincie românească ce a căzut sub trobia Ungurilor, dar care va fi liberată acum de armata noastră.

— Să dea Dumnezeu! zicea doctorul oftând, căci multe și cumplite sunt suferințele Românilor din Ardeal.

Și doctorul povestià cum sunt prigoniți Românii, cum Ungurii le închid școlile, se amestecă în biserici, cum le batjocoresc neamul și limba, cum aruncă în pușcării pe cei ce au curajul să-și arate pe față dragostea lor pentru neamul și graiul românesc și cum cu toate acestea Romnâii țin piept vitejește și nu se lasă răpuși de dușmanii lor.

Micul Ionel asculta cu multă atențiune și sorbea cu o adevărată lăcomie tot ce povestea acest doctor român pe care o soartă vitregă îl osândise să slujească în oastea dușmanilor neamului românesc.

Dar într'una din zile doctorul veni mâhnit și amărît.

Bănuit de superiorii săi că se arată prea prieten pentru populația română, primi poruncă să părăsească îndată satul și să se ducă undeva pe frontul rusesc la sute și la mii de kilometri depărtare.

,,Ionel, drăguțul meu", îi vorbi doctorul cu lacrimi în ochi.

,,Azi e cea din urmă zi când ne vedem și nu știu dacă ne va fi dat să ne mai întâlnim vreodată în viață. Dar, uite, mama, deși e aproape vindecată, are încă nevoie de îngrijire. Tu știi acum să-i schimbi singur pansamentul. Numai că n'are să fie așa de lesne să capeți bandaj nou. Decât hai cu mine să te prezint doctorului care vine în locul meu. Am să-l rog să-ți dea din două în două zile câte un bandaj nou. E drept că el nu e român și că, deși știe românește, este din neamul dușmanilor noștri. Dar se poate să-l înduplec să facă atâta lucru. Bagă numai de seamă să nu-i vorbești și lui așa, cum vorbiam noi doi împreună".

In aceiași zi doctorul plecă din sat și cu el se duse și caporalul Oprea Bradu.

Ionel era trist, căci pierduse doi prieteni buni, dar mai cu seamă era foarte mâhnit din cauza plecărei doctorului.

După ce trecù încă o zi la mijloc, se duse la doctorul cel nou, ca să-i ceară pansament pentru maică-sa. Acest doctor îl primi cu răceală și îi vorbi într'o românească stricată pe un ton cam supărat. Ionel plecă totuși mulțumit că obținù ceeace îi trebuià.

II.

Devotamentul lui Ionel și al mamei sale

Trecură câteva zile la mijloc. Intr'o noapte, târziu de tot, Ionel și maică-sa fură treziți din somn de niște bătăi ce se auziau în poarta casei lor.

„Cine să fie oare la o astfel de oră?" își ziseră ei doi.

Decât, Ionel nu stătù mult să se gândească. Sărì din pătucul său și ieșì în curte. De afară se auzià o voce slabă zicând: „deschideți, oameni buni!"

„Vreun biet călător care s'o fi rătăcit", se gândì Ionel și deschise îndată poarta.

Necunoscutul drumeț intră acum în casă. Necunoscut și nu prea. După graiu, înțelegeai că e Român, iar după uniformă, că e un ofițer, un căpitan în armata română.

Ofițerul erà însă rănit. Ii curgeà sânge dela cap și dela brațul stâng. Din pricina aceasta arătà așa de slab și de obosit, încât Ionel și maică-sa nu s'au îndurat să-l necăjească cu multă vorbă și întrebări.

Căpitanul se lăsă pe o laviță și scoase un oftat adânc. Tremurà din tot trupul și dinții îi clănțăneau puternic.

„Apă", grăì el făcând o sforțare, „apă că nu mai pot de sete".

După ce-și potolì setea și se mai odihnì puțin, zise cu un glas stins și tremurător: „îmi îngăduiți oare să petrec noaptea aici? Nu mai pot umblà și nu voiesc să cad în mâinile dușmanilor. Dacă e să mor, să mor cel puțin între Români, și la o casă românească".

Dintr'o privire ce au schimbat-o între ei, Ionel și cu mamă-sa s'au înțeles numaidecât: ofițerul român trebuià să stea la ei, se simțiau datori să-i dea găzduire și să-l îngrijească, cu toată marea primejdie ce-i amenință din partea dușmanului, care ocupà satul. In odaia de alături, care erà odaia lor cea mare și frumoasă, Ionel pregătì un așternut pentru oaspele lor.

Când îl conduse, Ionel îi zise: „văd că aveți sânge la cap și pe mâini. Ați fost rănit, nu-i așa?"

— Da, răspunse ofiţerul, sunt rănit în două locuri.

— Şi vă doare mult acum?

— Mă doare, dragul meu. Sunt două zile de când am fost rănit şi până acum n'a fost chip să fiu pansat.

Ce se gândì atunci Ionel? Chiar în seara aceea căpătase dela doctorul străin un pansament nou pentru maică-sa şi pe care urmà să-l întrebuinţeze a doua zi.

„Mama", îşi zise Ionel, merge acum mult mai bine, aşa că ar puteà sta încă două zile fără să-i schimb pansamentul. Căpitanul însă suferă mult. De ce nu l-aş pansà pe el care are nevoie mai mare?"

Intrebă însă şi pe maică-sa, care îi zise: „da, drăguţul meu, pansează-l pe căpitan şi caută de-i uşurează durerea. Din clipa în care l-am văzut, mi s'a dus gândul la tatăl tău, şi femeia nu putù vorbì mai mult, căci o podidiră lacrămile.

Ionel spălă şi pansă rănile căpitanului, aşa cum îl învăţase doctorul şi cum făceà cu rana dela piciorul maică-sei. Umblà cu atâta băgare de seamă şi cu atâta îndemânare, încât ofiţerul rămase uimit.

„Unde şi cu cine ai învăţat", îl întrebă el, „să pansezi aşa de bine rănile?"

— Cu mama, răspunse Ionel, căci şi ea e rănită de un glonte duşman.

Graţie îngrijirilor date de Ionel, ofiţerul putù să petreacă o noapte bună şi liniştită. A doua zi, când se deşteptă dintr'un somn de care n'avusese de mult parte, Ionel erà la căpătâiul lui întrebându-l cu glas blând şi prietenos, dacă se simte mai bine.

— Mult mai bine, răspunse cel întrebat, îmbrăţişând cu lacrămi de bucurie pe micul băiat. Cu ajutorul tău, adăogă el, văd că deocamdată am scăpat dela moarte.

Ziua care sosì aduse pentru Ionel şi maică-sa o grije foarte mare, ba încă două griji, dar pentru una din ele se puteà găsì mai uşor un leac.

Această grije mai mică erà aceea a pansamentului. Le trebuià acum cel puţin de două ori atâta cât întrebuinţaseră până atunci.

Decât, la urma urmelor, s'ar fi găsit leac pentru aceasta: ar fi împărţit pe din două pansamentul ce-l căpătà Ionel pentru maică-sa.

Alta erà însă grija cea mare. Are să poată oare să-l ţină ascuns pe căpitan, aşa ca duşmanul să nu prindă de veste?

Iată ce-i frământà şi-i puneà pe gânduri. In odaia în care îl găzduiseră puteà fi văzut şi descoperit. Şi nici în podul casei n'ar fi fost în siguranţă mare.

In adevăr, foarte deseori soldaţi din oastea duşmanului intrau prin casele oamenilor şi scotoceau peste tot.

Şi nu erà vorba să-l ascundă o zi, două sau chiar o săptămână.

Rănile ofiţerului erau serioase, el erà foarte slăbit, încât nu l-ar fi ajutat puterile să facă pe jos un drum mai lung.

Dar chiar de s'ar fi vindecat şi întremat, cum s'ar fi putut strecurà nevăzut prin atâta oaste duşmană? Se ştià doară că şi satul lor şi satele de jur împrejur

şi o bună parte din ţară până la depărtări mari erau în mâinile duşmanului. Cum şi-ar fi putut face drum ofiţerul rănit, ca să poată ajunge teafăr până la tovarăşii săi de arme? Aşa ceva nici nu erà de gândit.

Reieşià prin urmare că acest ofiţer ar fi trebuit să stea la dânşii până în ziua în care bunul Dumnezeu şi vitejia armatelor române ar fi curăţat din nou pământul ţării de oardele vrăjmaşe.

Dar cine puteà spune în acele vremuri de jale şi restrişte, când are să sosească o astfel de zi fericită?

Dacă află însă duşmanul că ei ţin în gazdă pe un ofiţer rănit din armata română? Se ştià că nu e decât o singură pedeapsă: moartea prin împuşcare. Nu fuseseră oare împuşcaţi mai săptămânile trecute doi ţărani bătrâni pentru o vină mult mai mică? Se găsise anume la dânşii două puşti de vânătoare vechi şi ruginite şi pe care bieţii oameni în neştiinţa lor nu le predaseră duşmanului.

Dar mi-te să te prindă că ţii în casă pe un ofiţer rănit? Erà moartea sigură şi pentru ei şi pentru el.

Cu toate acestea, spre marea şi negrăita bucurie a lui Ionel, maică-sa hotărî că-l vor ascunde pe ofiţer şi nu-i vor spune să plece.

„Mămico, pot să spun d-lui căpitan ce am hotărît?" întrebă Ionel care nu-şi mai găsià astâmpăr de bucurie.

— Da, dragul meu, şi să ne rugăm lui Dumnezeu şi Maicii Domnului ca să-l ferească de orice rău şi pe el şi pe noi şi... adăogă ea oprindu-se din vorbă şi ştergându-şi două lacrimi, ca să ni-l aducă sănătos şi pe tata.

Căpitanul nu mai ştià cum să mulţumească atunci când Ionel îi împărtăşì hotărîrea ce se luase în privinţa sa.

„Dar bine, dragul meu", ziceà el adânc mişcat, „am să fiu o povară prea grea pentru voi care nu păreţi a fi oameni bogaţi".

In afară de aceasta, nu suntem oare ameninţaţi să vină şi aici în sat oaste duşmană?

— Duşmanul a venit şi a ocupat de mult satul nostru, răspunse Ionel, încruntându-se. In sat sunt câteva sute de soldaţi duşmani şi au făcut şi un spital unde îngrijesc de răniţii lor.

— Şi cu toate acestea mi-aţi deschis, m'aţi primit şi acum îmi spui că voiţi să mă ţineţi până mă vindec?! esclamă ofiţerul în culmea mirărei. Dar nu ştiţi oare că din pricina mea mergeţi la moarte sigură?

— Mama a zis că Dumnezeu şi Maica Domnului au să ne păzească, făcù Ionel îmbujorându-se la faţă. Şi ne-am mai gândit că şi tatei i s'ar puteà întâmplà o astfel de nenorocire şi cât de rău are să-i fie, dacă oamenii îi închid casa şi nu-i dau nici un ajutor!

— Mama d-tale e o sfântă şi tu eşti un înger, zise ofiţerul cuprinzând în braţe pe micul Ionel.

„Şi acum", îşi zise Ionel după o bucată de vreme, „mă duc la doctorul. Să vedem dacă mai capăt ceva doctorii şi pansament".

— Păi nu ţi-am dat eri şi doctorie şi pansament? îi zise doctorul cu asprime, când auzì că Ionel îi cere din nou.

— Da, domnule doctor, răspunse el cu ochii plecaţi la pământ, dar când mă întorceam cu ele acasă, am alunecat în drum şi mi-au căzut în noroiu.

De data aceasta doctorul îl crezù pe cuvânt...

Din ziua aceea Ionel cereà doctorìi şi pansament mult mai des de cum ceruse până atunci. Şi de fiecare dată trebuià să născocească câte un nou pretext, pentru ca doctorul să nu intre la bănueli. Ba că se înmuiaseră în apă, ba că din nebăgare de seamă căzuseră în foc, ba că se întâmplase altceva.

Bine înţeles, Ionel minţià. Dar duşmanului care vrea să te sugrume trebuie oare să-i spui adevărul? Şi apoi e oare rău să minţi, atunci când vrei să faci binele?

Ionel erà nevoit să mintă, pentru ca să aibă cu ce îngrijì de maică-sa şi de căpitanul rănit.

După o săptămână, însă, doctorul îi zise: „văd că dela o vreme încoace îţi dau de două ori atâtea doctorìi şi pansament ca mai înainte. Trebuià ca mamei tale să-i fi mers mult mai bine şi să se fi vindecat până acum. Du-te acasă şi spune-i că spre seară am să viu să o văd eu însumi”.

Bietul Ionel se întoarse acasă foarte îngrijorat. Dacă doctorul intră şi în odaia în care locuià căpitanul? S'a sfârşit şi cu căpitanul şi cu el şi cu iubita sa mamă!

„Mamă”, zise el intrând în casă, „îţi aduc o veste rea. Doctorul vine spre seară să te vadă. Unde îl ascundem pe d. căpitan?”

— In podul casei, făcù ea după un răstimp de gândire.

Căpitanul primì vestea despre vizita doctorului duşman cu multă nepăsare pentru ceeace i se puteà întâmplà lui, dar se cutremură gândindu-se la nenorocirea ce puteà să cadă pe capul mamei şi copilului.

„Dumnezeu din Ceruri să vă răsplătească pentru tot binele ce mi-aţi făcut şi să vă păzească de orice rău”. le zise el. Cât despre mine, dacă se întâmplă şi află duşmanul că sunt aici, spuneţi-i că am venit chiar azi cu sila şi că nu v'am lăsat să ieşiţi din casă. Dacă nu e chip de scăpare, eu am să-mi fac moartea singur, dar nu mă dau prins în mâinile duşmanului.

„De aceea, dacă va fi să mor, iar voi scăpaţi cu bine, am să vă fac o mare şi ultimă rugăminte. Să-mi daţi o bucată de hârtie pe care am să scriu câteva rânduri pentru mama, ca să ştie ce s'a întâmplat cu mine. Iar atunci când va fi cu putinţă şi ţara va fi curăţată de duşmani, să-i trimiteţi mamei, care m'a avut numai pe mine, scrisoarea mea. Să aibă cel puţin mângâierea că fiul ei şi-a făcut datoria până la capăt”.

Plângeà mama lui Ionel şi plângeà şi Ionel la auzul acestor cuvinte. Ca să-i liniştească, ofiţerul se prefăcù că e vesel şi le spuse că dacă a vorbit aşa, a fost mai mult în glumă şi că el e încredinţat că n'are să se întâmple nimic.

Totuşi, după ce rămase singur, scrise pe hârtia ce-i aduse Ionel următoarele rânduri:

„Scumpa și mult iubita mea mamă!

„Dacă primești această scrisoare, însemnează că eu nu mai sunt printre cei vii. Mângâierea să o găsești gândindu-te că am căzut pentru apărarea Patriei și că sângele meu a fost folositor pentru înălțarea și mărirea ei.

„Să-ți povestesc acum cele ce mi s'au întâmplat dela cea din urmă scrisoare a mea. E mai puțin de o lună de când semnam „locotenent Vasile", acum vei vedeà că semnez „căpitanul Vasile". Am fost înaintat pe loc, pentrucă în fruntea companiei mele am luat cu asalt o importantă poziție dușmană și apărată de un număr îndoit de soldați. Am avut bucuria că am izbutit, că m'am văzut căpitan și că am scăpat teafăr din ploaia de gloanțe și ghiulele.

„Nu după mult, au venit însă dureroasele și îngrozitoarele zile de retragere. Cu jalea în suflet și cu inima zdrobită, a trebuit să dăm înapoi în fața unui dușman, care ne covârșià cu numărul soldaților și mai cu seamă al tunurilor și mitralierelor. De ce nu mi-am găsit moartea, atunci când ni s'a dat poruncă să întoarcem spatele dușmanului și să-l lăsăm să năvălească și să batjocorească pământul sfânt al țării?

„Dumnezeu hotărîse însă într'altfel. A patra zi dela retragere compania mea primise ordin să apere cu orice preț și până la cel din urmă om capul unui pod până ce grosul armatei trece peste el și-l aruncă apoi în aer, pentru ca să nu-l poată folosì dușmanul.

„Și s'a întâmplat așa cum ni se poruncise. O sută și ceva de soldați, câți eram cu toții, am ținut pe loc o întreagă divizie dușmană. Dar ai noștri picau unul câte unul răpuși de grindina de gloanțe. Puțini de tot rămăsesem în viață, când auzirăm o explozie puternică și văzurăm cum se prăbușește podul. Erà dovada că ținta fusese atinsă.

„Eu fusesem rănit la cap și la brațul stâng. Nu erà chip de scăpat și fugit. Dușmanul văzând că noi nu mai răspundem, înaintà acum grăbit și sălbatic. Mi-a venit atunci un gând inspirat de situația disperată în care mă găsiam. M'am culcat la pământ și am făcut pe mortul.

„Cu mijlocul acesta am izbutit să nu cad prizonier. In adevăr, un soldat sau ofițer dușman m'a lovit puternic cu piciorul. M'a durut rău, dar n'am făcut nicio mișcare sau vreun semn din care să înțeleagă că mai sunt încă în viață.

„Cel ce mă lovise, crezând că sunt mort deabinelea, m'a descheiat la haină și m'a scotocit prin buzunare, luându-mi banii, ceasornicul și iconița ce mi-o atârnaseși la gât în ziua în care îmi luasem rămas bun dela tine. După aceea oastea dușmană a mers înainte, fără să se mai îngrijească de soarta noastră, a celor ce zăceam la pământ.

„După ce s'a depărtat, m'am sculat dela locul meu și am pornit în puterea nopții. Incotro? Nici eu nu eram bine dumerit. Numai să nu cad în mâinile dușmanului. Mai hrăneam nădejdea că voiu întâlnì ceva unități din armata noastră. Așa am mers două nopți și două zile. Adică stăteam ascuns în timpul zilei și umblam numai noaptea pe întuneric.

„Suferearn mult din pricina rănilor, iar foamea și setea îmi sleiseră cu totul puterile. Totuși, mergeam înainte pe drumuri necunoscute în credința că îndărătul meu e prăpăd și moartea, iar înaintea mea stă speranța de mântuire.

„In noaptea a treia însă picioarele nu mă mai țineau. Mi se învârteà capul și tremuram din tot trupul. Am bătut la prima casă din satul în care intrasem. Mi s'a deschis și am fost primit și găzduit.

„Iubită mamă, o fi pe lume și alți oameni buni și milostivi, dar ca mama lui Ionel și Ionel — acesta e un băiat de zece ani — cari m'au primit în casa în care mă găsesc și astăzi, nu cred să mai fi făcut bunul Dumnezeu. Nici de părinți sau de copii n'ar puteà îngrijì cineva mai mult de cum au făcut-o ei cu mine. Iți repet și ție ceeace le-am spus-o și lor, că mama lui Ionel e o sfântă, iar el un înger de bunătate și un adevărat erou, dacă te uiți la devotamentul și la neîntrecutul său curagiu.

„Inchipuiește-ți că acești oameni au avut curajul să mă primească, să mă găzduiască și să mă țină atâta vreme la dânșii într'un sat care e plin de oaste dușmană, așa că pot fi descoperit și prins în tot momentul. Se știe care e pedeapsa pentru cei ce ascund ofițeri sau soldați români : moartea prin împușcare. Le-am spus-o aceasta, dar ei nici n'au vrut să țină seamă de primejdia ce-i amenință.

„Cum pot fi răsplătiți pentru binele ce mi-au făcut? Oricât de mult mă gândesc la aceasta și tot nu găsesc un mijloc de răsplată care să fie la înălțimea faptei lor. Văd că sunt oameni nevoiași, deși nu mi s'au plâns niciodată și și-au dat toate silințele ca să nu duc lipsă de ceva. Dar ar fi o înjosire, o profanare a sentimentelor lor așa de nobile, ca să cântărim și să încercăm a răsplătì cu bani măreția faptei lor.

„Văd un singur mijloc, numai că înfăptuirea lui atârnă de o nenorocire de care n'aș dorì să aibă parte. Anume tatăl lui Ionel e soldat pe front. E atâta vreme de când nu mai au vești dela dânsul. Să fi căzut oare pe câmpul de luptă?

„Dacă cumva și-a găsit și el ca mulți alții moartea de erou și de martir, în cazul acesta iată ce te rog să faci : să-i iei acasă la noi pe Ionel și pe mama lui și să trăiești toată viața cu dânșii. Să-l iubești pe Ionel și să-l îngrijești, așa cum m'ai iubit și m'ai îngrijit pe mine. El să-ți fie copilul tău. Și fii încredințată că dacă soarta a vrut să mă pierzi pe mine, vei aveà în Ionel un fiu tot așa de devotat de care ai să fii mândră.

„Iar dacă tatăl său se întoarce teafăr din războiu, răsplătește-le după cum îți va spune inima ta cea bună și nemărginita dragoste ce-ai avut-o pentru mine.

„Sărutându-ți dreapta și rugându-te să primești cu curagiu vestea morții mele, sunt și în această ultimă zi din viața mea,

Al tău fiu iubit

„Căpitanul Vasile Vârtej".

Căpitanul băgă scrisoarea într'un plic pe care scrise adresa mamei sale și după aceea i-o dete lui Ionel zicându-i : „ai să faci așa cum ți-am spus. O vei trimite după moartea mea și atunci când nu vor mai fi dușmani în țară".

Ionel se cutremură auzind că iubitul său căpitan vorbește despre moarte Ca să-i dea curaj căpitanului, dar și sie însuși, îi zise: „dar dacă doctorul dușman nu află nimic și totul se sfârșește cu bine, nu-i așa că ți-o dau scrisoarea îndărăt?"

— Nu, îi răspunse zâmbind ofițerul, păstreaz-o la tine și ascunde-o într'un loc sigur. Ceeace nu se întâmplă astăzi, se poate să se întâmple mai târziu.

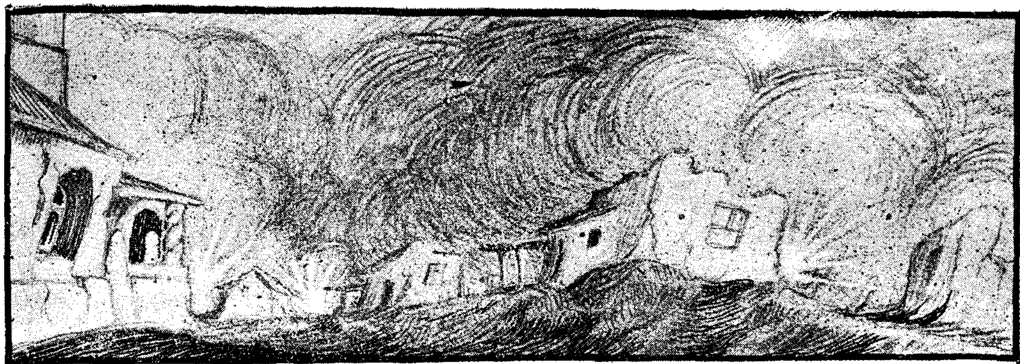
Când ziua începù să se îngâne cu noaptea, venì și doctorul însoțit de doi soldați dușmani, oameni posomorîți și crunți la vedere.

De o oră și mai bine căpitanul se găsià în podul casei, ținând în mână revolverul încărcat și trăgând cu urechia la orice mișcare și la orice voce venià de jos. Se hotărîse că dacă dușmanii se urcă în pod, să descarce asupra lor toate focurile, păstrând cel din urmă cartuș cu care să-și pună singur capăt zilelor.

Din fericire, nici doctorului, nici soldaților nu le-a trecut prin gând că în casă stă ascuns un ofițer din armata română. Totul s'a mărginit la priviri crunte și bănuitoare și la o cercetare minuțioasă a ranei mamei lui Ionel.

„Rana e aproape de vindecare", zise doctorul și întorcându-se spre Ionel, îi puse în vedere că nu-i va da decât încă de două ori doctorii și pansamanete și că după aceea nu mai are ce căutà la spital.

Seara aceea fu o seară de bucurie și de sărbătoare pentru cele trei suflete așa de bune și de cinstite. Scăpaseră doară dintr'o mare, din cea mai mare primejdie.

III.

Căpitanul Vârtej se hotărăște la fapte mari

Au trecut zile după zile și mama lui Ionel părăsì patul, vindecându-se aproape cu desăvârșire. S'au închis de asemenea și rănile căpitanului Vârtej. Acest ofițer viteaz se simțià acum în stare să meargă din nou pe front și să-și continue datoria către țară. Ziua și noaptea nu erà muncit decât de gândul acesta. Se înroșià de necaz și supărare, gândindu-se că e osândit să stea închis și ascuns într'o casă, pe când Țara aveà atâta nevoie de brațe și de inimi ca ale sale.

Decât erà lucru, nu greu, ci peste putință ca să poată străbate și să se strecoare neobservat prin atâta pustiu de oaste dușmană, care ocupà pământul țărei și să poată ajunge până la frontul armatelor române. Localitatea în care se găsià el erà un sat din fundul Olteniei, pe când vitejii săi tovarăși de arme țineau piept dușmanului tocmai dincolo de Siret!

Bietul căpitan erà așa de mâhnit și amărît, încât simțià un fel de necaz că gloanțele dușmane nu l-au nimerit mai bine, făcându-l să împărtășească soarta camarazilor căzuți alăturea de el. Ii invidià pe aceștia, pe când el se socoteà ca omul cel mai nenorocit.

Tovărășia lui Ionel, dragostea și devotamentul lui, cuvintele pline de înțelepciune ce le auzià din gura acestui copil, îi mai descrețeau fruntea și îi alungau în mod trecător tristele sale gânduri.

Intr'o noapte, însă, el și ceilalți ai casei săriră speriați din somn, fiind treziți de strigăte ce veniau din apropiere. Punând capul la fereastră, văzură limbi puternice de flăcări ce se ridicau spre cer luminându-l cu o lumină roșiatică.

Aceste flăcări ieşiau dela focul ce cuprinsese una după alta trei case din vecinătate. La lumina vie a flăcărilor ofiţerul, Ionel şi mama acestuia putură vedeà cum mai mulţi soldaţi din oastea duşmană stăteau privind cu mâinile în buzunar la focul ce se întindeà într'una şi râzând cu poftă de disperarea sărmanilor locuitori şi de sforţările ce le făceau, ca să stingă focul şi să scape ce bruma de avut le mai rămăsese.

A doua zi se află, că focul luase dela un chibrit ce-l aruncase un soldat duşman pe coşul de paie al uneia din casele arse, după ce-şi aprinsese ţigara.

Soldatul văzuse chiar că paiele începuseră să se aprindă, dar nici nu-şi dăduse osteneala să le stingă, atunci când se puteau stinge cu cea mai mare uşurinţă.

Nenorociţii stăpâni ai caselor făcute una cu pământul, se duseră să se plângă la comandantul garnizoanei duşmane, împotriva faptei soldatului care erà cauza răului, dar în loc de a fi ascultaţi şi a li se face dreptate, fură izgoniţi şi loviţi cu biciul şi cu paturile puştilor.

„Ionel", zise căpitanul Vârtej, tremurând de mânie la auzul acestor veşti, „astfel de fapte nu pot rămânea nepedepsite şi nerăzbunate. Câtă vreme mai putem sta pe picioarele noastre şi câtă vreme bate în noi o inimă românească, suntem datori să răsplătim duşmanului pentru mişelia sa. Vrei să-mi dai şi tu o mână de ajutor?"

Ionel se aruncă la gâtul căpitanului şi îi răspunse cu hotărîre: „nici eu nu doresc altceva, decât să-ţi fiu de folos şi să facem împreună cât mai mare rău duşmanului."

— „Bine, făcù ofiţerul, îmbrăţişându-l cu dragoste, mă aşteptam la un astfel de răspuns, din partea „micului meu erou".

Şi acum iată ce avem de făcut, adăugă căpitanul după un răstimp de gândire. Să-mi aduci un rând de haine de ale tatălui d-tale, ca să mă îmbrac cu ele. Aşa pot ieşì pe stradă fără mare primejdie de a fi băgat în seamă şi recunoscut Iau un toiag în mână, mă mai sprijin pe el, mai încovoi trupul la nevoie, mai schiopătez puţin, aşa ca să arăt un bătrân beteag şi neputincios.

Peste câteva minute tânărul şi voinicul căpitan Vasile Vârtej aveà înfăţişarea unui adevărat ţăran, plecat la pământ şi ajuns de ani. Prin păr şi prin barba ce o lăsase să-i crească mare mai dăduse cu făină, aşa că de departe par'că ar fi fost chiar un om bătrân şi încărunţit. Ca să-şi ascundă şi mai bine vârsta, îşi puse pe cap o pălărie cu borduri largi, încât îi acoperiau aproape complet ochii şi faţa.

„Ionel", grăì el după ce isprăvì cu găteala sa şi fu mulţumit de noua sa înfăţişare, „aide acum să ieşim prin sat ţinându-ne de mână şi să-mi arăţi casele în cari locuiesc soldaţii duşmani, precum şi locul unde au depozitul de muniţiuni. Dacă te întreabă cineva în sat că cine sunt, să spui că sunt un unchiu al tău venit din Muntenia".

Adevărul e, că țăranii ce-i întâlniseră pe drum se uitau cam mirați la acea figură, pe care ei nu o văzuseră până atunci prin satul lor. Nici unul însă nu s'a oprit, ca să întrebe și să cerceteze mai de aproape. Erau vremuri, când te fereai și de umbra ta, necum să te oprești mai mulți inși pe stradă și să intri în vorbă. Cea mai mică grupare, cuvintele cele mai puțin supărătoare deșteptau îndată bănueli, cari aveau urmări cât se poate de neplăcute.

De aceea, fiecare își căutà înainte de drum, mergând cu capul în jos și cu durerea în suflet și neîndrăznind să se uite, ca să vadă ce se petrece la dreapta sau la stânga lui.

Căpitanul și Ionel au putut, așa dar, să umble prin tot satul, fără ca vreun locuitor să-i oprească și să le facă vreo întrebare.

De departe și cu multă băgare de seamă Ionel îi arătă căpitanului una câte una casele în cari locuiau soldații dușmani, precum și locul unde erà depozitul de munițiuni al acestora.

Căpitanul se uită lung la ele și le însemnă bine în minte, așa ca să le poată nimerì și pe întuneric. Mulțumit de cele ce aflase și de faptul că n'avusese nici o neplăcere, se întoarse acasă prefăcându-se că umblă anevoie și șchiopătând.

Până să se înopteze, căpitanul nu-și mai găsià astâmpăr. I se păreà că vremea nu mai trece și că ziua acea n'are de gând să se sfârșească.

Umblà de colo până colo prin odaie în prada unor gânduri, cari îl frământau și-l chinuiau.

Se vedeà bine că pune la cale ceva mare, că se pregătește să ia o hotărîre însemnată.

Se mai liniștì și începù chiar să zâmbească, când văzù că peste satul posomorît se lasă întunericul nopții.

Intră după aceia în odaia în care erà mama lui Ionel și după ce îmbucă ceva, le zise: „Aceasta e cea din urmă seară, când am luat masa împreună. Se poate însă, ca Dumnezeu din cer să hotărască într'altfel și ca după aceste vremuri de jale și amar, să sosească zile vesele și senine. Deocamdată eu părăsesc locuința voastră.

„Nu vă speriați", adăogă el văzând că și Ionel și mama sa îngălbeniră la față și întinseră spre el mâinile ca și cum ar fi vrut să-l oprească. „Nu vă speriați, ci ascultați-mă cu băgare de seamă. Peste câteva minute eu vă părăsesc pe voi, cărora vă datorez așa de mult, încât chiar de ar fi să scap cu zile până la sfârșit, totuși nu e chip să mă pot plătì de datoria mea de recunoștință. Numai bunul Dumnezeu poate răsplătì fapte ca ale voastre."

„In noaptea aceasta", făcù din nou căpitanul după ce se oprì puțin ca să-și stăpânească emoțiunea de care se simția cuprins, „are să se întâmple ceva neobișnuit. Dacă eu sunt găsit omorît pe stradă, voi să vă prefaceți să nu mă cunoașteți și, dacă vă întreabă cumva, să ziceți că nu m'ați văzut niciodată. Peste zi m'au văzut câțiva oameni din sat mergând de mână cu Ionel.

„Ca să îndepărtez, însă, orice bănuială ce ar puteà să cadă asupra voastră, eu am să-mi îmbrac din nou uniforma și am să-mi taiu și barba.

,,Așa că dacă soarta a hotărît, ca această noapte să fie cea din urmă din viața mea, în locul unui moșneag șchiop și cu o barbă căruntă au să găsească pe stradă trupul unui ofițer român.

,,Dar dacă scap cu zile din întreprinderea pe care vreau să o încerc, ai puteà să te hotărăști", zise el adresându-se mamei lui Ionel și privind țintă în ochii ei, ,,să-l arunci pe micul meu erou și în alte primejdii și să-l trimiți în noaptea de mâine spre poimâine să aibă o întâlnire cu mine în împrejurimile satului?"

— Când țara suferă atâta și când soțul meu stă zi și noapte în fața morții, ce preț mai are viața noastră a celorlalți? răspunse curajoasa femeie adăugând cu hotărîre și aprindere: Ionel e gata să facă orice i-ai poruncì. Nu-i așa, copilul meu?

— O, da, mamă, zise el, îmbrățișând-o și scăldându-i obrajii în lacrămi. Erau lacrămi de bucurie și de mândrie că se pune preț și pe ajutorul său, că e socotit și el nu ca un copil, care nu știe decât să meargă — vorba ceia — călare pe băț, ci ca un om ce însemnează ceva, aproape ca un bărbat. Un bărbat de care ești sigur că n'are să se teamă și că-l poți face tovarăș la întreprinderile cele mai primejdioase și căruia îi încredințezi seceretele cele mai mari.

Cu drept cuvânt Ionel se simțià, așa dar, mândru și semeț.

,,Dar nici nu sunt așa de mic", îșiziceà el singur înălțându-se pe piciorușele sale ca să pară mai înalt și căutând să-și dea aere de băiat răsărit și serios. ,,Mama mi-a spus că am împlinit zece ani, și zece ani nu sunt puțini", adăogă Ionel numărându-i pe degete.

Intre acestea căpitanul Vârtej, care intrase în odaia de alături, ca să îmbrace uniforma și să se mai schimbe la față prin tăierea bărbii, erà acum gata și așteptà cu nerăbdare, ca să mai înainteze noaptea și să sosească momentul, pe care îl vedeà mai favorabil pentru a-și pune în aplicare planul.

Ce erà acest plan? Ce aveà de gând să facă în noaptea aceea viteazul ofițer?

N'a vrut să spună și să destăinuiască ceva. Le-a spus numai încăodată că dacă e găsit a doua zi mort pe stradă, ei să se prefacă că nu-l cunosc și nici nu știu cine este, iar dacă ,din potrivă, nu i se întâmplă nimic și scapă cu viață, Ionel să vină în noaptea următoare și să-l caute în împrejurimile satului.

— Știi, colo de vale, unde se găsește o moară dărâmată. Ca să ne putem întâlnì mai ușor, iată să-ți dau și *parola* pentru mâine seară: când te apropii de moară, ai să flueri de trei ori, așteptând ca să ți se răspundă prin două fluerături. Dacă auzi două fluerături, să știi că eu sunt acela, care am fluerat. Dacă auzi, însă, mai multe sau mai puține, atunci aceasta e semn că eu nu sunt pe acolo.

IV.

Cea dintâi ispravă a Căpitanului Vârtej

Erà aproape miezul nopții, când căpitanul Vârtej îmbrăcat în uniforma-i de ofițer de vânători, dar purtând pe cap în loc de chipiu o căciulă țărănească, își luă rămas bun dela Ionel și dela mama acestuia. Nu e nevoie să vă spun cât de mișcătoare și de înduioșitoare a fost despărțirea.

Plângeà mama, plângeà Ionel și însuși căpitanul își rețineà anevoie cursul lacrimilor.

— Domnule căpitan, se rugà Ionel agățându-se de brațele ofițerului, ia-mă și pe mine cu d-ta, căci poate să-ți fiu de folos și e mai bine, când suntem doi.

— Micul meu erou, răspunse căpitanul adânc mișcat de devotamentul și de curajul acestui copil de zece ani. Tu ai să vii mâine seară să mă cauți la moara din vale și să-mi aduci și ceva de ale mâncărei. Până atunci, să stai liniștit lângă mama și mai cu seamă să dormi și să te odihnești bine în noaptea aceasta.

Il mai strânse încăodată la pieptul său și ieșì după aceea din casă pierind în întunericul nopții.

Ionel și maica sa nu s'au culcat numaidecât după plecarea căpitanului, ci aprinzând candela s'au rugat multă vreme la vechea icoană a Maicii Domnului, ca să-l aibă în sfânta sa pază pe omul, care singur și fără nici un ajutor se asvârleà în cele mai mari primejdii.

Cei din casă stăteau îngenunchiați în fața icoanei, pe când căpitanul mergeà încet și cu toată băgarea de seamă dealungul caselor satului adormit. Umblà puțin și după aceia se oprià trăgând cu urechia în toate părțile.

Merse așa ca vreo cinci minute vreme, când la cotitura unei străzi aude un sgomot puternic de pași și cuvinte spuse într'o limbă străină. Cu toate că erà o noapte fără lună și fără stele, căpitanul Vârtej, ai cărui ochi se obișnuiseră de mult cu întunerecul, putù deslușì la marginea drumului un șanț, în care se grăbì să sară, pitulându-se cât mai bine. Scoase după aceea revolverul din buzunar și se puse la pândă.

Sgomotul de paşi se apropià şi cuvintele se auziau acum foarte lămurit. Nu trecù nici un minut la mijloc şi căpitanul văzù trecând pe dinainte-i cinci soldaţi din oastea duşmană. De bună seamă nu puteau fi altceva decât o patrulă de noapte.

Căpitanul Vârtej stăteà cu revolverul în mână gata să tragă dacă s'ar fi simţit nevoie. Soldaţii duşmani nici n'au bănuit, însă, că la doi paşi de ei stă cu arma îndreptată asupra lor un ofiţer din armata română.

Acesta la rândul său socotì că e mai înţelept să-şi înfrânzee mânia, care îi clocotià în piept la vederea duşmanului şi să nu tragă cu revolverul.

Erà sigur, că ar fi putut prăvălì la pământ doi sau chiar trei dintre aceşti soldaţi. Decât nu acesta erà planul pentru a cărui îndeplinire părăsise el locuinţa, unde ştim de ce primire frăţească avusese parte.

Ca să vorbim şi mai lămurit, nu pentru a omorî doi sau trei soldaţi duşmani se muncise şi se frământase căpitanul atâtea zile şi atâtea nopţi petrecute fără să poată închide ochii. Urmăreà să aducă la îndeplinire lucruri mai mari şi mai însemnate. Ce anume? Vom vedeà numai decât.

In adevăr, după ce pierì ultimul ecou al paşilor patrulei, căpitanul Vârtej ieşì din ascunzătoarea sa şi o pornì înainte. Mai erse o bucată de drum şi ieşì în strada în care se găsià cea mai mare şi mai încăpătoare casă din tot satul. In această casă erau găzduiţi, după veştile ce-i dăduse Ionel, ca la vre-o 50 de soldaţi din armata de ocupaţie.

Când ajunse în apropierea casei, ofiţerul nostru se oprì din nou şi lipindu-se de un zid pentru a nu fi cumva observat şi descoperit, stătù o bucată de vreme ascultând şi ţinându-şi privirile îndreptate spre casa ocupată de soldaţii duşamni

In casă totul erà liniştit, adormit şi nu se observà nici o mişcare. Nu se auzià alt sgomot decât acel al paşilor sentinelei din faţa porţii. Şi căpitanul constată cu mulţumire, că nu erà de gardă decât un singur soldat.

După ce luă cunoştinţă de toate acestea, căpitanul îşi scoase încălţămintea şi începù să înainteze spre casă mai mult târîndu-se decât umblând. Işi alese în aşa fel drumul, încât să poată venì pe la spatele sentinelei. Căpitanul înaintă încet şi binecuvântând pe Dumnezeu, care făcuse ca noaptea aceea să fie aşa de întunecoasă.

El se apropià într'una de soldatul de pază, care cântà printre dinţi o arie din ţara sa.

Tocmai în momentul, însă, în care se aşteptà mai puţin ca oricând, cineva sărind din spate-i îl apucă de gât aşa de repede şi îl strânse aşa de tare, încât acest soldat, căruia de groaza ce-l cuprinsese îi căzuse puşca din mâini, nu putù scoate nici un strigăt, precum nu putù face nici un gest de împotrivire şi de apărare.

In câteva secunde erà trântit, lungit jos de necunoscutul, care parcă în clipa aceea răsărise din pământ.

Soldatul se simţià strâns ca într'un cleşte de fier. Incepù să se sbată şi să scoată un orăcăit înecat, înăbuşit. Necunoscutul îl strângeà din ce în ce mai rău şi îi apăsà pieptul cu genunchii săi ce ai fi zis că sunt mai grei decât plumbul .

Nu cred să fi trecut nici două minute la mijloc, când soldatul duşman, sbătându-se şi cutremurându-se încă odată din tot corpul, lăsă braţele să-i cadă moi şi rămase fără nici o mişcare.

Atunci cel ce atacase, care, precum lesne înţelegeţi, nu erà altul decât căpitanul Vasile Vârtej, îşi retrase mâinile din jurul gâtului celui sugrumat şi se sculă în picioare.

Mai stătù puţin, ca să vadă dacă nu cumva soldatul trăieşte încă şi se mişcă din nou. Cel culcat la pământ erà, însă, dus deabinelea din lumea celor vii.

„Bun", îşi zise căpitanul Vârtej, frecându-şi mâinile de bucurie, „Inceputul promite".

După aceea, în loc să se depărteze şi să fugă, îndrăzneţul căpitan începù foarte liniştit, caşi cum n'ar fi fost ameninţat de nici o primejdie şi n'ar fi avut la doi paşi o casă plină de duşmani, să-l desbrace pe soldat. După ce termină cu această operaţie, lepădă uniforma de ofiţer român şi îmbrăcă în schimb uniforma soldatului omorît. Nu doar pentrucă această uniformă i-ar fi plăcut mai mult, ci cu totul pentru alte scopuri, pe cari le vom vedeà mai departe.

Din uniforma sa îşi făcù un pachet, pe care îl înfăşură bine şi cu îngrijire.

Mai luă apoi puşca soldatului, se încinse cu baioneta şi cu cartuşiera şi deghizat în felul acesta făcù câţiva paşi mai încolo, fără să se mai gândească la soarta celui ce zăceà fără viaţă.

Am uitat, însă, să spun că viteazul ofiţer român adusese cu el şi o legătură din care curgeau stropi ce miroseau puternic a petrol. In această legătură erau cârpe înmuiate în petrol pentru îndeplinirea unui plan, pe care ofiţerul se şi grăbeşte acum să-l pună în aplicare.

In adevăr, pune o cârpă în faţa porţii, o a doua în partea casei unde se găsià o grămadă de scânduri lipită de zid şi o a treia pe o fereastră mai joasă. După aceea, fără să piardă vreme, aprinde un chibrit şi dă foc la celel trei cârpe.

Nu se depărtă de acollo până ce nu văzù că toate cârpele au luat foc şi au început să se ridice flacări.

Nici după aceasta, însă, căpitanul Vârtej nu fugì, ci se ascunse după colţul unei case de alături şi acolo ţinând în mâini puşca ce i-o luase soldatului, iar lângă el revolverul stătù nemişcat şi foarte liniştit. Avù chiar curajul să-şi mai aprindă şi o ţigară, nu de altceva, dar aşa ca să-i mai treacă de urît.

In câteva minute flăcările dela cârpele înmuiate în petrol crescuseră, se măriseră şi în limbi roşii începuseră să se urce spre ferestre şi spre acoperişul de scânduri al casei în care dormiau duşi peste 50 de soldaţi duşmani.

Căpitanul observà aceasta cu o bucurie pe care nu mai puteà să şi-o stăpânească.

„Iată că a luat foc grămada de scânduri de lângă zid. Uite, a început să se aprindă şi poarţa. A, a! nici acoperişul nu vrea să se lase mai prejos. Arde, voinice, arde şi te prăvăleşte peste cei ce dorm la adăpostul tău".

Aşa îşi vorbià căpitanul singur, ne mai găsindu-şi astâmpăr.

Deodată, însă, atenţiunea îi fu atrasă de altceva. Dinlăuntrul casei răsunară strigăte înfricoșate, ţipete, urlete sălbatece. Fumul și focul îi trezì pe cei ce dormiau. Ei săriră din paturile lor nebuni de groază. In fumul, care îi înăbușià și în flăcările, cari se întindeau din ce în ce mai mult fu o panică, o învălmășeală, pe care nu e cu putinţă să o descriem în cuvinte.

Soldaţii se îmbrânceau, se loviau unul pe altul, ţipau unul la altul fără să înţeleagă ceva și fără măcar să știe ce anume vroiau să zică.

Iar focul venià de sus, venià de jos dela poartă, venià din ferestre. O parte din acoperiș se prăvălește aprinsă și doboară la pământ vr'o 7—8 soldaţi, cari nu s'au mai sculat. Pe alţii îi îneacă fumul și le taie respiraţia. Vreo doi, trei, în loc să caute vr'un mijloc de scăpare, se pun pe plâns ca niște babe și căzând în genunchi cer milă și îndurare dela Dumnezeu care, de bună seamă, își întorsese faţa dela dânșii.

Alţii, în sfârșit, revenindu-și în fire, dau să iasă prin ferestre și să scape sărind.

Cum se iviau, însă, de undeva, din întuneric răsunà o pocnitură de pușcă și îi făceà să cadă la pământ mai repede de cum ar fi dorit și într'un chip pe care nu l-ar fi dorit deloc.

,,Unu, doi, trei, patru'', numărà căpitanul Vasile pe soldaţii dușmani, pe cari îi trimiteà pe lumea cealaltă cu un glonte de pușcă, ce-i drept ca un glonte dintr'o pușcă care erà tot a lor.

Și căpitanul Vasile cuprins de o bucurie de copil în faţa isprăvii sale, care îi reușise mai presus decât se puteà aștepta, își aduse aminte de un tropar bisericesc, pe care îl repetà încet zicând : ,,Ale tale dintru ale tale''. Și trăgeà și încărcà și descărcà pușca, fără să se oprească o singură secundă.

Nu puse capăt acestei trageri la ţintă, decât atunci când văzù la lumina flăcărilor o grămadă de soldaţi dușmani culcaţi unul peste altul în curtea casei aprinse și dormind somnul de veci. Pe lângă aceasta și muniţiunile îi erau cam pe sfârșite, iar, pe de altă parte, trăgând cu urechia auzì venind dintr'o altă direcţie pași numeroși, cari nu puteau fi decât dela soldaţi ce locuiau în celelalte case din sat.

Zicându-și singur : ,,Slavă ţie, Doamne'', căpitanul Vârtej își puse din nou revolverul în buzunar și luându-și pușca pe umăr, o șterse în direcţiunea moarei dărâmate din vale. De bucurie, pe drum mai mult sărià decât umblà

V

Zăpăceala dușmanului

Când sosì la locul pe care în înțelegere cu Ionel și-l alesese ca ascunzătoare, căpitanul își zise: ,,Până mâine seară, când va venì să mă întâlnească micul meu erou, n'avem ceva de făcut. Un somn bun, însă, n'ar fi de prisos, mai ales că pot zice că e o odihnă bine câștigată".

Alegându-și un loc mai ferit de privirile trecătorilor și cât mai depărtat de orice drum, ofițerul nostru, îmbrăcat cum erà în uniforma primului soldat inamic pe care îl doborîse numai prin puterea mâinilor sale, se culcă, după ce mai întâiu mulțumì încă odată lui Dumnezeu că l-a ajutat și l-a ocrotit să ducă la bun sfârșit prima din întreprinderile ce-și pusese în gând să îndeplinească.

Să-l lăsăm să doarmă pe acest viteaz între viteji și să ne întoarcem să vedem ce s'a întâmplat în sat după incendiul casei și moartea atâtor soldați din oastea dușmanului.

Când soarele cel măreț și nepăsător de cele ce se petrec pe pământul nostru, luminà din nou zările și deschise ochii zilei, se oprì, cu toată nepăsarea lui, o clipă, ca să se uite la priveliștea ce o înfățișà curtea casei, care luase foc pe când el luminà alte țări și continente.

Inșirați unul lângă altul și cei mai mulți desfigurați în așa chip că te apucă groaza uitându-te la ei, zăceau în curte, trupurile fără viață a nu mai puțin de 34 de soldați dușmani.

Douăzeci din ei își găsiseră moartea în mijlocul flăcărilor, iar ceilalți 14 fuseseră răpuși de gloanțele căpitanului Vârtej, fără să punem ,bine înțeles, la socoteală pe sentinela sugrumată.

In jurul lor stăteau încremeniți și fioroși la privire mai mulți ofițeri. Aceștia scrâșniau din dinți, strângeau pumnii, clătinau amenințător din cap și abia dacă furia și turburarea le permiteà să scoată din când în când câte o vorbă, care semănà mai mult a răget, decât a vorbă omenească.

Işi tot trudeau şi frământau mintea şi nu puteà găsì o explicare, un drum, un semn care să-i pună pe urmele celor ce săvârşiseră o astfel de faptă, pricinuind moartea atâtor din soldaţii lor.

La urmă, unul dintre ofiţeri, care după numărul galoanelor şi după aerul său ţanţos de curcan umflat în pene păreà a fi mai mare peste ceilalţi, grăì zicând: ,,Nu mai încape îndoială, că avem de a face cu o crimă săvârşită de un grup numeros şi bine înarmat. Iată, unii s'au aruncat asupra sentinelei sugrumând-o, alţii au pus foc casei, pe când ceilalţi tovarăşi ai lor aşezaţi în diferite locuri trăgeau asupra soldaţilor cari voiau să scape de foc. Eu unul sunt convins, adăugă el încruntându-se mai rău, că atacul a fost dat de un detaşament puternic al armatei române, care cine ştie cum a putut scăpà şi străbate până la locurile acestea.

,,De aceea, părerea mea este ca pe de o parte să perchiziţionăm cu toată severitatea toate casele din sat şi să arestăm fără cruţare pe toţi locuitorii, cari ar deşteptà cea mai mică bănuială, iar pe de altă parte să cerem de urgenţă dela comandament să ne trimită întăriri, căci cu cei vre-o 150 de soldaţi câţi ne mai rămân în viaţă, n'avem siguranţa că vom puteà respinge vr'un atac făţiş, la care trebuie să ne aşteptăm dintr'un moment într'altul".

In ziua aceea şi până seara târziu n'a rămas în întregul sat, cât de mare erà el, o singură casă, un singur grajd sau şopron, care să nu fi fost scotocit şi răscolit. Aşa de mare groază intrase în duşmani şi atâta erau ei de zăpăciţi, încât căutau soldaţi români prin coteţele găinilor, prin lăzile oamenilor, chiar prin sertarele meselor.

— Cine doarme acolo sus pe cuptor? fu întrebată o femeie.

— E copilul meu de şase luni, răspunse ea, aruncând o privire de dispreţ asupra acestor zăpăciţi.

Rezultatul cercetărilor a fost, cum erà şi firesc, că nu s'a găsit măcar căciula vr'unui soldat român, necum un întreg detaşament, cum îşi închipuise ofiţerul cel ţanţoş.

Au hotărît atunci să răscolească împrejurimile. Dar dacă dau peste unităţile din armata română cari săvârşiseră marea ispravă din noaptea trecută?

Nu, cel mai bun şi mai cuminte lucru ar fi, ca să aştepte sosirea întăririlor cerute dela comandament şi deocamdată să întărească paza la casele unde erau încuartiraţi ceilalţi soldaţi şi mai cu seamă ofiţerii.

Din nenorocire pentru beiţii locuitori, treaba nu s'a mărginit la atâta. In adevăr, la ora când ziua se duce să se culce şi lasă locul ei nopţei, douăzeci de locuitori din sat, oameni bătrâni cu toţii, căci tineri nici nu se găsiau, legaţi cot la cot erau duşi între baionete într'o direcţie necunoscută. După felul anevoios cum îşi târau picioarele şi după vânătăile şi sângele ce se vedea pe feţele multora din ei, înţelegeai uşor că fuseseră bătuţi şi schingiuiţi în mod sălbatec pentru o faptă de care sărmanii de ei erau cu totul străini. In fruntea celor legaţi şi bătuţi mergeà primarul şi consilierii comunali, iar lor le urmau mergând pe un drum la capătul căruia nu ştiau deloc ce soartă îi aşteaptă, ceilalţi fruntaşi ai satului.

Se înțelege dela sine, că nici casa în care locuià Ionel și cu maică-sa n'a rămas necercetată și nescotocită. Când au văzut, însă, că acolo nu locuiește decât o femeie slăbită de boală și care mergeà încă șchiopătând din cauza rănei ce o primise, și un copilaș de zece ani, nu s'au oprit mult și n'au căzut la ceva bănueli.

Deșì căpitanul Vârtej nu-i spusese lui Ionel ce aveà de gând să facă, ,,micul erou'', căci precum știm, așa aveà el obiceiul să-l numească, înțelese numaidecât că marea ispravă ce îi scosese pe dușmani din fire și le pricinuise pierderea a 34 de soldați, nu puteà fi săvârșită de altcineva, decât de iubitul și viteazul său căpitan.

De aceea Ionel nu mai puteà de bucurie în fața strălucitei reușite. Bucuria sa erà cu atât mai mare cu cât căpitanul scăpase cu zile, căci altfel coprul lui ar fi fost găsit printre grămada de soldați dùșmani. Iar ceeace-l mai făceà să sară în sus și să nu-și mai poată găsì astâmpăr, erà și faptul că acum aveà și el un rol de jucat, o însărcinare de împlinit. Nu-i spusese, oare, căpitanul că la caz de nu e găsit mort, să se ducă și să-l întâlnească noaptea lângă moara dărâmată din vale?

Ionel se va duce. Viu ori mort, dar tot se va duce. Și nu se va duce cu mâinile goale. Bietul căpitan trebuie să fie lihnit de foame, căci cine i-ar fi dat de mâncare?

De aceea Ionel se tot uità la soare și nu mai puteà de necaz, văzând că n'are de gând să apună și să meargă la culcare.

VI.

Ionel se duce la Căpitanul Vârtej

In sfârşit, iată că încet şi măreţ, aşa cum îi şade bine, soarele începù să apună îndărătul munţilor, cari închideau cerul colo în zările depărtate. Şi nu după mult se lăsă pe pământ întunerecul, pe care Ionel îl aşteptà cu inima bătând de nerăbdare.

— Mamă, parcă e vremea să plec; d. căpitan nu mai poate aşteptându-mă.

— Mai stai, dragul mamei, mai stai, că încă nu s'a înoptat bine şi încă merge lumea pe străzi şi pe drumuri.

Când amuţì, însă, orice zgomot în sat şi se lăsă noapte deabinelea, Ionel îşi făcù trei cruci la icoana Maicei Domnului, îşi strânse la subţioară legătura în care mama lui pusese de ale mâncărei pentru căpitanul Vasile Vârtej, îşi luă rămas bun dela maică-sa şi pornì la drum, cufundându-se în întunerecul nopţii.

Ionel mergeà călcând încet şi strecurându-se binişor dealungul gardurilor şi caselor. Cum auzià sau i se păreà că aude vreun zgomot, numaidecât se pitulà într'un colţ şi stăteà nemişcat până ce se făceà iarăşi tăcere desăvârşită.

Cerul erà acoperit de nouri deşi şi nergri. Se ridică, însă, un vânt puternic, care vroià să-i alunge şi să-i împrăştie, pentru ca sufletele necăjite de pe pământ să se poată mângâià privind bolta cerească cu luna şi nenumăratele ei stele.

Lui Ionel îi plăceau astfel de nopţi senine şi atât de frumoase. După plecarea tatălui său la războiu, stăseau des cu mamă-sa în curtea casei, vorbind de cel dus din mijlocul lor.

— Mămiţico,ziceà Ionel în astfel de seri, nu-i aşa, că luna, care ne priveşte, se uită tot aşa de blând şi la tata şi îi luminează calea? Ori, poate, în ora aceasta şi tata face tot ca şi noi: se uită şi el la lună şi îi zice să ne aducă veşti dela dânsul.

Dar în seara aceea, Ionel se rugà de lună să stea ascunsă. Căci dacă tainica lumină a lunei aduce nădejde şi mângâiere în sufletele amărîte, tot ea luminează şi căile duşmanului. Iar Ionel ştià, că dacă în noaptea aceea dedeà ochii cu duşmanul şi erà descoperit, însemnà să-şi ia rămas bun dela viaţă.

Luna îi ascultă rugămintea și continuă să nu-și arate fața și să nu trimită pământului salutul ei.

Ionel înaintà mereu. Iată-l lăsând îndărătul lui cele din urmă case din sat. Acum prinse curaj și începù să umble mai repede și mai hotărît. Se știà mai ferit de primejdie. Incepù chiar să cânte încetișor un cântec ostășesc, ce-l învățase la școală.

Când ajunse în apropierea morii, flueră puternic de trei ori, așa cum îi dăduse parola căpitanul Vasile Vârtej și apoi se oprì ascultând. Două fluerături tot așa de puternice răsunară în valea adormită.

— Ionel!

— Da, domnule căpitan.

— Și nu ți s'a întâmplat nimic? Nu te-a oprit nimeni în drum?

— Nu, d-le căpitan, nu m'a văzut nimeni și n'am întâlnit pe nimeni.

Căpitanul erà acum doritor să afle tot ce se petrecuse în sat după îndrăznețele sale isprăvi din noaptea trecută. Ionel, însă, desfăcând legătura ce o adusese la subțioară, o așternù înaintea ofițerului zicându-i: „Iată, mama a pus aici ceva de ale mâncării, căci ne-am gândit că trebuie să vi se fi făcut foame. D-ta mănâncă, iar eu am să-ți povestesc."

Cât de mișcat și de înduioșat fu căpitanul de grija și de dragostea ce i-o purtau cele două suflete așa de bune și devotate!

— Nu, își zise el răspunzând gândurilor ce-l năpădiau, nu e cu putință să le răsplătesc vr'odată măcar a suta parte din tot ce au făcut pentru mine.

Și dus de sentimentele de recunoștință, de care îi erà plină inima, căpitanul Vârtej uită că înaintea sa stă un bun codru de pâine, cu un pui fript și cu o sticlă de vin. Uită chiar că foamea îl chinuise peste zi și că nu o putuse amăgì, decât culegând niște mure și înghițind un măr stricat picat cine știe de când la pământ.

Ionel, observând că ofițerul stă tăcut și îngândurat, îl apucă încetișor de braț și-i repetă din nou chemarea să mănânce.

— Mănânc, dragul meu, mănânc, zise căpitanul, trecându-și mâna pe frunte. Dar ia povestește-mi acum tot ce știi că s'a petrecut în lipsa mea.

Incepù povestea cu cele ce văzuse el peste zi.

...Și așa ne-am bucurat mult, când a doua zi am văzut că d-ta nu ești printre soldații morți din curtea casei ce luase foc. Erau acolo lungiți la pământ și unul mai urît decât altul 35 de soldați în cap. I-am numărat de câteva ori, ca să știu bine numărul lor. Da, erau tocmai 35, unii omorîți de gloanțe, alții — și aceștia erau mai mulți — arși de focul ce cuprinsese casa în care dormiau.

„In jurul lor stăteau supărați și încruntați ofițerii dușmani. Din când în când își spuneau ceva între dânșii, dar cine să le înțeleagă vorba cea pocită? Unul din sat, însă, care fusese prin țară la ei, pricepeà totul și trăgeà mereu cu urechia. Mai târziu el povestià celorlalți locuitori, că mai marele lor credeà că soldații au fost omorîți și casa a fost aprinsă de mai multe sute de soldați români, cari stau ascunși undeva prin apropiere și de aceea a cerut dela generalul dușman să le trimită și altă oaste, care să-i apere de Români."

Căpitanul Vârtej ascultà aceste vești cu o bucurie pe care nu o simțise niciodată în viață.

Dar bucuria fu potolită și întunecată de cealaltă veste ce i-o dăduse Ionel. și anume, că primarul cu fruntașii satului, după ce fuseseră bătuți și schingiuiți, au fost legați și duși cine știe unde.

Decât, pe de altă parte acest ofițer nu erà omul care să-și piardă curajul și să stea cu brațele încrucișate tânguindu-se ca femeile bătrâne.

— Le vom plătì și pentru fapta aceasta, zise el îndreptând în spre partea unde erà dușmanul pumnul său amenințător.

„Le vom plătì și vom încercà să le dăm o arvună chiar în noaptea aceasta".

VII.

Ionel nu vrea să-l lase pe căpitan singur

Căpitanul Vârtej terminase cu mâncarea. Acum știà cu deamănuntul rezultatul întreprinderei sale neînchipuit de îndrăzneață din noaptea trecută.

Dar mai aflase ceva, care îl cam puse pe gânduri. Anume că fusese întărită paza în jurul caselor, unde locuiau ofițerii și ceilalți soldați dușmani, precum și în jurul casei unde erà depozitul lor cu munițiuni.

„Unde erau doi soldați de gardă, acum sunt patru", îi spuse Ionel.

Cu toate acestea el nu voià să renunțe la noul plan ce și-l făcuse, sau măcar să-l amâne pentru un timp mai prielnic.

Hotărîse ca în noaptea aceea să dea o lovitură asupra depozitului de munițiuni încercându-se să-l arunce în aer și deși aveà cunoștință, că dușmanul stăteà acum cu ochii deschiși, el nu vru să dea îndărăt și să lase să treacă o noapte fără să facă ceva.

De aceea, îmbrăcat tot în uniforma dușmană, își luă pușca — știm care pușcă — pe umăr, puse revolverul în buzunarul tunicei și se sculă să plece.

Inainte de a plecà îl îmbrățișă pe micul său erou și îi zise: „Tu, dragul meu, înfășoară-te în mantaua mea, fă-ți o pernă din hainele mele de ofițer și culcă-te să dormi. Stai fără grijă, căci te deștept eu la înapoiere. Iar dacă se întâmplă, că nu vin până mâine dimineață, atunci să știi, că nu mai vin niciodată. Intoarce-te liniștit acasă și spune mamei tale să-și aducă aminte din când în când și de mine și să trimită mai târziu la adresa ei scrisoarea ce i-am lăsat-o mai de mult."

Aceste cuvinte îi dăduseră să înțeleagă lui Ionel că ofițerul său iubit se duce să se arunce din nou în vreo primejdie din care nu se știe dacă s'ar puteà întoarce viu și sănătos. Se rugă, așa dar, ca să-l ia și pe dânsul, căci oricât de mic și de neajuns în puteri erà, totuși ar puteà la nevoie să-i fie de vr'un folos oarecare.

Căpitanul, însă, nu se înduplecă, ci-l sfătuì și îl îndemnă frumos să stea acolo liniștit și să facă așa cum îi spusese. După aceea se depărtă cu pași grăbiți.

Abia dispăruse îndărătul morii, când Ionel asvârlind pe el mantaua în care se înfășurase mai mult de nevoie, se sculă la rându-i și pornì și el în direcția căpitanului, luând adică drumul care duceà la sat.

,,Poate să se supere și să mă certe d. căpitan, dar nu-l las să meargă singur", își zise Ionel.

,,Ah, de ce n'am și eu o armă, barem un revolver cât de mic!" adăugă micul erou scoțând un suspin adânc.

Căpitanul Vârtej umblà repede și mergeà fără să se oprească pe cărarea ce duceà la sat, iar micul său erou îl urmà pas cu pas ținându-se ca umbra după el. Dar fie din cauză că Ionel umblà încet și fără să facă nici un zgomot, fie că ofițerul preocupat numai de planul pentru a cărui înfăptuire pornise, nu dădeà atenție la ceeace se petreceà în jurul său, el nici nu bănuià, că micul erou părăsise culcușul și se luase în urma lui.

Așa au mers unul după altul o bună bucată de vreme, când la trecerea unui curs de apă, Ionel voind să sară peste niște pietre, alunecă și căzù jos. Sgomotul, care îl produse căderea sa, îl făcù pe căpitan să se trezească din gândurile sale. Se întoarse îndată și luă pușca la ochi gata să tragă. Și poate ar fi tras, dacă n'auzià chiar în clipa aceea o voce, care i-a strigat: ,,Domnule căpitan, eu sunt, Ionel!"

— Ei, bată-te norocul să te bată, zise căpitanul! Dar ce ai căutat după mine și dece n'ai stat, după cum îți spusesem?

— Domnule căpitan, răspunse Ionel cam rușinat și încurcat de faptul că nu ascultase de cuvântul ofițerului. N'am putut sta singur, vreau să vin și eu acolo unde mergi d-ta. Ce știi, poate că sunt și eu bun la ceva, poate că dau și eu o mână de ajutor.

Văzù și căpitanul, că nu e chip să-l hotărască pe Ionel să nu-l însoțească. De aceea, după ce gândì puțin, îi zise: ,,Am să te iau cu mine, dar dacă te învăț cum se face, ai aveà tu curajul să tragi cu revolverul, nu ca să împuști pe cineva, ci să tragi așa în vânt?"

— Nu mi-e frică să trag și în oameni vii, mai cu seamă când acei oameni sunt dușmanii noștri, răspunse Ionel înflăcărându-se.

— Văd că nu degeaba te-am poreclit ,,micul meu erou", făcù căpitanul bătându-l prietenște pe umăr.

Se așezară apoi amândoi pe o piatră și după ce ofițerul îi explică mecannismul revolverului, i-l înmână zicându-i: ,,Gândul meu este să arunc în noaptea asta în aer depozitul cu munițiuni al dușmanului. Mi-ai spus, însă, că dușmanul a îndoit numărul sentinelelor. De aceea, văd că tu poți să-mi fii de mare ajutor.

,,Și acum ascultă bine ce ai de făcut și să nu care cumva să ieși din vorba mea, căci atunci treaba poate să iasă rău pentru amnâdoi.

,,O să mai facem împreună o bucată de drum, până când ne apropiem de

casa unde sunt munițiunile. Eu am să o iau spre partea din dosul casei. iar tu ai să înaintezi spre poartă. Bagă, însă, bine de seamă, ca să nu te observe sentinelele dușmane. De aceea, când ai să vezi că nu mai e departe casa, tu n'ai să mai umbli, ci ai să te târăști mergând deabușelea. Când ajungi la vreo sută de pași, ai să te oprești și ai să începi să tragi în direcția porții descărcând, dacă se poate, toate focurile de revolver. După aceea, fără să mai pierzi vreme, ai să o iei iar înapoi pe unde am venit, mergând deabușelea până ce pierzi din vedere casa cu munițiuni.

Dacă scapi teafăr — și nădăjduiesc să scapi cu ajutorul lui Dumnezeu — ai să te duci la locul nostru dela moara dărâmată, unde ai să mă aștepți și pe mine.

„Ții minte ce ți-am spus și ai să faci întocmai?"

— Da, domnule căpitan, răspunse eroul măgulit peste măsură de importanta însărcinare ce i se dăduse. Țin minte totul și n'am să greșesc cu nimic.

Porniră din nou la drum, mergând acum alături unul de celălalt.

Când ajunseră la o depărtare ca de vreo 300 de pași de casa cu depozitul de munițiuni, căpitanul grăi zicând: „Aici ne despărțim"

VIII.

Botezul de sânge al lui Ionel

Rămas singur, Ionel se oprì puţin. Vroià să-şi facă planul, pentru a se apropià cât mai mult de duşman şi într'un fel în care să nu poată fi văzut şi descoperit. Spre bucuria sa observă că luna se ascunsese deabinelea după nouri şi întunericul nopţii devenì şi mai gros.

„Şi Dumnezeu ne vine într'ajutor", îşi zise el. Se trântì după aceea la pământ şi începù să înainteze în direcţiunea porţii încet şi cu mare băgare de seamă.

Ionel înaintà. Inima îi zvâcnià tare în piept şi cu toate silinţele ce-şi dedeà ca să-şi facă curaj şi să nu se sperie, simţià că tremură puţin. Nu erà atâta frica, cât mai ales grija şi neliniştea, dacă va reuşì să-şi îndeplinească însărcinarea ce i-a dat-o iubitul său căpitan Vasile.

Incă un gând îl frământà pe micul nostru erou. Căpitanul îi spusese să nu facă altceva, decât să tragă focuri în vânt. Ionel, însă, nu vroià să se mulţumeascăr numai cu atâta. Odată ce va trebuì să tragă, de ce n'ar trage în duşman, de ce n'ar doborî pe unul din acei soldaţi aşa de îngâmfaţi, aşa de răi şi aşa de crunţi la privire?

Când s'o întoarce tăticul său dela războiu şi o povestì de isprăvile sale de acolo, Ionel îi va spune la rându-i că şi el a culcat la pământ un soldat duşman.

Şi în întunericul nopţii Ionel se târà mereu încet şi cu băgare de seamă.

Iată-l acum aşa de aproape, încât auzià lămurit paşii greoi şi apăsaţi ai sentinelelor.

Nu mai e vreme de pierdut. Şi Ionel oprindu-se şi punându-se în genunchi, dar ţinând capul cât mai aplecat, scoase revolverul şi cătuă să-şi întărească braţul aşa ca să nu-i tremure.

„Poc, poc şi iar poc, de câteva ori poc!" Cu ochii ţintă la sentinelele duşmane, Ionel descrăcă unul după altul cele şease focuri de revolver.

A nimerit, oare? Da, e sigur, că a nimerit. Iată a auzit un ţipăt de durere şi a auzit chiar cum unul din soldaţi se prăvălià la pământ.

Ba a mai auzit ceva. Anume, cum celălalt soldat o rupse la fugă.

„Bun!” își zise Ionel încântat de isprava sa.

Se înțelege dela sine, că după ce-și duse la bun sfârșit întreprinderea, nu mai stătù acolo, ca să vadă ce are să urmeze.

Se întoarse îndărăt și luă drumul spre locul de întâlnire dela moara părăsită.

Deodată, însă, tăcerea nopții fu întreruptă de împușcături dese și puternice.

Focurile de puști răsunau în direcția din dosul casei cu munițiuni și anume în partea spre care apucase căpitanul Vârtej.

Erà vădit că se încăeraseră cu căpitanul .

„Bietul căpitan!” grăì Ionel, „el unul, iar dușmanii o gloată întreagă”

Și ar fi vrut să meargă și el în ajutorul iubitului său ofițer.

Dar aveà poruncă să plece numaidecât și să se ducă la locul de întâlnire, iar căpitanul știà doară mai mult decât el și judecà mai bine.

De aceea Ionel se rugă în gând lui Dumnezeu și Maicei Domnului, ca să-l ocrotească pe căpitan și-și văzù înainte de drum.

Ajuns la scunzătoarea lor de lângă moară nu-și mai găsià astâmpăr. Auzià încă focuri de pușcă.

N'auzià însă, ceeace aștepta el cu toată nerăbdarea: o detunătură mai puternică, mai deosebită decât aceia a focurilor de pușcă. N'auzià anume sgomotul sguduitor ce ar fi trebuit să-l producă explozia depozitului de munițiuni.

Nu după mult încetară și împușcăturile și se făcù tăcere.

După puțin auzì un glas ce îi erà așa de bine cunoscut chemându-l pe nume: „Ionel! Ionel!”

— Aici, d-le căpitan, răspunse el în prada celei mai vii bucurii.

Căpitanul se trântì jos la pământ și un răstimp nu scoase nici o vorbă.

— D-le căpitan, făcù Ionel îngrijorat de această tăcere, nu cumva vi s'a întâmplat ceva, neplăcut, nu cumva sunteți rănit?

— Nu, dragul meu, nu mi s'a întâmplat nimic și nu m'a atins nici un glonte dușman.

Ba sunt aproape sigur, că eu am mai trimis pe vreo câțiva pe lumea cealaltă. Cu toate acestea nu sunt mulțumit, pentrucă n'am reușit în planul meu. N'am putut aruncà în aer depozitul cu munițiuni.

„Tu, dragul meu”, adăugă căpitanul Vârtej bătând pe Ionel prietenește pe umăr, „ți-ai făcut datoria așa ca un adevărat erou ce ești. Am auzit focurile tale și numărându-le am înțeles, că n'ai încetat, până ce n'ai isprăvit toate cartușele. Insă, sentinelele dușmane, cari steteau de pază în partea din dosul depozitului cu munițiuni, nu și-au părăsit locul la auzul focurilor de revolver trase de tine.

Se vede că dușmanul a devenit mai bănuitor și mai prudent, așa că nu e tocmai ușor să-l putem înșelà și zăpăcì.

A trebuit să mă retrag și să-mi aleg un loc unde să fiu mai la adăpost de gloanțele, cari începuseră să cadă ca ploaia. Căci după ce s'a dat alarma, au aler-

gat in partea aceea soldații de prin toate casele din sat. Au scos chiar și mitralierele și am auzit cum cavaleria își pregătià caii. In spaima sa dușmanul își închipuià, pe semne, că are în față-i o armată întreagă de Români.

Iar eu trăgeam fără să mă grăbesc, îmi schimbam locul după fiecare descărcătură și căutam să ochesc cât mai bine. Așa am putut dobori cel puțin 5—6 din ei.

— Șase, îi tăie vorba Ionel, și cu al meu fac șapte. Tot nu e rău, d-le căpitan.

— Cum? întrebă mirat căpitanul Vârtej, ai omorît și tu vr'un dușman? N'ai tras în vânt, după cum îți spusesem?

— Apoi dacă soldatul dușman s'a pus între vânt și focurile mele de revolver, ce sunt eu de vină că l-am omorît? răspunse Ionel cu destulă șiretenie.

— Micul meu erou, viteazul meu erou, îi zise căpitanu îmbrățișându- și strângându-l în brațe.

IX.

Vitejii noștri își clădesc o locuință

Căpitanul Vârtej și micul său erou lăsară să treacă câteva zile, fără să încerce vr'o lovitură nouă.

Ionel care prinsese acum gust de întreprinderi primejdioase, dedeà semne de nerăbdare.

,,Micul meu erou, îi ziceà căpitanul, dacă încercăm ceva îndată după întâmplarea din noaptea în care ai primit și tu botezul de sânge, înseamnă să ne dăm cu voia noastră prinși în mâinile dușmanului sau să mergem la o moarte sigură. Dușmanul stă acum de pază cu mai multă băgare de seamă. Să lăsăm să treacă câteva zile până o începe să uite ultima noastră lovitură.

— Care va să zică, până atunci n'avem nimic de făcut, grăì Ionel, căruia această lipsă de activitate nu-i surâdeà câtuși de puțin.

— Ba avem ce să facem, îl lămurì căpitanul, ne pregătim o locuință mai bună și mai ferită de ploi și de ochii dușmanului. Așa cum stăm acum, suntem bătuți de toate vânturile și ploile și amenințați să fim descoperiți și prinși.

De aceea să ne punem pe muncă și să ne facem un adăpost mai sigur și pentru ziua și pentru noaptea. Pentru aceasta să săpăm sub moară o subterană, unde să fie loc destul pentru noi doi și la nevoie și pentru un musafir, căci e cu putință să ne pice de ăștia.

Lui Ionel propunerea căpitanului îi făcù deosebită plăcere.

In noaptea următoare Ionel, care reușià întotdeauna să se strecoare printre sentinelele dușmane, fără să poată fi descoperit, aduse de acasă o lopată și o cazma, cu care urmau să-și dureze noua lor locuință. Odată cu acestea mai adusese și vești destul de însemnate. Anume, numărul soldaților omorîți în încăerarea din noaptea trecută erà de opt, în afară de mai mulți răniți, cari fuseseră duși la spital.

Și mai aflase Ionel, ba chiar în parte văzuse și cu ochii săi, că în jurul de-

pozitului cu munițiuni, precum și în jurul celorlalte case din sat, în cari erau încuartirați dușmanii, se plântau pari de fier și se agățau fire de sârmă ghimpată.

Ceva mai mult, Ionel auzise cc dușmanul are de gând să încingă tot satul cu sârmă ghimpată, așa ca nimeni să nu poată ieșì sau intrà.

Căpitanul Vârtej nu fu mulțumit auzind de măsurile acestea. Dacă s'ar fi pus în aplicare, ducerea la bun sfârșit a planurilor sale s'ar fi izbit de greutăți cari nu erau lesne de biruit.

Zicându-și, însă, că dușmanul mai lasă câtăva vreme lucrurile în starea în care se găsiau, el puse mâna pe cazmaua adusă de Ionel și începù să sape cu sârguință.

Bine înțeles, nici Ionel nu steteà cu brațele încrucișate, ci servindu-se de lopată, asvârlià pământul săpat de căpitan.

In noaptea a treia căpitanul putù să zică, ștergându-și sudoarea ce-i curgeà în șiroaie:

„Acum avem și noi casa noastră!"

Adevărul e că săpase așa de mult și de adânc în pământ, încât erà loc în căpător pentru cinci—șase persoane.

După ce a terminat cu săpatul, căpitanul Vârtej ajutat de micul său erou, cără dela moara dărâmată ce grinzi și scânduri mai rămăseseră și le așeză în noua locuință. Din câteva scânduri căpitanul a făcut și două paturi.

— Micule erou, îi vorbià el mulțumit de treaba făcută, zi acum că n'avem și noi o casă boerească. Ii mai lipsește pe ici pe colea câte ceva, decât o să fie așa de bun dușmanul, ca să ne procure cele ce mai sunt de trebuință. Iar noi îi vom plătì, căci suntem doar oameni cinstiți.

„Cu ce-i vom plătì, micule erou?" întrebă căpitanul, cuprins de veselie.

— Cu gloanțe, răspunse Ionel, făcând cu degetul arătător un semn, ca și cum ar fi tras cu pușca.

— Ei. bravo! strigă căpitanul. Și fiindcă ai pomenit de gloanțe, să știi că pentru noaptea următoare parola noastră este cuviântul „glonț".

Decât, dacă se puteà zice, că pe dinlăuntru locuința lor de sub pământ erà isprăvită, pe dinafară rămâneà încă destul de făcut.

Intâi și întâi trebuià ca pământul săpat și îngrămădit în apropiere să nu fie lăsat acolo. Se cunoșteà că e pământ proaspăt și dacă cumva vreo patrulă dușmană ar fi trecut pe acolo, faptul acesta ar fi dat numaidecât de bănuit.

Și așa s'au apucat să-l care și să-l ducă mai departe. Din fericire, ploile ce căzuseră cu câteva zile mai înainte umflaseră cursul de apă ce treceà pe la moară prefăcându-l într'un râu repede și mare.

In apa lui fu, așa dar, aruncat pământul, care puteà deșteptà bănuelile trecătorilor.

După ce au terminat și cu treaba aceasta, căpitanul grăì zicând: „Ne rămâne încă ceva de făcut și apoi putem dormì după pofta iminei și sta fără nici o grije. Este anume nevoie să ascundem intrarea locuinței noastre în așa fel, încât

nici un ochiu străin, fie el prieten sau dușman, să nu poată bănuì, că acì locuiesc cei ce duc lupta împotriva vrăjmașilor țărei".

Au izbutit să facă și aceasta, aducând dela moară o piatră destul de mare și punând de jur împrejur mărăcini, pe cari i-au împlântat în pământ, așa ca să pară că ar fi crescut dela sine și că ar fi fost acolo din totdeauna.

Deși obosit peste măsură de atâta trudă, căpitanul Vârtej erà foarte vesel și mulțumit.

— Micule erou, ziceà el, uitându-se la noua locuință, știi că noi suntem meșteri mari și că după războiu am face bine să ne apucăm de meseria aceasta și să ne punem firma: „La cei doi arhitecți"?

Numai pentru modul cum am făcut intrarea am căpătà premii și medalii. Uite: întâiu piatra dela moară. Ea astupă cea mai mare parte a intrărei. Lăsăm apoi o mică deschizătură prin care să putem intrà mai subțiindu-ne, mai strângându-ne oasele sub piele. Dar nici ea nu rămâne deschisă. De ce, adică, să poată vedeà cei de afară ce facem noi în casa noastră?

De aceea, am pus mărăcinii. Vrem să intrăm saiu să ieșim? Ii dăm puțin la o parte și gata.

Zorile zilei veniseră când noua locuință erà complect terminată.

— Acum, zise căpitanul, e momentul să ne retragem în culcușul nostru și să ne odihnim. Așa fac și liliecii, iar noi nu suntem altceva decât niște păsări de noapte, cari se feresc de lumina zilei.

Căpitanul și Ionel s'au culcat, nu la aer liber, și pe pământul tare, cum făcuseră în atâtea rânduri, ci fiecare în patul său. E adevărat, că n'aveau saltele, nici pături, și le lipsiau și pernele.

Aveau, însă, fiecare câte o manta ostășească. S'au culcat pe o jumătate din ea și s'au învelit cu cealaltă jumătate. Și ce pernă mai bună și mai moale decât brațele lor? Abia își răzimară capul pe ele și un somn binefăcător le închise pleoapele aducându-le odihna de care aveau atâta nevoie.

X.

Marioara, o nouă aliată a Căpitanului Vârtej

Se iviseră stelele pe cer, când eroii noştri s'au trezit din somn.

„Se înoptează, adică începe ziua noastră", grăì căpitanul, răcorindu-şi obrajii cu apa din vale. Adresându-se după aceea lui Ionel îi zise: „Micule erou, ai face bine să te duci acasă şi să o linişteşti pe mama ta. Du-te şi stai acum acasă trei, patru zile, căci în vremea asta n'avem nimic de făcut".

— Dar cum ai să trăeşti d-ta fără mâncare? întrebă nemulţumit Ionel

— Bunul Dumnezeu îmi va venì într'ajutor şi nu mă va lăsà să mor de foame. Decât, ia să găsim şi o parolă pentru seara în care ai să vii înapoi.

— „Biruinţă", strigă Ionel, fără să-i dea căpitanului timpul să se gândească.

— Nu „biruinţă", încă n'am biruit, grăì căpitanul scoţând un oftat adânc. Nu „biruinţă", ci pentru poimâine parola noastră să fie „luptă", pentrucă avem încă mult de luptat şi... cine ştie cât de suferit, adăugă el încruntându-se.

Ionel îşi luă rămas bun dela marele său prieten, îmbrăţişându-se cu el în mai multe rânduri, căci nu se ştià dacă acea despărţire erà numai pentru trei, patru zile, cum se înţeleseră, sau dacă nu erà o despărţire pe veşnicie.

Câte nu se puteau întâmplà în acest interval de timp!

De aceea de câte ori se despărţiau, li se făceà un mare gol în inimă şi ochii li se umpleau de lacrimi.

— La revedere, zise Ionel, sforţându-se să-şi oprească lacrimile.

— La revedere, îi răspunse căpitanul, deasemenea foarte înduioşat.

Norocul venì şi de astădată în ajutorul micului erou. Luna, ascultând par'că de rugămintea ce i se făcuse, nu se ivì, ca să risipească întunerecul nopţii şi să lumineze căile duşmanului.

Aşa izbutì el să ajungă până acasă, fără să fie observat de patrulele duşmane, cari umblau prin străzile satului.

După plecarea lui Ionel, căpitanul căzù adâncit în gânduri.

„Depozitul de munițiuni al dușmanului stă încă la locul lui", își zicea e singur, „și întreprinderea mea n'a izbutit. O nouă încercare ar fi nu numai primejdioasă, dar și mai puțin sigură. Hotărît, eu singur nu pot duce la bun sfârșit această întreprindere. O, dacă aș avea câțiva tovarăși, treaba s'ar schimba cu totul".

Tovarășii, însă, îi lipsiau, bine înțeles, făcând excepție de micul său erou.

Nevoia îl silià să renunțe, prin urmare, la această întreprindere și să se gândească la ceva care putea fi mai cu putință de îndeplinit.

Noaptea înaintà, iar el stătea la intrarea locuinței de subt pământ rezemându-și coatele de genunchi și ținându-și capul între mâini.

Din când în când își vorbià singur zicându-și : „Da, asta se poate. Nu, asta ar fi mai greu".

Trecuse miezul nopții, când el se sculă dela locu-i și intră în ascunzătoarea subterană.

Inainte de a intrà, o rază de lună îi lumină fața pe care se văzù trecând un zâmbet ușor.

Erà semn că luase hotărîre și că erà mulțumit de ea.

A doua zi, în dosul unui tufiș dela marginea drumului ce ducea în sat stătea culcat la pământ și cât mai bine ascuns un soldat îmbrăcat în uniformă dușmană.

Soldatul stătea acolo de o bună bucată de vreme, când văzù venind din direcția satului un car cu boi, pe lângă care mergea încovoiat și îndoindu-și picioarele dela genunchi un țăran bătrân și slăbănog.

Când țăranul ajunse în dreptul soldatului, acesta ridicându-se repede din ascunzătoare, îi făcù semn să se oprească și-l întrebă ce poartă în traista ce atârnà de căruță.

Soldatul vorbià într'o limbă străină, din care bietul țăran nu înțelese niciun cuvânt. Ghicì însă după semne și gesturi ce anume îl întreabă și-i răspunse : „Ia, niște mămăligă și o căpățână de ceapă".

La aceste cuvinte soldatul puse mâna pe traistă și își însușì mămăliga și ceapa dinlăuntru.

Care nu fu, însă, mirarea moșneagului, când soldatul, scoțând din portofelul său cinci lei îi înmână drept plată pentru mâncarea ce-i luase cu deasila.

„Om sucit, dar om cinstit și bun creștin e soldatul acesta", își zise țăranul singur depărtându-se'. Mai întâi nu înțeleg ce l-o fi apucat de s'a lăcomit așa la sărăcia mea de mămăligă mai tare ca piatra, atunci când pe ei îi îndoapă cu tot ce e mai bun la noi. Iar după ce se răstește la mine, uite că mi-o plătește de cinci ori mai mult decât face ea.

Nu s'ar fi mirat, însă, țăranul și n'ar fi zis că e sucit soldatul ce i-a luat mămăliga, plătindu-i-o cu atâta dărnicie, când ar fi știut, că sub uniforma străină se ascundea un Român și încă un ofițer, care nu erà altul decât căpitanul Vasile Vârtej.

Obișnuià să se îmbrace așa, pentru ca să dea mai puțin de bănuit dușma-

nilor, cari întâmplător l-ar fi putut întâlnì și pentru ca nici Românii să nu-l fi putut recunoaște.

Nu e nevoie să spun cu ce poftă a înghițit el mămăliga cea tare și uscată și ceapa care făceà să-i dea lacrimi în ochi.

După ce în chipul acesta își potolì foamea, căpitanului Vârtej îi reveni voia bună și veselia.

,,Dumnezeu mă ocrotește'', își zise el singur, ,,pe mine și pe micul meu erou''. Și se sculă în picioare ca să se ducă la locuința sa de lângă moara cea părăsită.

Nu făcuse câțiva pași și îndărăt se auziră niște țipete ascuțite și sfâșietoare, amestecate cu o voce groasă și puternică. Vrând să-și dea seama de cauza acestor țipete, căpitanul alergă în partea aceea.

Ce-i văzură ochii? Un soldat dușman se aruncase ca o fiară sălbatică asupra unei tinere țărănci vrând să o răstoarne la pământ. Biata țărancă se apără din răsputeri, dând cu mâinile și cu picioarele.

Căpitanul Vârtej înțelese numaidecât situațiunea și tot sângele i se urcă în cap de furia ce-l cuprinse.

In câteva clipe fu la spatele soldatului. Până ce acesta să-l simtă, el îi și trecù mâinile în jurul grumazilor și smucindu-l odată puternic, îl trântì la pământ.

Și ca să sfârșească cu dânsul, îi înfipse în piept baioneta cu care erà încins nemercinul acela.

Tânăra țărancă română erà acum scăpată. Ea însă înlemnise de spaimă și în primele momente n'a putut scoate o vorbă.

Dar și când începù să-și revină puțin în fire, iarăși nu se putù dumerì în nici un fel. Un soldat dușman care omoară pe alt soldat dușman, numai pentrucă acesta se legase de o Română!

Incepù însă să vadă mai limpede și să fie mai dumerită când așa zisul soldat dușman, care o scăpase, o întrebă cu blândețe în graiul românesc:

— A cui ești, fetițo?

— A lui Stan Moraru, răspunse ea holbând frumoșii ei ochi mari și negri, când auzi, că acest soldat o întreabă în limba ei și-i vorbește cu atâta blândețe.

— Și unde e tatăl d-tale?

— Nu știu, acum vreo 20 de zile, când Românii au dat foc casei în care dormeau soldații dușmani și au omorît atâția dintr'înșii, tata a fost luat, bătut și dus cu mai mulți oameni din sat, nici noi nu știm unde.

Când auzì acestea, căpitanul Vârtej se încruntă la față și înclește pumnii. ,,Mizerabilii!'' zise el printre dinți.

Se întoarse apoi spre fată și o întrebă din nou: ,,dar frați n'ai?''

— Am doi frați, dar sunt duși la război.

— Dar acum ai vrea să-mi ajuți să-l băgăm în pământ pe acest ticălos, așa ca să aibă viermii cu ce se hrănì câteva luni de zile?

Fata primì cu toată bucuria și apucându-l, unul de mâini, celălalt de picioare, îl duseră pe dușmanul omorît până în apropierea moarei părăsite.

In mai puțin de un ceas săpară o groapă adâncă și destul de mare, în care au înmormântat fără pompă și lumânări pe soldatul ce se legase de cinstea fetei de Român. Peste pământul proaspăt aruncară după aceea frunze și ramuri, acoperindu-l bine, așa ca să nu se poată cunoaște că acolo e un mormânt.

Asupra celui mort se găsì o sumă bunicică de bani românești.

— Ia-i, zise căpitanul întinzându-i fetei pachetul de hârtii. Ia-i, că nu faci nici un păcat.

Decât fata nici nu vroi să se atingă de ei.

„Sunt pângăriți", ziceà ea, „și nu pun mâna pe dânșii".

Cu câtă grabă și bucurie consimțì, însă, aceiași fată și cum i se îmbujorară obrajii și i se învăpăiară frumoșii ei ochi, când ofițerul o întrebă, dacă se simte cu destul curaj să vie la el și să-i dea o mână de ajutor în întreprinderile sale!

— Va fi nevoie să mai trimitem și alți dușmani pe lumea cealaltă, zise ofițerul.

— Cât mai mulți, răspunse fata cu aprindere.

Se înțeleseră, așa dară, între ei, ca ea să vie din două în două zile în jurul moarei părăsite.

— Pentru data viitoare parola noastră să fie cuvântul „cinste", îi lămurì căpitanul Vârtej la despărțire.

Așa, „cinste", făcù din nou căpitanul, dar cum îți zice dumitale?

— Marioara, răspunse ea roșindu-se.

Ea se ferì, însă, să-l întrebe pe salvatorul ei de nume și de calitatea ce o aveà. Pricepuse numai că, cu toată uniforma de soldat dușman în care erà îmbrăcat, el numai un dușman nu puteà fi. Iși dăduse deasemenea seama, că e la mijloc un secret, un mare secret pe care ea nu trebuie încă să-l afle și să-l știe.

De aceea, nu întrebă nimic, ci își luă rămas bun dela salvatorul ei, întinzându-i mâna, care îi tremurà puternic, pe când o roșeață îi colorase în purpuriu obrăjorii fragezi și rotunzi.

Dar par'că tremurà și mâna ofițerului? O, nu, fetei i s'a părut numai, precum iarăși i s'a părut numai că el i-a ținut-o mâna mai mult decât erà nevoie și că i-a strâns-o cu putere.

— La revedere, Mărioaro, îi zise acesta, și nu uità de vorba noastră.

După plecarea fetei, căpitanul Vârtej, frecându-și mâinile de bucurie, exclamă singur:

„Iată o zi bună, forțele noastre sporesc!"

XI.

Îngerul ocrotitor și luptător

Ionel vroià să se întoarcă la căpitan încă de a doua zi. Nu-i dedea voie, însă, mamă-sa. Nu doar că această femeie așa de inimoasă nu i-ar mai fi îngăduit să meargă la ofițer și să împărtășească cu el toate primejdiile.

Ea se ținea cu sfințenie de cuvântul ce-l dăduse în seara în care consimțise ca Ionel să facă — orice s'ar întâmplà — tot ce i-o cere căpitanul Vasile Vârtej.

Alte erau cauzele pentru cari ea nu-i permiteà lui Ionel să plece numaidecât de acasă.

„Dacă d. căpitan ți-a spus, ca să nu te duci la el decât după 3—4 zile, îi ziceà ea, el știe mai bine decât noi, de ce s'a hotărît în felul acesta".

Ionel a trebuit să asculte și să stea trei zile pe lângă mama sa.

Aceste zile care i s'au părut că nu se sfârșesc, n'au fost totuși lăsate să treacă în zadar.

Ionel trăgeà cu urechia la tot ce se vorbeà, întrebà de una, ba de alta, dădeà târcoale mai ales pe unde se învârtiau și locuiau ofițerii și soldații dușmani și își însemnà bine în minte tot ce vedeà și auzià.

Așa, el a putut să observe, că toate casele ocupate de dușman erau înconjurate cu fire de sârmă ghimpată, și că la depozitul de munițiuni această sârmă erà înșirată pe trei rânduri de pari.

Ionel mai observă, că dușmanul care acum se purtà mult mai rău ca în trecut, oprià pe oamenii din sat de a se strânge în grup, alungându-i și îmbrâncindu-i chiar când mergeau numai trei inși împreună.

Iar pe înserate Ionel, care stăteà afară cât mai târziu cu putință, văzù ieșind din sat și apucând în diferite direcțiuni numeroase patrule de cavalerie. De jur împrejurul satului erau așezate la distanțe mici unele de altele mai multe mitraliere.

,,Blestemaţii ăştia ne pun prea multe piedici şi caută să ne ncurce treaba", îşi zise Ionel în gândul său, grăbindu-se însă să adauge: ,,dar tot vom găsì noi ac de cojocul lor".

In sfârşit, cele trei zile trecură.

,,Mai stai o zi, îi zise mama. De cât de data aceasta Ionel erà hotărît să calce chiar peste cuvântul maică-sei, din a cărei voie nu ieşise niciodată.

Trei zile, fără să-l vadă pe iubitul său căpitan, Bietul d. căpitan! Cine ştie în ce chinuri se sbate din cauza foamei? Cine ştie chiar, dacă mai este în viaţă?

De aceea, nici vorbă nu puteà fi să mai stea acasă şi să lase să treacă încă o noapte şi o zi în neştire.

Umplu cu merinde o traistă aşa de mare şi de grea, încât abia o puteà duce, vârî în cingătoare revolverul ce-i dăduse căpitanul, luă în mână un băţ şi după ce se rugă la icoana Maicii Domnului, ca să-l ocrotească şi se îmbrăţişă cu maică-sa, o pornì la drum pierind în întunericul nopţii.

Isteţimea şi steaua sa cea bună îl ajutară şi de rândul acesta să iasă din sat şi să facă tot drumul până la locuinţa căpitanului, fără să fie văzut de cineva.

,,Luptă", strigă Ionel.

,,Luptă!" se auzì dinăuntru vocea căpitanului.

Marele şi micul erou se îmbrăţişară, ca şi cum nu s'ar fi văzut de vreme îndelungată.

— Domnule căpitan, v'am adus ceva de-ale mâncării, fură primele cuvinte ale lui Ionel, după ce amândoi intrară în subterană.

Trebuie să vă fie tare foame.

— Micule erou, îi răspunse căpitanul foarte înduioşat. Mi-e foame mai puţin decât îţi închipui, căci în lipsa ta Dumnezeu mi-a trimis un alt înger, care a avut grijă de mine şi nu m'a lăsat să duc lipsă de ceva.

— Un înger?! făcù Ionel privind pe căpitan cu ochii plini de mirare. Dar ce fel de înger a fost acesta?

— Un înger frumos, dragul meu. Un înger frumos şi bun şi care vrea să fie tovarăşul nostru. Ai să-l vezi şi tu mâine după ce se luminează de zi, de oarece acest înger nu umblă noaptea, ci numai ziua.

Nu mai ştià nici Ionel ce să creadă şi să înţeleagă din cuvintele spuse de ofiţer. Cu toate acestea, socotì că e mai cuminte să nu-l mai întrebe, ci să aştepte ziua următoare, când îngerul trebuià să vină la dânşii.

In aşteptarea sosirei lui, Ionel îi povestì căpitanului tot ce văzuse şi auzise el prin sat în cursul celor trei zile, măsurile luate de duşmani etc.

După ce luă cunoştinţă de toate acestea, căpitanul Vârtej căzù un răstimp pe gânduri.

După aceea grăì zicând: ,,Văd că deocamdată va trebuì să nu ne gândim la întreprinderi de noapte. Ei bine, vom căutà să lucrăm la lumina zilei!".

In ziua următoare soarele se înălţase pe cer, însă cei doi prieteni, nu-şi părăsiseră încă culcuşurile lor.

„Domnule căpitan", grăì Ionel din colțul său, „trebuie să se fi făcut zi cam de mult și noi nu ne îndurăm încă să ne sculăm."

— Ne vom sculà, când vom fi sculați, îi răspunse zâmbind căpitanul.

In adevăr nu trecură nici două minute la mijloc și cei dinlăuntru auziră cuvântul „cinste" spus de o dulce voce feminină.

— E îngerul pe care îl așteptam, strigă căpitanul sărind în sus, pe când fața i se lumină de o nemărginită bucurie.

In două sărituri ieșì apoi afară, de unde i se auzì vocea : „Vino, fetițo, vino, scumpă Marioară, căci te așteptăm."

Când intrară, Ionel rămase un răstimp, fără să poată scoate o vorbă. Căpitanul îi vorbise de un înger, care trebuià să vină, un adevărat înger cu aripi, așa cum văzuse zugrăviți pe icoanele dela biserică.

In loc de înger însă, vedeà înainte-i pe Marioara lui Stan Moraru.

Căpitanul Vârtej ghicì cam ce se petrece în capul lui Ionel.

— Micule erou, îi zise el, îngerul pe care îl vezi în fața ta, n'are aripi, dar are ceva mai de preț : o inimă românească, așa cum e și inima ta și un curagiu ca al tău. Intindeți-vă, așa dar, unul altuia mâna și să ne rugăm lui Dumnezeu pentru izbânda noastră și fericirea Patriei.

Și în subterana întunecoasă îngenunchiară câteși trei și înălțară spre Tatăl din ceruri rugămintea cea mai caldă, cea mai sinceră și mai curată.

După ce-și îndepliniseră accestă datorie, căpitanul Vârtej, care dela venirea fetei, nu-și mai găsià astâmpăr de bucuria ce-l cuprinse, vorbì din nou și zise : „Și acum să stăm liniștiți și să ținem sfat, un adevărat consiliu de războiu, ca să vedem ce e de făcut în ziua aceasta."

— Să ieșim la drum, și să-i împușcăm pe toți dușmanii ce vom întâlnì, se grăbì să-și dea părerea Ionel.

— Mai domol, ceva mai domol, micule erou, îi zise căpitanul mângâindu-l pe păru-i buclat. Treaba nu merge așa de ușor, cum am dori-o noi.

Iată ce vom face, adăugă el, după ce se gândì o clipă : Marioara va fi trupele noastre de rezervă, adică ea va sta aici și va îngrijì de paza palatului nostru. Tu, micule erou, ai să fii avantgarda fiind totodată însărcinat cu serviciul de recunoaștere. Ai să pornești înaintea mea și ai să iscodești drumurile. Vei venì să-mi faci raport, adică să-mi spui dacă cumva ai zărit ceva oaste dușmană. Locul nostru de întâlnire are să fie în dosul tufișului dela marginea drumului. Dacă întâmpini vreo piedică și nu poți să vii acolo, ai să te retragi aici la locuința noastră. Dar dacă ești urmărit de dușmani, o vei luà în direcția satului, căutând să-l faci să-ți piardă urma.

Acum ia-ți revolverul, ascunde-l cât mai bine în cingătoare și mergi cu Dumnezeu înainte.

Ionel nu simțì nevoia să mai întrebe ceva și o pornì mai mult alergând decât umblând.

După plecarea lui Ionel, căpitanul Vârtej se apropie de Marioara, îi luă

mâna în mâinile sale și privind-o cu ochii învăpăiați, îi zise cu un glas, care tremurà : ,,Scumpă fetițo, acum ne despărțim și noi, In lipsa noastră roagă-te lui Dumnezeu să ne aducă iar sănătoși aicea. Dacă se întâmplă, însă, și nu viu până pe la asfințitul soarelui, tu nu mai aștepta, ci întoarce-te acasă. Inchide și astupă bine intrarea locuinței noastre, așa ca dușmanul să nu o poată descoperì, iar după ce pământul țărei va fi curățat de el, vino și ia de aicea uniforma mea, pe care te rog să o păstrezi ca o amintire despre acela cu care ai împărtășit atâtea primejdii.

,,Cât despre trupul meu'', adăogă căpitanul — și două lacrimi i se iviră în ochi — ,,se vor îngrijì dușmanii să-l înmormânteze undeva''.

,,Și acum să ne luăm rămas bun.''

Aproape fără să-și dea seama de ceeace face căpitanul Vârtej atrase la pieptul lui pe frumoasa fată de țăran și o sărută pe frunte.

Marioara se înroșì până în albul ochilor și un fior îi străbătù tot corpul. Un sentiment ce-i fusese necunoscut până atunci pusese stăpânire pe întreaga-i ființă. Iar o rază de soare se plimbà când pe obrajii unuia, când pe obrajii celuilalt, pe când păsările din pomi binecuvântau în limba lor această apropiere, această unire a două suflete așa de curate, a două inimi așa de românești.

Din depărtare răsună, însă, până la urechile lor glasul gros și răgușit al trâmbiților dușmane. La auzul lor căpitanul Vârtej sărì în sus ca împins de un resort și zise: ,,Dușmanul îmi aduce aminte că eu am alte datorii de împlinit!''

Și se încinse cu baioneta, luă pușca pe umăr și se depărtă cu pași grăbiți.

Marioara rămase multă vreme cu privirile pironite în direcția în care apucase căpitanul. Ea nu-l mai vedeà, nu-i mai auzià nici pașii și totuși se uità mereu în partea aceea și nu se îndurà să se miște. Obrajii îi ardeau și inima îi zvâcnià tare în piept. Se simțià cu totul alta și toate îi păreau acum mai vesele și mai zâmbitoare.

Neagră și întunecoasă erà subterana, dar asupra acestui întnneric cădeà acum lumina binefăcătoare a acelui sentiment, care înalță și înobilează, care umple inimile de viață și veselie.

XII.

Vitejii noştri fac prizonieri

Căpitanul Vârtej îşi iuţì paşii, căci rămăsese mult în urma lui Ionel. Se grăbeà să ajungă la tufişul dela marginea drumului, unde erà să fie locu de observaţie şi unde micul erou urmà să-i aducă veştile ce i-ar fi putut interesà.

La vederea lui doi ţărani, cari mergeau pe drumul prăfuit, se opriră cu gesturi de spaimă. Căpitanul le surîse blând şi le făcù semn să-şi caute înainte de drum.

„Bieţii oameni", îşi zise el în gândul său, „de ce zile au avut parte?"

In afară de aceşti doi ţărani, oameni necăjiţi şi încovoiaţi de vârstă, căpitanul Vârtej nu mai făcù nici o întâlnire până ce ajunse în dosul tufişului cunoscut.

Se aşeză jos, îşi şterse năduşala de pe frunte şi apoi începù să-şi rotească privirile în toate direcţiunile.

Nu trecù, însă, multă vreme la mijloc şi iată că zărì pe Ionel, care venià alergând înspre tufiş.

— „D-le căpitan", grăì micul erou gâfâind de alergătura ce o făcuse, „am văzut venind dinspre sat un ofiţer duşman şi un soldat. Amândoi merg călări :. Nu-i aşa că tragem în ei şi îi împuşcăm când se apropie de noi?

— Ii vom împuşcà dacă va fi nevoie, răspunse căpitanul cercetându-şi arma. Stai lângă mine şi nu te mişcà.

In adevăr, câteva minute după aceasta, se auzì un ropot de cai, care se apropià.

Iată-i : căpitanul îi deosebià cum sunt la faţă. Inainte mergeà ofiţerul, în care căpitanul Vârtej a recunoscut pe un maior din cavaleria duşmană, iar soldatul care călăreà la vreo câţiva paşi mai departe, nu puteà fi decât ordonanţa acestui ofiţer. Amândoi erau oameni înalţi, voluminoşi şi mergeau îngâmfaţi şi cu nasul în vânt.

Ofiţerul fredonà cu un glas răguşit o arie din ţara sa.

Când ajunseră, însă, în dreptul tufişului, căpitanul Vârtej se ridică deo-

dată în picioare și le strigă în limba lor, pe un glas poruncitor : „Opriți-vă și descălecați !"

La auzul acestor cuvinte, maiorul dușman se oprì locului, iar cântecul îi pierì pe buze. Uitându-se în partea de unde venise glasul, văzù cum un soldat îmbrăcat în propria lor uniformă ține întinsă pușca spre el și e gata să tragă. Totuși, nu avù curajul să-i vorbcscă și să-l întrebe ceva, ci se grăbì să asculte de poruncă, dându-se jos de pe cal. Ordonanța sa descălecase chiar înaintea lui.

— „Sus mâinile !" le poruncì din nou căpitanul Vârtej, care ținea degetul pe trăgaciul puștei.

Maiorul și ordonanța nici nu așteptară să li se repete această poruncă, și ridicară cât mai sus brațele ce le tremurau.

— „Micule erou", zise după aceea căpitanul, adresându-se lui Ionel, „ia-mi batista din buzunar, scoate și batista ta și du-te de-i leagă la ochi pe prizonierii noștri. Iar după aceea ia-le armele și adu-le încoace".

Sărind de bucurie, Ionel făcù întocmai cum îi spusese căpitanul. Ii legă chiar așa de bine și de strâns, încât „prizonierii" lor scrâșniră dinții de durere.

După ce se termină cu operația aceasta, căpitanul Vârtej se apropie de maior și de soldatul cari, legați la ochi, stăteau nemișcați în mijlocul drumului de lângă sat și le zise : „sunteți prizonierii de război ai armatei române și vă vom duce la cartierul nostru general".

Ii ajutară să încalece din nou și după aceea, trăgând fiecare câte un cal de frâu, căpitanul și Ionel oluară în direcția „cartierului general", care, precum lesne putem să înțelegem nu erà altceva decât subterana din apropierea morii părăsite.

Nu o luară, însă, drept și pe drumul cel mai scurt, ci urmărind un scop, pe care Ionel nu putea încă să-l ghicească bine, căpitanul Vârtej făcù mai multe ocoluri, apropiindu-se și depărtându-se de câteva ori de locuința lor. In chipul acesta se învârtiră mai bine de un ceas, ca să facă un drum care nu ținea mai mult de zece minute.

In sfârșit, sosiră și la așa zisul „cartier general". Mare fu mirarea Marioarei, când îi văzù venind cu doi ostași dușmani ce mergeau călări și legați la ochi, dar și mai mare fu bucuria ei, văzând că d. căpitan s'a întors așa de repede, și mai cu seamă că s'a întors teafăr și sănătos.

Căpitanul Vârtej se mulțumì să-i zâmbească și să-i arunce o privire plină de duioșie și-și căută înainte de datoria ce avea de împlinit.

Prizonierii fură dați jos de pe cai, fără să li se ia însă batistele dela ochi.

După aceea căpitanul luă mai la o parte pe Marioara și pe Ionel și le spuse ceva la ureche, așa ca să nu poată fi auzit de ceilalți doi.

Prietenii și tovarășii de arme ai căpitanului deteră din cap, în semn că au înțeles și se siliră să-și stăpânească râsul.

Nu mult după aceea îi vedeai că intrau și ieșiau cu zgomot din subterană, trânteau puști la pământ, târau câte o sabie — erau săbiile maiorului și solda-

tului făcuţi prizonieri — izbindu-le cât mai mult de pietre, alergau în jurul prizonierilor, iar veniau, iar fugiau.

Pentru ce făceau toate acestea?

„Pentru ca să creadă prizonierii, că suntem mulţi", le spuse căpitanul.

La un moment dat căpitanul Vârtej strigă cu aerul cel mai serios din lume:

— „Sergent ,unde e d. general?"

— S'a dus să inspecteze compania de vânători, răspunse Ionel căznindu-se să-şi îngroaşe cât mai mult vocea.

— Dar d. colonel?

— Să supravegheze aşezarea bateriei de tunuri, răspunse Ionel pe acelaş ton.

— Caporal, grăi din nou căpitanul, adresânndu-se de data aceasta Marioarei, adu-mi din cancelarie hârtie şi cerneală.

— Trăiţi d. maior, răspunse ea căutând să imite pe Ionel.

Marioara putù să găsească în subterană un petic de hârtie mototolită şi un creion. Căpitanul se aşeză pe o piatră, puse hârtia pe genunchi şi începù să scrie, după ce făcù un semn prietenilor săi să vie la spatele lui şi să se uite la ceeace are să scrie.

Aceştia citiră cuvintele următoare:

„Domnule general,

„Astăzi v'am luat ca prizonieri pe maiorul N. şi pe ordonanţa sa. Am consimţi să vi-i trimitem îndărăt, înapoindu-vă chiar şi caii lor, dacă în schimb vă angajaţi ca, la rândul vostru, să daţi drumul ţăranilor din sat, pe cari i-aţi chinuit şi închis fără nici o vină, după întâmplarea din noaptea în care a ars casa în care locuiau soldaţii voştri. Indată ce primim vestea — e treaba noastră pe ce cale — că cei arestaţi au fost puşi în libertate şi s'au înapoiat la vetrele lor, dăm şi noi drumul prizonierilor pe cari i-am făcut."

„Pentru generalul-comandant

Căpitanul Vasile Vârtej".

Faţa Marioarei i se însenină de speranţă şi de bucurie la citirea acestor rânduri. Ne aducem aminte, că printre ţăranii bătuţi şi după aceea legaţi şi trimişi cine ştie unde, se găsià şi tatăl ei, despre care ea n'aveà nici o veste. Acum, graţie căpitanului Vârtej, aveà speranţa ca să-şi revadă pe bătrânul ei tată.

Căpitanul sfârşì de scris, îndoì hârtia şi o întinse Marioarei, zicându-i: „Caporal, vei duce această scrisoare la destinaţie". Ii făcù apoi semn să tacă şi să nu-i pună vreo întrebare.

Marioara se mulţumì să zâmbească şi să-l cuprindă pe căpitan într'o privire plină de recunoştinţă.

După aceasta, căpitanul se depărtă de cei doi prizonieri, luând-o în direcţia morii, chemând-o şi pe Marioara să-l urmeze.

„Scumpă fetiţo", zise el după ce ajunseră destul de departe, aşa ca să nu poată fi auziţi de duşmani. „Iţi dau o nouă însărcinare ce nu e nici uşoară, nici

lipsită de primejdii. Trebuie să faci așa, ca această scrisoare să ajungă până diseară în mâinile comandantului garnizoanei din satul vostru. Să nu poată aflà, însă, că tu ai dus-o. Să nu te vază și să nu cază nici o bănuială asupra ta. Ai puterea să faci aceasta?“

Cu ajutorul lui Dumnezeu am să pot, răspunse fata plecând ochii în jos.

Căpitanul îi luă mâinile și vru să o atragă la pieptul său. Se oprì, însă, exclamând: „O, văd că îmi pierd mințile!"

După un răstimp, zise din nou: „Du-te acum, Marioaro, și bagă de seamă să nu te dai prinsă".

Marioara luă drumul spre sat, purtând la sânu-i scrisoarea, care aveà așa de mare preț pentru dânsa, iar căpitanul Vârtej se întoarse la prizonierii săi.

„Domnule maior", zise el ofițerului, „poftim să vă odihniți puțin, căci poate v'a obosit drumul până aici." Și-l conduse în subterană, arătându-i locul unde se găsià patul său.

Ieșì apoi afară, spuse încet lui Ionel să-l supravegheze pe ofițer și să nu-i dea voie să iasă, iar el luând de mână pe soldatul prizonier, îl duse ceva mai departe.

Acolo îi puse o mulțime de întrebări despre numărul soldaților dușmani din sat, despre regimentele și armele din cari fac parte, despre măsurile lor de pază și planurile lor, în sfârșit, despre tot ce puteà să-l intereseze.

Spre mulțumirea sa, căpitanul Vârtej constată că toate spusele soldatului se potriviau bine cu tot ce știà el până atunci, așa că acest soldat — muncitor la o fabrică din țara sa — nu tăinuise nimic și nu mințise.

„Ești căsătorit?" îl mai întrebă căpitanul.

Nu, răspunse soldatul, n'am decât pe mama, al cărei portret îl port mereu asupra mea.

Și din buzunarul dinlăuntru al tunicei scoase o veche fotografie reprezintând o femeie bătrână.

La vederea acestei fotografii căpitanul se simțì înduioșat, căci gândul i se duse la acea femeie sfântă, care erà mama lui și despre care nu mai știà nimic de atâta amar de vreme. „Biata mamă!" își zise el oftând din adâncul inimei.

Interogatoriul prizonierului erà sfârșit. Căpitanul Vârtej îl luă din nou de mână, de data asta cu mai multă blândețe, și-l duse iarăși la locul din apropierea subteranei.

Îi făcù apoi semn lui Ionel să vie și să stea lângă soldat, iar el intră în subterană, ca să mai vorbească și cu maiorul întrebându-l despre aceleași lucruri de cari vorbise cu ordonanța.

Cu acest ofițer dușman treaba nu merse așa de simplu și de ușor. Maiorul, care stăteà mereu încruntat, la început nu vru să dea nici un răspuns. După aceea căută să ocolească întrebările sau să spună lucruri, cari nu se potriviau cu adevărul. Dar când căpitanul îi puse în vedere că tăcerea și minciunile sale nu-i folosesc la nimic și că pe el nu-l poate înșelà, i se deslegă și maiorului limba și renunță de a mai născocì tot felul de neadevăruri.

XIII.

Clipe frumoase și duioase

In după amiaza aceleiași zile Marioara, spre surprinderea plăcută a căpitanului, se întoarse din sat. Zâmbià de departe, deși duceà în spinare o povară destul de grea.

Ce-i, fetițo, ce s'a întâmplat și ce porți în sacul acesta? o întrebă căpitanul, care se grăbì să-i iasă întru întâmpinare.

— Totul e bine, d-le căpitan, răspunse curagioasa fată punând sacul jos și ștergându-și cu mâneca dela cămașe sudoarea ce-i curgeà pe frunte și pe obraji.

Scrisoarea a ajuns în mâinile generalului dușman și nimeni n'a știut cine și de unde a adus-o.

Drept mulțumire căpitanul Vârtej o apucă de bărbie mângâind-o prietenește.

— Dar ce-i cu sacul ăsta? întrebă el din nou.

— Ia, am adus ceva de-ale mâncărei, răspunse Marioara sfioasă, dar veselă. Avem doară musafiri, adăugă ea, îndreptând spre căpitan privirile frumoșilor săi ochi negri.

Pâine proaspătă, câțiva pui fripți, ouă și mai multe sticle de vin: acesta erà conținutul sacului adus în spinare de fata cea voinică.

Intrară în subterană și căpitanul le zise celor doi prizonieri: ,,puteți să vă luați batistele dela ochi căci nu ni-e teamă dacă vedeți ceva din tranșeele noastre. Vreau să vă convingeți că noi nu murim de foame și că avem totul după pofta inimei".

Soarele se pregătià să se ducă să lumineze alte lumi, când viteazul căpitan Vârtej și nu mai puțin viteaza Marioara stăteau de vorbă în apropierea subteranei. La intrarea ei Ionel cu pușca în mână și cu o figură foarte serioasă făceà pe sentinela.

Ce-şi ziceau unul altuia căpitanul şi Marioara? Făceau planuri frumoase şi torceau visuri aurite. Işi dedeau seama că nu se simţiau bine şi fericiţi decât atunci când erau împreună, când îşi auziau vorba, când privirile lor se întâlniau, când mâinile lor se strângeau una într'alta.

Acelaş gând erà în minţile lor şi acelaş sentiment în inimi. Cu toate acestea ei nu-şi spuneau o vorbă de ceeace le fărmântà gândul şi făceà să le bată inima. Dar ochii lor spuneau mai limpede şi mai lămurit decât orice cuvinte.

Soarele trimiteà pământului ultimele sale raze, iar prietenii noştri, străini de tot ce erà în jurul lor, continuau să stea pe piatra din apropierea subteranei.

Vremea însă nu stă pe loc. Fuge, sboară chiar mai iute, atunci când omul, simţindu-se fericit, vrea cu tot dinadinsul să o oprească pentru ca să nu ducă cu dânsa şi fericirea lui.

Umbrele serei se coborau pe pământ tot mai dese aruncând o manta neagră peste fiinţe şi lucruri.

,,Marioaro, se înoptează", grăì căpitanul Vârtej trezit ca dintr'o dulce visare. ,,Se înoptează şi trebuie să te întorci acasă".

Şi cu toate acestea ei au mai stat unul lângă celălalt până ce s'au hotărît să se despărţească.

Marioara luă înapoi drumul spre sat urmărită de privirile calde şi înduioşate ale căpitanului Vârtej.

Iar Ionel stăteà neclintit de pază la intrarea subteranei mândru de înalta sa însărcinare.

Se înoptase deabinelea şi atât căpitanul cât şi micul său erou îşi simţiau pleoapele greoaie şi obosite.

De cât acum se găsiau înaintea unei întâmplări la cari nu se putuseră gândì atunci când îşi făcuseră ascunzătoarea de sub pământ, căreia căpitanul îi ziceà glumind când ,,palatul nostru", când ,,cartierul general". Anume aveau acum doi musafiri şi încă musafiri de aceia pe cari trebuie să-i supraveghezi cu ochii în patru, pentru ca să nu dea bir cu fugiţii.

In afară de aceasta, în subterană nu erà loc cum trebue decât pentru doi inşi.

,,Micule erou", zise căpitanul lui Ionel, care se luptà din greu ca să biruie somnul. ,,Pentru noaptea aceasta odaia noastră de culcare o cedăm oaspeţilor, pe cari i-am poftit fără voia lor. Noi ne culcăm la intrare, dar nu amândoi deodată. Unul din noi trebuie să stea treaz, ca să-i păzească pe oaspeţi de vreo întâmplare neplăcută sau să-i oprească la timp, dacă le-ar trăznì cumva prin cap că o şteargă fără să-şi ia rămas bun dela noi.

,,Acum e întâi rândul tău să te culci. Dormi liniştit, căci eu am grije să te trezesc".

Ionel se culcă şi pornì îndată în lumea visurilor. Dar şi căpitanul Vârtej, care păzeà cu puşca în mână intrarea subteranei, umblând de colo până colo, nu visà mai puţin aşa treaz cum erà.

Şi erà frumos şi înălţător visul său. Visà zilele când drapelul ţărei va fâlfâì din nou mândru şi glorios pe cuprinsul întregului pământ românesc. Vedeà poporul vesel şi fericit sărbătorind biruinţa dreptăţii, desrobirea tuturor Românilor şi nimicirea duşmanului aprig. In sunete de fanfare puternice auzià marşurile bărbăteşti ale ostaşilor români cari mergeau semeţi şi luminaţi de aureola triumfului.

Şi mai vedeà ceva căpitanul Vârtej. O bisericuţă dintr'un sat înaintea altarului căreia o pereche tânără stăteà cu cununile de căsătorie pe cap primind binecuvântarea preotului şi urările de fericire ale norodului.

La gândul acesta tresărià de fericire şi nu simţià nici oboseala, nici vântul cel rece al nopţii.

Zorile zilei vestiră venirea apropiată a soarelui, iar căpitanul continuà să stea de gardă.

„Domnule căpitan", strigă dintr'odată Ionel trezindu-se din somn şi văzând că cerul se luminează din nou. Cum, m'ai lăsat să dorm toată noaptea şi nu m'ai deşteptat, ca să te odihneşti puţin şi d-ta?"

— Nu-i nimica, îi răspunse zâmbind căpitanul mângâindu-i obrajii cei umflaţi de somn.

Eu n'am nevoie de odihnă; şi mă simt chiar cum nu se poate mai bine. Dar haide să aprindem focul şi să facem câte o cafea pentru noi şi pentru musafirii noştri, căci nu vreau să se plângă mai târziu că au dus la noi lipsă de ceva.

Ionel strânse câteva găteji şi făcù foc.

Căpitanul intră în subterană şi văzù că cei doi prizonieri nu se treziseră încă.

„Par'că ar fi acasă la ei şi par'că nu li s'ar fi întâmplat nici o neplăcere", îşi zise căpitanul auzind respiraţia lor regulată şi văzând feţele lor liniştite şi nepăsătoare.

Intre acestea, prezenţa prizonierilor îl punea pe căpitanul Vârtej în încurcătură de oarece erau o piedică serioasă pentru întreprinderi nouă.

Oricât de mare şi de nemărginită erà încrederea în Ionel, totuşi nu se puteà hotărî să-i lase pe prizonieri numai în paza acestui băieţaş de zece ani, iar el să se depărteze dela subterană, încercând să dea duşmanului alte lovituri.

Un al doilea motiv de grije pentru căpitan erà întreţinerea lui şi a prizonierilor. E drept că viteaza Marioara aduceà de acasă dela ea tot ce-i trebuià pentru mâncare. De cât, dacă e uşor să mulţumeşti o singură gură, nu e tocmai uşor să îndestulezi mai multe guri. Pe lângă aceasta, atât maiorul, cât şi ordionanţa sa făcuseră în ajun dovadă că aveau o poftă de care se cam speriase căpitanul Vârtej. Stomacurile celor doi prizonieri, erau adevăraţi saci fără fund.

De aceea, căpitanul căzuse pe gânduri. Toată speranţa erà în scrisoarea ce o trimisese comandantului duşman şi prin care îi propuneà schimbul prizonierilor contra punerei în liberate a ţăranilor arestaţi fără nici o vină.

Dacă, însă, comandantul duşman refuză să primească propunerea? Intr'un caz ca acesta ce făceà cu prizonierii?

De ținut nu puteà să-i țină la infinit. Din povară grea cum erau, ar fi ajuns să devină cauza unei nenorociri.

Să-i fi omorît? Niciodată un astfel de gând n'a trecut și nici nu puteà trece prin capul căpitanului Vârtej. Nu el, un militar pe cât de viteaz, pe atâta de leal și de cavaler, și-ar fi permis, cu toate împrejurările grele și excepționale în care se găsià, să săvârșească o faptă așa de protivnică legilor războiului. Nu, de așa ceva nici nu puteà fi vorba măcar. Dușmanul care se predă are dreptul la viață și la toate îngrijirile.

„Ii țin două zile", își zise căpitanul Vârtej, după ce se gândì o bucată de vreme, „iar dacă în aceste două zile comandantul dușman nu dă nici o urmare propunerei mele, le dau și eu drumul. La urma urmelor, doi dușmani mai mult ori mai puțin, e un lucru care nu poate aveà nici o înrâurire asupra soartei războiului.

Nu mult după aceasta, auzì în subterană sgomot și umblet de pași. Prizonierii se deșteptaseră. Ionel le servì cafeaua, pe care ei au găsit-o delicioasă.

XIV.

Punerea în libertate a prizonierilor

Ziua înaintà, iar căpitanul trântit pe iarbă verde în apropierea subteranei se uità mereu ţintă în direcţiunea satului. Aşteptà să vadă pe cărarea îngustă ce duceà la subterană răsărind chipul Marioarei.

Căpitanul Vârtej o aşteptà pe Marioara. O aşteptà, întâi pentru ca să-i aducă veşti în legătură cu scrisoarea trimisă comandantului duşman.

Şi o mai aşteptà pentru că inima lui o dorià cu toată puterea.

Spre marea mâhnire a căpitanului, Marioara nu se arătà. A tot aşteptat-o el până ce soarele se urcase în punctul cel mai înalt al cerului.

Şi a stat căpitanul cu ochii ţintă spre sat până ce soarele s'a dus să se culce, dar aşteptarea i-a fost zadarnică. N'a văzut cămaşa albă a Marioarei înaintând pe verdele livedei şi n'a avut parte de surâsul ei dumnezeiesc şi de privirea frumoşilor ei ochi negri.

Cât de lungă şi de nesfârşită i s'a părut căpitanului Vârtej această zi de adăstare! Iar noaptea, care va venì să ia locul zilei, fu pentru el una din cele mai triste şi mai posomorîte.

„Micule erou”, culcă-te, „îi zise dânsul lui Ionel. Am să te trezesc după câteva ceasuri”.

Decât Ionel, care ştià că şi în noaptea trecută căpitanul îi spusese tot aşa, ca pe urmă să-l lase să doarmă până dimineaţa, nu primì şi nu vru să asculte, cu toate insistenţele ofiţerului.

„E rândul meu să stau de gardă”, zise el.

Văzând încăpăţânarea micului său prieten, căpitanul Vârtej îi făcù pe voie culcându-se el pe iarba verbe din apropierea subteranei.

Stătù aşa multă vreme fără să poată închide ochii şi trăind în lumea gândurilor sale. Din lăuntrul subteranei se auziau sforăiturile puternice ale celor doi prizonieri.

,,Oameni fericiți", își ziceà căpitanul, ,,nu se gândesc decât la somn și la mâncare și nici o altă grijă nu-i frământă".

Trecuse de miezul nopții când, în sfârșit, somnul îl biruì venind să aducă puțină odihnă trupului său obosit și liniște în frământatele sale gânduri.

Aurora începù să deschidă din nou — așa cum face ea de mii și mii de ani — porțile de lumină ale orizontului. Pieriau umbrele nopții și fiecare lucru își recăpătà forma și coloarea.

Căpitanul Vârtej se trezì din somn și ce văzù alături de el? Rezemat de piatra, care închideà întrarea subteranei, dar ținând strâns pușca în mână, micul Ionel dormià în picioare.

,,Drăguțul de el!" exclamă căpitanul, ,,vârsta și somnul au fost mai tari decât voința sa".

Și umblà încet și în vârful degetelor ca să nu strice somnul micului erou.

Cât despre cei din subterană, nici n'avù nevoie să se intereseze de ei. Sforăiturile se auziau tot așa de puternice ca în timpul nopții, dovedind că pentru oamenii aceștia captivitatea erà un prilej de odihnă, iar nicidecum un motiv de chin și supărare.

Inălțându-și instintiv ochii spre cer, căpitanul Vârtej văzù că ziua se anunță senină și frumoasă. Nici un nour nu pătà albastrul curat al bolții cerești.

,,Frumoasă zi", grăì el, ,,dar încă o zi pierdută pentru mine. Cu acești blestemați de prizonieri văd că mi-am legat două ghiulele de picioare".

Nici nu sfârșise, însă, cu gândurile acestea, că auzì îndărătul său un umblet ușor de pași și un glas care îi erà așa de bine cunoscut, salutându-l și zicându-i: ,,Bună dimineața, domnule căpitan!"

Căpitanul se întoarse și văzù... ghiciți pe cine.

,,Nu e pierdută ziua pentru mine", se grăbì el să-și zică și alergă plin de bucurie să strângă mâna întinsă a Marioarei.

— Vin cu vești bune, zise fetița punând la pământ sacul cu merinde. Tata și toți ceilalți țărani au fost aduși în noaptea aceasta în sat și lăsați să se ducă fiecare la casa lui. Bietul tata e slab și chinuit, dar îl vom îngrijì noi și se va face iar sănătos.

Nici nu pot spune cât de mare a fost bucuria căpitanului Vârtej la auzul acestor vești, pe cari le așteptà cu atâta nerăbdare.

El, care se înveselise așa demult la vederea Marioarei, se simțià acum și mai vesel, întâi pentrucă îi putuse scăpà pe bieții țărani, iar al doilea pentrucă se scăpà și el de buclucașii de prizonieri.

,,Micule erou, trezește-te", îi strigă el lui Ionel, care continuà să doarmă în picioare, apucându-l de braț.

Ionel se trezì și nu puțin se rușină văzând că adormise. Se uită în ochii căpitanului crezând că citește într'înșii o mustrare pentru fapta sa. Căpitanul, însă îi zâmbì prietenește și îi zise: ,,Adă încoace caii prizonierilor, căci au să ne părăsească musafirii".

El însuşi intră în subterană şi văzù că musafirii dormeau încă. Ii trezì şi pe ei şi le spuse că în urma unei înţelegeri ce a avut loc între generalul său şi comandamentul duşman, de cari depindeau prizonierii, ei vor fi puşi îndată în libertate şi trimişi înapoi la regimentul lor.

,,Bine înţeles'', adăugă viteazul căpitan, ,,ca o amintire a scurtei voastre şederi printre noi, vom păstrà armele şi săbiile voastre''.

Prizonierilor nu le veneà să-şi creadă urechilor. Nici nu se împliniseră două zile, de când fuseseră prinşi şi să li se dea aşa uşor dintr'odată drumul ! Se îndoiră chiar de adevărul spuselor căpitanului, închipuindu-şi că se ascunde ceva la mijloc şi că îi aşteaptă cine ştie ce soartă rea.

Căpitanul Vârtej socotì de prisos să-şi mai dea osteneala pentru a-i convinge că se înşelau în presupunerile lor. Ii legă frumos la ochi, aşa cum făcuse în ziua în care fuseseră prinşi, îi conduse afară din subterană şi după ce le ajută să încalece fiecare pe calul lui, dădù frâul calului, pe care erà maiorul, lui Ionel, zicându-i aspru şi poruncitor : ,,Sergent, ia trage de frâul calului d-lui maior !''

Calul celălalt îl dete pe mâna Marioarei, silindu-se să-i zică şi ei cu acelaş glas aspru şi poruncitor : ,,Caporal, ia calul ordonanţei şi du-te după sergent !'',

Iar el, luându-şi puşca pe umăr şi trecându-şi revolverul la cingătoare închideà acest cortegiu aşa de ciudat şi de neobişnuit, în care un băieţaş şi o fată trăgeau caii pe cari se găseau stând smirna două namile de militari duşmani.

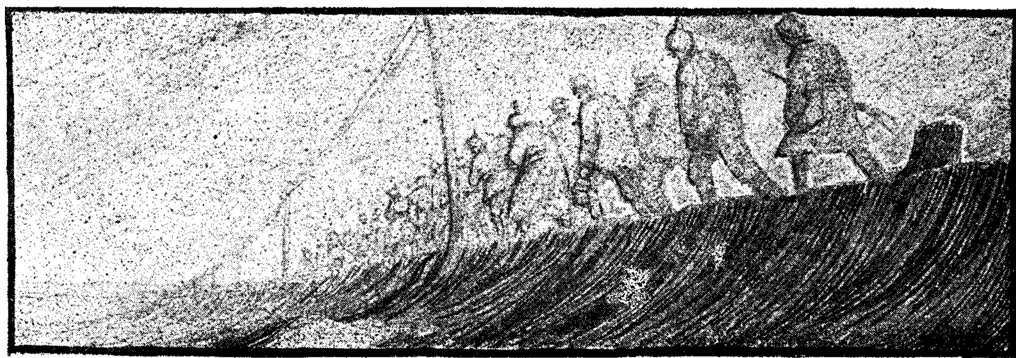
Şi, tot ca în rândul trecut, aşa şi de data aceasta, în loc ca prizonierii să fie duşi pe drumul cel mai scurt în direcţia satului, au fost plimbaţi mai bine de un ceas dealungul văii şi peste câteva dealuri şi numai după aceea căpitanul Vârtej a dat ordin să se oprească.

Făcù apoi semn lui Ionel şi Marioarei să se depărteze şi să se ascundă, ca să nu fie văzuţi de prizonieri, iar acestora le zise să descalece.

Le luă batistele dela ochi şi arătându-le drumul care duceà în sat, un drum ce erà tocmai în partea opusă subteranei, se adresă maiorului zicându-i : ,,D-le maior, d-ta şi ordonanţa d-tale sunteţi liberi. Puteţi să vă întoarceţi din nou la regimentul vostru, unde cred că sunteţi aşteptaţi''.

Şi după ce căpitanul Vârtej făcù un salut milităresc, îşi văzù şi el de drum, ducându-se la locul unde stăteau pitulaţi prietenii săi şi lăsându-i pe cei doi prizonieri în culmea nedumeririi. In adevăr, întorcându-şi de câteva ori capul înspre ei, căpitanul văzù cum el se învârtiau pe loc şi nu se hotărau să încalece şi să se ducă în sat. Nu le venià să creadă că sunt liberi.

Aşa au stat ei multă vreme uluiţi şi zăpăciţi, pe când căpitanul Vârtej şi cu prietenii săi se întoarseră îndărăt, ducându-se din nou la locuinţa lor. Acolo îşi întăriră puterile prin o gustare bună. şi plăcută şi după aceea ţinură sfat asupra întrebuinţărei zilei.

XV

Frații se întâlnesc cu frați

E mult adevăr și multă înțelepciune în zicătoarea populară, că ziua bună se cunoaște de dimineață. Și pentru prietenii noștri ziua începuse cât se poate de bine.

Intâi și întâi venise Marioara, ceeace umpluse de bucurie inima căpitanului Vârtej și îi îndoise curajul. După aceea Marioara adusese plăcuta veste de liberarea țăranilor arestați și de întoarcerea bătrânului ei tată. Se mai scăpaseră și de prizonieri, fără să fie văzuți de cineva și fără să li se întâmple vreo neplăcere.

,,Copii, zise căpitanul vesel, ,,să mergem din nou la vânătoarea de dușmani. Am presimțirea, că norocul ne va surâde și că nu vom încheià ziua fără vreo ispravă".

De data aceasta, Marioara ținea să facă și ea parte din expediție. In zadar se silì căpitanul să o hotărască să renunțe și să se întoarcă acasă, unde tatăl ei ar fi dorit așa de mult să o vadă.

Marioara n'ascultă nici un sfat și se încăpățână în hotărîrea sa.

,,Le-am spus și tatei și mamei că voiu lipsì toată ziua", zise ea drept orice răspuns.

Văzând că n'are încotro căpitanul Vârtej consimțì la urmă să o ia și pe dânsa. In el se dedeà o luptă puternică între două sentimente : între sentimentul care îl făceà să tremure la gândul că Marioara s'ar puteà găsì în primejdie și între sentimentul de datorie care îi impuneà să nu respingă nici un ajutor, nici un sacrificiu, ori de unde ar fi venit. A trebuit să se supună acestui din urmă sentiment, mai ales că așa erà voința neclintită a Marioarei.

Ii dete și ei un revolver explicându-i mecanismul, dar rugându-se în sinea lui, ca să n'aibă nevoie să facă uz de dânsul.

Și așa au pornit câteși trei, Ionel mergând înainte ,,în serviciu de recunoaștere'', după cum obișnuià să zică glumind căpitanul.

Punctul lor de observație și locul de întâlnire erà tot tufișul dela marginea drumului. E drept, că acest tufiș nu erà o ascunzătoare desăvârșită și se găsià în apropierea satului și lângă drumul cel mai umblat. Dar tocmai din cauza aceasta el dădeà mai puțin de bănuit dușmanului, care nu-și închipuià că Românii ar împinge curajul să se avânte până la o distață așa de apropiată de grosul forțelor lor.

Căpitanul și Marioara stăteau în dosul tufișului umăr lângă umăr, cât mai aproape unul de altul și ținându-se strâns de mâini.

Nu de altceva, dar trebuiau să stea așa, întâi pentruca să poată fi mai bine ascunși de privirile trecătorilor. Al doilea, căpitanul trebuià să o ție de mână pe Marioara, pentrucă i s'a părut, că fata cam tremură și nu se simte la largul ei.

E adevărat că Marioara erà mișcată și neliniștită însă nu din cauza fricei, ci dintr'un sentiment, care erà împărtășit pe deplin și de tovarășul ei și de acesta poate chiar într'o măsură mai mare.

Oricum, căpitanul Vârtej și Marioara stăteau unul lângă altul, ținându-se strâns de mână, pe când Ionel cercetà împrejurimile rotindu-și privirile în toate direcțiunile.

Din sat se auzià dangătul plin și regulat al clopotelor dela biserică.

,,De ce bat clopotele?'' întrebă căpitanul. ,,O fi, poate, vreo sărbătoare?''

— Apoi azi e ziua de sfântul Ilie, răspunse Marioara, zâmbind de neștiința în care se găsià ofițerul.

— A, sfântul Ilie, repetă căpitanul. Să ne fie într'ajutor, adăugă el făcându-și semnul crucii.

— Amin, zise și Marioara imitându-l.

Vremea treceà și Ionel nu se arătà încă.

Cu toate acestea, căpitanul Vârtej, crezând în presimțirea sa, erà convins că ziua aceea trebuià să le aducă noroc.

,,Nu se poate să nu fie ceva vânat'', ziceà el Marioarei.

In adevăr, nu trecù mult și auziră pașii lui Ionel, care venià în fuga mare.

— Domnule căpitan, zise el răsuflând din greu de atâta alergătură, am zărit trei soldați dușmani, cari merg pe drumul nostru. In curând vor trece pe aici. Câteși trei, însă, sunt înarmați cu puști și baionete.

— Vedeți, grăì căpitanul îmbucurat de această veste, presimțirea mea începe să se îndeplinească. Dacă dânșii sunt trei, și noi suntem tot atâția. Sau îi vom prinde de vii sau îi vom trimite pe lumea cealaltă, dacă li s'a urît cu viața.

Spuse după aceea lui Ionel să se pituleze și el în dosul tufișului, explică încă odată Marioarei mecanismul revolverului și cum să tragă. Stăteau acum câteși trei la pândă cu ochii pironiți asupra drumului, pe unde erau așteptați soldații dușmani.

Trecuseră ca vreo două minute vreme și iată că grupul de trei soldați se ivì la cotitura drumului înaintând alene și nepăsători în spre tufiș.

,,Să nu trageți până nu vă spun", zise căpitanul Vârtej tovarășilor săi.

Soldații dușmani se apropiau. Acum li se puteau auzì chiar glasurile. Căpitanul Vârtej care, precum știm, cunoșteà limba dușmanului, devenì foarte atent, ca să prindă ceva din cele ce-și vorbeau soldații între dânșii.

Dar la urechia sa veniau accentele unei limbi care nu păreà a fi cea vorbită de dușman.

Erau niște accente cunoscute, mai familiare.

Făcând tovarășilor săi un semn, ca să nu se miște și să nu facă cel mai mic sgomot, căpitanul Vârtej, trase și mai bine cu urechia la vorbele soldaților dușmani.

,,Sfinte Dumnezeule!" exclamă căpitanul și surprins și totdeodată foarte vesel. ,,Dar oamenii aceștia vorbesc românește!" Și întorcându-se spre Ionel și Marioara, le zise: ,,Ascultați și voi, ca să auziți că soldații dușmani vorbesc în graiul nostru.

Să nu trageți în ei, căci sunt frații noștri.

Și ascultând cu toții, prinseră următoarea conversație:

— Greu lucru și cu războiul ista, măi Radule, ziceà unul din soldați. De doi ani de zile nu mi-am văzut nevasta și copiii. Și e departe deaici până la satul meu din Bucovina.

— Greu de tot, frate Traiane, răspundeà tovarășul său. E vai și amar de capul nostru, că tot pe noi Românii ne aruncă în focul dintâi și acolo unde primejdia e mai mare. Numai din satul meu din Rășinari s'au prăpădit atâția flăcăi mândri și chipeși, de-ți erà mai mare dragul să te uiți la ei.

— Par'că am fi câini, iar nu oameni, grăì cel de al treilea soldat. Noi cei dintâi la luptă, noi cei dintâi la treburile cele mai grele și după aceea tot pe noi ne ocărăsc și ne batjocoresc. De s'ar mântuì odată cu nenorocirea asta și de ar da Dumnezeu să ne scăpăm de acești stăpâni așa de răi și nemiloși!

Tot vorbind, tot vărsându-și necazul și amarul cei trei soldați ajunseră acum drept în fața tufișului.

Și pe când gândul le zburà departe, la satele lor, la casele și familiile părăsite, auziră deodată un glas puternic, care îi făcù să se oprească locului:

,,Jos armele și sus mâinile!

Bine înțeles, erà căpitanul Vârtej, care le dăduse această poruncă.

Soldații se grăbiră să arunce armele la pământ și să ridice brațele în sus. Nu supărare, ci un sentiment de mulțumire și de ușurare se desemnă pe fețele lor.

,,Fraților", le grăì din nou căpitanul ieșind din dosul tufișului și apropiindu-se de dânșii. Să nu-mi luați în nume de rău că v'am făcut prizonieri. N'are să vi se întâmple nici o neplăcere.

,,Deasemenea să nu vă supărați, dacă micul nostru copil de trupă are să vă lege la ochi, pentrucă așa avem poruncă să vă ducem la cartierul nostru general".

Căpitanul le vorbise cu toată blândeţea, căutând par'că să câştige dela început încrederea şi prietenia acestor fraţi osândiţi de o soartă vitregă să lupte sub steaguri străine şi duşmane.

,,Micule erou, grăì el după aceea lui Ionel, vino şi fă-ţi datoria legând pentru câteva minute la ochi pe aceşti prizonieri, cari ni sunt tot atât de dragi ca şi propriii noştri tovarăşi de arme".

In loc de unu, doi săriră din tufiş, căci şi Marioara ţineà să ia parte la această operaţie, nù dintr'un sentiment de răutate sau răzbunare faţă de duşmani, ci tocmai din potrivă, ca să observe ca nu cumva Ionel să-i strângă mai tare decât ar fi trebuit.

După ce aceşti soldaţi romàni, cari se găsiau fără voia lor în slujba duşmanilor întregului neam românesc, fură legaţi la ochi şi după ce i se dete fiecăruia puşca îndărăt, ca să şi-o poarte singur. porniră cu toţii spre subterană, de data aceasta luând, însă, drumul cel mai scurt şi mai drept. Căpitanul Vârtej socotià, că e de prisos şi că chiar nu şade tocmai bine să întrebuinţeze meşteşuguri şi înşelătorii faţă de nişte fraţi de sânge şi lege.

Iar când ajunseră la subterană, căpitanul se grăbì să le ia batistele dela ochi, cerându-şi încă odată iertare că a fost nevoit să se poarte în felul acesta.

Ii poftì pe urmă să stea jos şi spuse lui Ionel şi Marioarei să le pregătească o cafea, mai ales că în ziua aceea Marioara adusese cafea proaspătă şi câteva ceşti.

,,Fraţilor", le grăì din nou căpitanul, ,,ne-am oprit aicea, ca să faceţi un popas şi să vă odihniţi puţin înainte de a vă duce la superiorii mei", adăugă el râzând.

— Dar văd că şi d-ta porţi uniforma noastră, îi observă unul dintre soldaţi.

— O port pe asta -pentrucă a mea s'a cam invechit, iar dacă vreţi să ştiţi cine sunt, vă spun numidecât : mă chimă Vasile Vârtej şi sunt căpitan în armata română.

La auzul acestor cuvinte cei trei soldaţi săriră in sus, luară poziţie şi salutară milităreşte.

După aceea, unul din ei şi anume cel mai tânăr şi care păreà mai desghieţată după ce schimbă câteva priviri şi se înţelese din ochi cu tovarăşii săi, se adres, căpitanului Vârtej, zicându-i : ,,D-le căpitan, nu ne primiţi şi pe noi în oastea românească, pentrucă ne-a ajuns cuţitul la os şi nu mai putem slujì pe stăpânitorii noştri cari ne lasă să flămânzim şi ne hrănesc numai cu ocări şi înjurături?"

Căpitanul Vârtej fu adânc mişcat de aceste cuvinte ale soldatului, încât nu-i putù răspunde altfel, decât îmbrăţişându-l şi strângându-l la pieptul său.

,,Să trăieşti, frate!" putù el să zică după un răstimp. ,,Văd că sângele apă nu se face. Ne-om gândì şi la asta şi om face cum e mai bine, pentru noi toţi şi pentru neamul notru românesc".

XVI.

Ce povestesc românii din oastea dușmană

In adevăr, ziua aceea — sărbătoarea Sfântului Ilie — fu o zi veselă și aproape fericită pentru viteazul căpitan Vârtej. Marioara erà acolo, îmbrăcată în frumoasele ei haine de sărbătoare și strălucind de frumusețe.

Și erau strânși la un loc, ce-i drept lângă o subterană umedă și întunecoasă, dar pe vechiul pământ al Olteniei, Români din atâtea ținuturi românești, peste cari — durere ! — suflà atunci vântul jalei și al pustiirei.

Erà moldoveanul Vasile Vârtej, căpitanul cel fără frică și șovăială, viteazul între viteji, care reușise ajutat numai de „micul său erou", de nu mai puțin viteazul și curagiosul Ionel să bage groaza în dușmani și să le pricinuiască atâtea pierderi.

Venià apoi bucovineanul Traian, larg în spate și bine legat la trup, așa cum se cuvine unui urmaș al plăieșilor lui Ștefan-cel-Mare.

Erà fratele Radu din Ardeal, un tânăr sprinten și ager ca o căprioară. Erau în veșnic neastâmpăr ochii săi cei vii și învăpăiați.

Al treilea soldat erà mai domol în mișcări și ceva mai greoiu la mers. Satul său se găsià așezat în roditoarea și vesela câmpie a Torontalului. Acolo își aveà Stoica — așa îi ziceà acestui soldat — gospodăria, de care urmà acum să îngrijească o mamă, pe care bătrânețele și dorul după copil o încovoiaseră la pământ.

Așa ședeau laolaltă acești frați de sânge, fii ai unui neam, care a suferit ceeace n'a suferit nici un alt popor de pe fața pământului, dar căruia suferințele i-au dat puterea ca să înfrunte toate furtunile și vjieliile ce s'au abătut pe capul său.

Ședeau și își povestiau sau mai bine zis, se spovedeau unul altuia. Erà atâta amar în sufletele lor, inima le erà străpunsă de atâtea necazuri și dureri, încât bieții oameni simțiau nevoie să găsească o inimă compătimitoare de frate și să audă un cuvânt de speranță și mângâiere.

Ei își povestiau, pe când soarele le zâmbià de sus din cer, îmbrățișându-i în căldura și lumina lui și bucurându-se parcă și el de această apropiere și unire care erà un simbol așa de înălțător.

„Să știți, fraților", le zise căpitanul Vârtej stăpânit ca de o inspirație profetică, „să știți, că nu va trece mult și noi ne vom da cu toții mâna, fără să ne ascundem și fără să ne temem de cineva. Vor pierì granițele dintre noi și praf se va alege de puterea dușmanului".

— Să te audă Dumnezeu! răspunseră în cor cei trei soldați, pe când Ionel ținea strâns mâna pe revolver, iar Marioara îl învăluià pe căpitanul Vârtej într'o privire plină de dragoste și duioșie.

.. Și așa, povestià ardeleanul Radu, pe noi Românii ne pune întotdeauna în primele linii de foc. Asupra noastră cade mai întâiu ploaia de gloanțe, de bombe și ghiulele. De noi se isbesc întâi soldații armatelor cu cari stăpânii noștri sunt în război. Nevestele noastre rămân văduve și copiii noștri ajung orfani fără adăpost și ocrotire.

Și când acela despre care ni se spune că e dușmanul nostru ne copleșește, când tranșeele noastre sunt făcute una cu pământul și când țărâna din ele se amestecă cu sângele și cu carnea ciopârțită a tovarășilor noștri căzuți, noi Românii nici să ne retragem n'avem voie. Nu, căci la spatele nostru stau înșirate mitralierele cari trag în noi și desăvârșesc ceace nu putuse isprăvì dușmanul.

Iar când e vorba de răsplată, nu primim decât ocări, înjurături și porecle batjocoritoare de tot felul. Cea mai bună mâncare și-o păstrează pentru regimentele, cari sunt compuse din soldați de neamul și legea lor, iar nouă Românilor nu ne dau decât o pâine mai tare ca piatra și făcută din cărbuni, din pământ sau Dumnezeu mai știe din ce. Sunt chiar zile când flămânzim deabinelea.

— Așa ni s'a întâmplat într'un rând nouă pe frontul italian, îi taie acì vorba bănățeanul Stoica. Dar am știut și noi să ne facem singuri dreptate.

Intr'o zi compania noastră nu primise nici un fel de mâncare, cu toate că ne luptam din zori și până seara târziu. Comandantul notsru, căpitanul Măciucă, Român dintr'un sat vecin cu al meu, trimise după sfârșitul luptei pe vreo câțiva din noi, ca să cerem *proviant* dela depozitul unui regiment nemțesc ce se găsià la spatele nostru și care toată ziua nu făcuse altceva decât să se uite cum noi ne prăpădiam și ne svârcoliam în iadul de bombe și ghiulele.

Ne ducem așa vreo zece soldați Români sub comanda unui sergent — și el tot un bănățean de ai noștri.

Când colo sentinelele nemțești ne strigă dela distanță *halt*! și cu toate rugămințile noastre, nu ne-au lăsat să ne apropiem de depozit și nu ne-au dat măcar un codru de pâine.

Ne întoarcem necăjiți și amărîți și raportăm căpitanului. Acesta se mânie tare de tot și strigă: „Locotenent Soare, iar 30 de soldați și să nu te mai întorci, dacă n'aduci mâncare".

Un „înțeles, don' căpitan" și o pornim cu toții spre depozitul cu pricina.

Iarăși ne-au strigat sentinelele „*halt*!", „*verboten*" și mai știu eu ce, dar cine le luà acum în seamă?

Hotărîți ori să ne întoarcem cu mâncarea, căci de flămânzi ce eram abia

ne mai ţineau picioarele, ori să picăm cu toţii acolo, noi ne apropiem din ce în ce de depozit. Sentinelele au dat atunci alarma şi au alergat mai mulţi soldaţi nemţi şi unguri. Dar până ce ei să se desmeticească şi să înţeleagă de ce e vorba, locotenentul Soare ne-a şi comandat „foc!" Bucuroşi de această poruncă am tras mai multe salve asupra nemţilor şi am culcat vreo 20 din ei la pământ.

Ceilalţi au rupt-o la fugă, aruncându-şi puşti şi cartuşe. Iar noi am pătruns în depozit spărgându-i uşile cu paturile puştilor şi la plecare n'am lăsat acolo decât pereţii goi.

— Şi n'aţi păţit nimic din pricina aceasta? întrebă căpitanul Vârtej, care ascultà cu luare aminte această întâmplare aşa de caracteristică.

— Apoi s'a făcut cercetare, răspunse Stoica şi după cum am auzit noi, toată vina a fost dată pe căpitanul Măciucă. Dar nici el n'a avut de pătimit cine ştie ce. Şi aceasta pentrucă, spre norocul nostru, comandantul regimentului din care făceà parte compania noastră, erà un colonel ceh, care aveà multă pică pe nemţi.

El s'a bucurat când i s'a povestit cum am atacat şi am luat cu asalt depozitul cu proviant.

Ştiţi cum l-a scăpat el pe căpitanul Măciucă? Două zile după întâmplarea ce v'am povestit, l-a dat mort. Ci-că ar fi căzut cu prilejul unui atac contra poziţiunei italieneşti din faţa noastră. Adevărul e, însă, că i-a făcut vânt, trimiţându-l tocmai pe frontul rusesc, ca să i se piarză de urmă.

Am aflat însă dela soldaţi, cari au venit de pe frontul acela că bunul căpitan Măciucă nici n'a ajuns acolo şi că a dezertat trecând în oastea românească.

Iată, încheie, soldatul Stoica, vedeţi ce bine trăim noi cu cei ce ne trimit la moarte şi la prăpăd.

Soarele se apropià de asfinţit şi cei trei soldaţi, cari erau cât se poate de bucuroşi, că fuseseră făcuţi prizonieri de către fraţii lor, povesteau înainte, vărsându-şi necazul şi uşurându-şi sufletul.

Dela o bucată de vreme căpitanul Vârtej căzuse, însă, pe gânduri, Tot socotià şi chibzuià în sinea lui şi se vedeà că erà muncit de ceva foarte însemnat.

In adevăr, viteazul ofiţer, se gândià cum ar fi mai nimerit să procedeze cu cei trei soldaţi, pe cari o întâmplare fericită i-a adus ca prizonieri în mâinile sale.

Ştià că ei ar fi primit cu dragă inimă să rămână cu el şi să-l ajute în toate întreprinderile sale.

Ii ceruseră chiar şi lucrul acesta.

De asemenea, n'aveà nici o îndoială asupra purtărei lor. Erà convins că-l vor servì cu credinţă şi că nu-l vor părăsì niciodată. Vocea sângelui, care vorbeà în ei, i-ar fi oprit dela orice faptă nevrednică şi necinstită. Despre partea aceasta căpitanul Vârtej erà încredinţat ca şi despre sine însuşi.

Işi mai dădeà seama că cei trei voinici erau pentru el un ajutor de mare preţ. Ceeace nu puteà face, ajutat numai de bravii săi Ionel şi Marioara, ar fi avut, bine înţeles, mai mulţi sorţi de izbândă având alături de el pe prietenii şi tovarăşii

cei noi. Cine știe? Cu ajutorul lor ar puteà chiar izbutì să arunce în aer depozitul de munițiuni, care îi stăteà mereu în gât, de care nu-și puteà despărțì gândul nici ziua, nici noaptea. 'Il vedeà în vis cum se aprinde, cum sare, asvârlind și o droaie de dușmani.

Toate acestea erau bune și erau așa, cum și le înșirà căpitanul în gândul său. Venià însă, după aceea partea cealaltă a lucrului și această parte îl cam puneà în încurcătură.

Mai înainte de orișice o greutate ce nu puteà fi ușor biruită erà aceea a întreținerei. Dacă el, o singură gură, și tot rămâneà câteodată flămând, cum s'ar fi putut asigurà întreținerea a încă trei oameni tineri, zdraveni și cu o poftă care nu lăsà nimic de dorit?

E drept că Ionel și Marioara, strecurându-se ca niște adevărați țipari printre sentinelele și patrulele dușmane le aduceau de acasă tot ce se puteà găsì mai bun. Dar nu-și luau oare, oamenii aceștia bucățica dela gură? Nu rămâneau oare flămânzi, ca să-i ducă lui, punându-și zilnic viața în primejdie?

Nu, soldații făcuți prizonieri și cari se simțiau așa de bine și așa de fericiți în captivitatea lor, trebuiau să se înapoieze din nou la locurile lor și aceasta cât mai neîntârziat, pentru ca să nu dea ceva de bănuit comandamentului dușman.

Aceasta fu hotărîrea la care se oprì căpitanul Vârtej după multă frământare și chibzuială.

XVII.

Căpitanul Vârtej în gazdă la casa Marioarei

In acelaş timp îi venì, însă, şi ideia că s'ar puteà folosì de acest prilej, pentru ca să cerceteze prin el însuşi ce se mai petrece prin sat şi să vadă cu ochii săi măsurile duşmanului şi situaţiunea în care se găsià.

De aceea, adresându-se celor trei soldaţi cari stăteau lângă el, le zise:

„Fraţilor, văd că şi inimile voastre bat la fel cu a mea şi că sunteţi bucuroşi să vă luptaţi alături de mine pentru înfrângerea duşmanului şi biruinţa dreptăţii româneşti. Decât, pentru pricini ce nu pot să vi le spun acum, voi trebuie să vă întoarceţi înapoi şi să nu spuneţi nimănuia ceva din ceeace s'a petrecut astăzi. Vă însoţesc şi eu şi chiar vă cer să mergem împreună. Cu voi am să fiu luat şi eu drept un soldat din oastea duşmană. Vreau ca noaptea asta şi poate şi ziua de mâine să le petrec în sat, ca să văd ce mai e pe acolo".

După aceea, întorcându-se spre Ionel şi Marioara, le zise: „La cine am să fiu eu musafir în noaptea aceasta?"

— Să poftiţi la noi, strigară într'un glas atât băiatul cât şi Marioara, care se făcù toată roşie.

— Dar bine, Marioaro, îi vorbì blând şi înduioşat căpitanul Vârtej, mama micului erou mă cunoaşte, pe când părinţii d-tale nu mă cunosc şi poate le-ar fi teamă să mă primească.

— Te cunosc şi părinţii mei şi ar fi foarte bucuroşi să te găzduiască, se grăbì să-i răspundă fata cea frumoasă. Mama ştie de mult de d-ta, iar tata, căruia i-am vorbit îndată ce s'a întors dela închisoare, ştie că d-ta eşti acela care l-ai scăpat. Are să fie foarte vesel să te cunoască şi să-ţi mulţumească pentru tot ce ai făcut pentru el şi... pentru mine, adăogă Marioara, plecând în jos frumoşii ei ochi negri.

— Dacă e așa, făcù căpitanul silindu-se în zadar să pară liniștit și să-și păstreze sângele rece, în seara aceasta sunt musafirul părinților d-tale.

Biata Marioara abia putù să îngâne din buze un „mulțumesc", însă ochii ei străulcind de o lumină vie spuneau mai bine decât orișice cuvinte, nemărginita ei bucurie la vestea că va puteà găzduì acasă la ea pe căpitanul, pentru care inima-i băteà așa de puternic.

Și așa porniră cu toții spre sat. Numia că Ionel și Marioara apucară pe alt drum, pe când căpitanul Vârtej și cei trei soldați o luară pe drumul mare, mergând nepăsători cu aerul unor oameni cari se întorc dela o plimbare făcută în jurul satului. Soldați dușmani și ofițeri, întâlniți în drum, se uitau la ei, fără să bănuiască și să-și poată închipuì că printre grupul de patru soldați nu erà unul, a cărui inimă să bată pentru cauza dușmanului, în a cărui uniformă erau îmbrăcați și fără să se poată gândì, că printre ei se ascundeà un căpitan din armata română și anume un căpitan, care le făcuse și continuà să le facă un rău așa de mare.

Când ajunseră în sat, Marioara îi așteptà la intrare. Steteà acolo aprinsă la față și de emoțiune și de faptul că umblase repede, pentru ca mergând înaintea căpitanului Vârtej, să-i arate drumul care duceà la casa ei.

Ofițerul o zărì și la un semn al ei îi răspunse printr'un zâmbet prietenesc că a înțeles de ce e vorba.

Și așa intră în sat teafăr și nesupărat de nimeni căpitanul Vasile Vârtej și trase în gazdă la casa părinților Marioarei. Mare, sinceră și curată fu mulțumirea celor doi bătrâni, cari nu se puteau săturà admirând pe acest viteaz din povești.

Cât despre Marioara, ea de obiceiu așezată și cuminte, nu-și mai găsià astâmpăr în seara aceea. N'a putut închide ochii toată noaptea, căci gândurile ce o năpădiseră nu-i dădeau răgaz și-i alungau somnul.

Și gânduri la fel — gânduri vesele și senine — puseseră stăpânire și pe căpitanul Vasile Vârtej care se culcase în odaia de alături. Zorile zilei îi găsiră și pe unul și pe celălalt, țesând frumoase planuri de un viitor fericit.

Cu toate acestea, amândoi și-au mărturisit în sinea lor că n'au avut parte de-o noapte mai frumoasă decât aceea în care n'au închis ochii o singură clipă.

După ce se sculă din pat și părăsì odaia de culcare, căpitanul Vârtej se grăbì să iasă prin sat. Gândul său erà ca, înainte de a începe cercetările privitoare la măsurile luate de comandamentul dușman să facă o vizită acelei Românce de inimă care erà mama lui Ionel. O recunoștință adâncă și o admirație nemărginită îi umpleau inima pentru această femeie, care nu șovăise o singură clipă când a fost vorba de a-și jertfi pe unicul ei copil, aruncându-l ziua și noaptea în cele mai mari primejdii.

Astfel de mame sunt adevărate sfinte. Lor le datoreşte neamul românesc calităţile şi virtuţile sale, caracterul său oţelit, vitejia ce-a arătat-o dealungul veacurilor şi puterea fără pereche cu care a ţinut piept şi a înfrânt vijeliile ce s'au abătut pe capul lui.

Ii găsì pe vechii şi scumpii săi prieteni robotind prin ogradă. Ionel, îndată ce-l zărì pe marele său erou, îi alergă întru întâmpinare plin de bucurie, ca şi cum nu l-ar fi văzut cine ştie de când.

Un zâmbet de mulţumire însenină de asemenea faţa tinerel femei.

Trecuseră mai bine de două ore, de când căpitanul Vârtej stăteà de vorbă cu mama lui Ionel şi cu micul său erou şi el tot nu se îndurà să plece.

Femeia erà cam tristă şi amărîtă că de multe luni de zile nu primise nici o veste dela soţul ei.

„O mai fi trăind oare?" îşi ziceà ea.

Ca să-i împrăştie mâhnirea, căpitanul Vârtej îi explică spunându-i că faptul că nu primeşte veşti dela el, nu însemnează că i s'ar fi întâmplat vreo nenorocire. Scrisorile dela soldaţii depe front n'am cum să sosească atâta vreme cât satul lor e sub ocupaţia duşmanului. Acesta n'ar îngăduì ca familiile să aibă veşti dela cei ce-şi fac datoria vărsându-şi sângele pentru apărarea Ţării.

Dar adăugă căpitanul, nu e depărtată ziua când, cu ajutorul lui Dumnezeu, şi al nostru al tuturor, soarele va străluci din nou vesel şi zâmbitor pe pământul românesc curăţat de duşmanul ce l-a pângărit şi când steagurile noastre vor fâlfâi din nou biruitoare peste toate ţinuturile unde se vorbeşte dulcea limbă românească In aşteptarea şi pentru pregătirea acestei zile să ne facem şi noi datoria, încheie el foarte mişcat.

Când îşi luă rămas bun dela dânşii, Ionel şi mama sa aveau ochii plini de lacrimi.

In ziua aceea căpitanul Vârtej nu lăsă neocolită şi neobservată în toate amănuntele nici una din casele în cari erau găzduiţi soldaţii duşmani.

In deosebi se oprì vreme îndelungată în faţa depozitului de muniţiuni, examinându-l cu toată băgarea de seamă şi căutând să afle care anume ar fi partea pe unde ar puteà fi atacat şi aprins cu mai mulţi sorţi de izbândă.

Dete chiar târcoale aşa de dese acestei clădiri, încât deşteptă bănuiala santinelelor, cari îi poruncîră să se depărteze de acolo că de nu, trag în el.

Căpitanul Vârtej le răspunse cu un aer de nepăsare şi le întoarse spatele vădit satisfăcut de rezultatul cercetărilor.

Pe la chindie se întâlnì, precum se înţelesese din ajun, cu cei trei soldaţi români. Ca şi la intrare, aşa şi de rândul acesta ieşì cu ei din sat şi făcù în tovărăşia lor o bună parte din drumul care duceà la locuinţa lui sub moara părăsită.

Inainte de a se despărţì le zise: „Aşadar, mâine după amiază veţi fi din nou musafirii mei".

XVIII

Consiliul de război din subterană

In ziua următoare cei trei soldaţi se grăbiră să se ducă, apucând fiecare alt drum, la locuinţa căpitanului Vârtej. Nu-l găsiră singur, căci alături de e stăteau Ionel şi Marioara, cari veniseră cu noaptea în cap.

,,Micul erou'' ţineà neapărat să fie pe lângă ,,marele său erou'' în speranţa, că acesta va încercà o nouă întreprindere şi că-l va luà şi pe dânsul. Cât despre Marioara, e chiar de prisos să arătăm motivul — unul singur, dar mare şi hotărîtor — care o făceà să stea ca pe ghimpi acasă şi să nu se simtă veselă şi în largul ei decât în apropierea şi tovărăşia căpitanului Vârtej, care înainte de orice erà un om de o distinsă frumuseţe bărbătească.

Căpitanul se sculă la venirea celor trei soldaţi şi salutându-i cu multă dragoste, le zise: ,,Acum numărul nostru e complect. Putem, prin urmare, să stăm la sfat şi să deschidem şedinţa ,,marelui consiliu de războiu''.

Marea chestiune de desbătut şi la care căpitanul Vârtej ţineà cu o îndârjire fanatică erà aceea de a se găsì mijolcul prin care s'ar puteà atacà şi aruncà în aer depozitul de muniţiuni.

Un atac direct asupra soldaţilor cari îl păziau erà cu neputinţă. Pe de o parte, aceştia erau mulţi la număr, iar pe de alta la sgomotul detunăturilor de puşti ar fi alergat şi alţii şi aşa le-ar fi zădărnicit întreprinderea.

In afară de acestea stăteà în drum o piedică, ce trebuià înlăturată, căci altfel orice încercare erà osândită să nu izbutească. Piedica o formà cele trei rânduri de sârmă ghimpată, care încingeà de jur împrejur depozitul cu pricina.

,,Iată care trebuie să fie planul nostru'', grăì căpitanul Vârtej, după ce adâncì şi cercetă chestiunea sub toate feţele ei. ,,Ne vom strecurà în puterea nopţii până la firele de sârmă ghimpată. După aceea, având fiecare din noi câte o pereche de foarfeci, vom tăià atâta sârmă, câtă ne trebuie, ca să ne facem drum printr'însa.

Nu vom fi, însă, cu toţii la un loc, ci fiecare cât mai departe unul de altul, aşa că dacă unul sau doi sunt descoperiţi, ceilalţi să poată aveà speranţa, că vor izbutì ei.

„Odată ajunşi la clădirea unde sunt muniţiunile, dăm foc cârpelor cu petrol ce va trebuì să avem cu noi şi le aruncăm înlăuntru. După aceea să lăsăm focului şi lui Dumnezeu, ca să desăvârşească restul.

„Cât despre noi, nu vom fugì din sat, ci profitând de faptul că suntem îmbrăcaţi în uniforma duşmană, ne vom amestecà printre ceilalţi soldaţi, vom răspândì panică şi mărì groaza lor şi la nevoie vom trage într'înşii.

„Deocamdată să ne gândim prin ce mijloc ne-am puteà procurà foarfeci pentru tăiatul sârmei".

— Aducem dela noi de acasă, se grăbiră să răspundă Ionel şi Marioara.

— Nu mă îndoiesc că aduceţi, le zise zâmbind căpitanul. Numai că foarfecele voastre o fi bune pentru tăiat fire de aţă, iar nu fire de sârmă ghimpată.

S'au înţeles, însă, ca cei trei soldaţi să facă tot ce le va sta în putinţă şi să fure ei foarfecele de cari erà nevoie.

S'au mai înţeles, ca după ce pun mâna pe forafeci, unul din soldaţi şi anume ardeleanul Radu să vie din nou la subterană ca să înştiinţeze pe căpitanul Vârtej şi să se întoarcă împreună în sat.

In vremea aceasta Ionel şi Marioara îşi şoptiau ceva la ureche.

— Ce tot puneţi voi la cale? îi întrebă cu un aer prietenesc căpitanul Vârtej.

— Domnule căpitan, răspunse Ionel în locul amândorura. Nu-i aşa că şi Marioara şi eu vom luà parte la această întreprindere.

— Micule erou, îi zise căpitanul, plăcut impresionat de această propunere. Inţeleg să ceri pentru tine, căci tu eşti bărbat şi ai şi primit botezul sângelui, dar de ce să o aruncăm şi pe Marioara în astfel de primejdii şi să o amestecăm într'o treabă care nu e pentru dânsa?

— Ba şi eu pot folosì la ceva, se grăbì să protesteze fata roşindu-se toată. Am învăţat doară să trag cu revolverul şi vă încredinţez că lângă d-voastră n'are să-mi tremure mâna, adăugă ea roşindu-se şi mai mult.

Căpitanul Vârtej strânse foarte înduioşat mâna şi unuia şi celuilalt, felicitându-i pentru curajul lor şi mulţumindu-le pentru nemărginitul lor devotament.

Decât hotărîrea sa erà ca la întreprinderea împotriva depozitului cu muniţiuni să nu-i pună şi pe dânşii. Ar fi însemnat să atragă asupra locuitorilor din sat nenorociri din cele mai mari şi o goană din cele mai sălbatice, dacă s'ar fi zărit şi civili luând parte la atac. El ţineà ca duşmanul să rămână cu credinţa că lovitura a fost dată de către unităţile româneşti, despre a căror existenţă prin împrejurimile satului erà convins comandamentul armatei de ocupaţiune.

De aceea, adresându-se micilor săi prieteni, le zise: „Nu, dragii mei, în noaptea aceasta voi aveţi altceva de făcut. Tu, Marioaro, te vei rugà la icoana Maicii Domnului pentru ca să ne ajute să izbutim în întreprinderea noastră, iar tu, micule erou, vei lăsà descuiată poarta casei voastre, pentru ca, la caz de nevoie, să am unde să mă retrag şi să mă aădpostesc. Iţi făgăduiesc însă, că în celelalte întreprinderi tu ai să fii nedespărţit de lângă mine".

Aşa le vorbì căpitanul, iar Ionel şi Marioara plecară capul şi nu mai

ziseră nimic. In sufletul lor erau mâhniți și unul și celălalt că cererea lor nu fusese primită.

Totul erà acum orânduit și fixat până în cele mai mici amănunte. Cei trei soldați români se puteau întoarce acum în sat luând asupra lor grija de a-și însușì foarfecele trebuincioase.

Inainte de a plecà, căpitanul Vârtej socotì că e bine să-i întrebe încă odată: ,,Sunteți oare, cu totul hotărîți să dați cu mine lovitura de care am vorbit? Trebuie să știți că vă puneți viața în cea mai mare primejdie și că dacă dușmanul află de fapta voastră, veți fi împușcați ca trădători. De aceea, dacă aveți o cât de mică teamă sau șovăială, spuneți-mi de pe acum, căci eu n'aș dorì să vă silesc cumva la o faptă, pentru care nu vă simțiți atrași cu toată puterea inimei voastre".

— Jurăm, răspunseră ei, că facem aceasta cu toată dragostea și că ne simțim chiar mândri și fericiți că putem da și noi o mână de ajutor și mai cu seamă că ne putem răzbunà pe stăpânitorii noștri de toate ocările ce îndurăm din partea lor și de viața chinuită ce o trăim.

Și cu toții se îmbrățișară cu căpitanul Vârtej în semn de întărire a acestui jurământ.

Soldații plecară veseli și mulțumiți de hotărîrea luată și de câte se puseseră la cale, iar căpitanul rămase cu micul său erou și cu Marioara, de care se puteà despărțì din ce în ce mai puțin.

Căpitanul erà bucuros că, în sfârșit, se apropie momentul în care erà să-și vadă îndeplinită dorința ce-l muncià de atâta vreme.

,,Chiar să știu că mor", zise el, ,,și totuși am să mor fericit dacă înainte de a închide ochii, văd aruncat în aer blestematul acela de depozit cu munițiuni, ducând cu el și câți mai mulți dușmani.

La aceste cuvinte văzu, însă, că Marioara se întunecă la față și că două lacrimi i se iviră în ochi.

Adânc mișcat, căpitanul Vârtej se grăbì să o dreagă zicând în glumă: ,,Am vorbit de moarte, pentrucă sunt încredințat că n'am să mor și că am să scap iar teafăr. Avem cu toții încă mulți ani înaintea noastră".

Intre acestea ora înaintà și nu mai erà mult până să se înopteze.

,,Copii", zise căpitanul prietenilor săi, ,,e vremea să vă întoarceți acasă".

Decât Ionel îi răspunse: ,,Eu mi-am luat voie dela mama să stau în noaptea asta cu d-ta".

Cu câtă bucurie și-ar fi cerut și Marioara o astfel de voie dela părinții ei! Dar pe biata fată ar fi înghițit-o pământul de rușine când ar fi deschis gura zicând că vrea să petreacă și ea noaptea la locuința din subterană a d-lui căpitan.

Și apoi dacă chiar părinții ei nu s'ar fi împotrivit și n'ar fi ghicit ce se petrece în gândul și inima ei, de unde ar fi găsit ea curajul să-i spună căpitanului: ,,D-le căpitan, în seara asta am să fiu și eu musafirul d-tale?" Ce ar fi gândit căpitanul despre dânsa?

O, nu, așa ceva nu erà cu putință.

Mâhnită și amărâtă, își luă, așa dar, rămas bun dela căpitanul Vârtej și dela micul Ionel și o pornì pe drumul care duceà în sat. In gândul ei, însă, își zise : ,,Am să viu și mâine cu noaptea în cap''.

Soarele, care se apropià de asfințit, se jucà în bogatul și frumosul păr al fetei și îl mângâià obrajii ei rumeni și tineri.

Acum căpitanul Vârtej și Ionel rămaseră singuri.

Și deoarece, pentru seara aceea nu mai aveau nimic de făcut, se culcară de vreme și dormiră așa cum nu dormiseră de mai multe nopți.

A doua zi fură treziți dis-de-dimineață de niște pași ce se auizau în jurul subteranei. Căpitanul și Ionel puseră fiecare mâna pe câte o pușcă și ieșiră cu băgare de seamă ca să vadă cine se învârtește pe lângă locuința lor .

Cine-i? întrebă căpitanul cu glas răstit.

— Eu, răspunse blând și sfios o dulce voce de femeie.

Erà Marioara care, după obiceiul ei, adusese de-ale mâncării și o sticlă cu petrol. Ochii ei cam roșii arătau că ea n'avusese parte de acel somn binefăcător, pe care îl gustaseră căpitanul Vârtej și micul erou. Cu toate acestea, pe figura ei se citea un sentiment de mulțumire și de bucurie.

— Cum m'ați speriat, domnule căpitan ! zise ea cu aerul uneia care ar fi trecut prin cine știe ce spaimă. Ii râdeau însă, ochii, desmințind cuvintele ei.

— Iar pe mine cât de mult m'ai bucurat ! răspunse căpitanul luând-o de mână și atrăgând-o la pieptul său. Să știi, adăugă el, pe când cu o mână îi mângâià părul ei negru ca pana corbului, că și ziua de azi are să fie o zi bună și aceasta pentrucă prima ființă pe care am văzut-o, ai fost tu, îngerul nostru păzitor... și acela care se îngrijește să nu murim de foame, zise el uitându-se spre sacul cu merinde.

In tovărășia lui Ionel și a Marioarei își petrecù căpitanul Vârtej cea mai mare parte din zi. Unul după altul ceasurile sburau, de se mirà și el cum de trece vremea așa de repede.

,,După ce se isprăvește războiul'', îi ziceà el lui Ionel, ,,pe tine, micule erou, te punem în școala militară și te facem ofițer. După câțiva ani ai să ajungi și general și atunci cum ai să te umfli în pene și cum ai să te răstești la noi cei mai mici, deșì mult mai bătrâni ca tine. Iar noi o să stăm smirna înaintea ta și o să-ți zicem : ,,Trăiți d-le gheneral !''

,,Mie ai să-mi dai, însă, voie ca și atunci să-ți zic tot ,,micul meu erou''.

— Dar pe mine ce mă faceți după războiu? cuteză să întrebe Marioara roșindu-se ca o cireașă de Maiu.

De ce s'au colorat în roșu și obrajii căpitanului și de ce a tresărit el la naiva întrebare a fetei?

— Pe tine, răspunse el cam încurcat și zăpăcit, pe tine te facem... asta... și scăpând cuvântul cel mare, grăì făcând o încordată sforțare : pe tine te facem nevastă de ofițer.

XIX.

Izbânda marei întreprinderi

După amiază pași greoi răsunară în apropiere.

„Trebuie să fie fratele nostru Radu", zise căpitanul, sculându-se să privească în direcțiunea de unde se auziau pașii.

In adevăr, erà el și vedeai din înfățișarea lui, că aduceà vești plăcute.

„S'a făcut", zise el, după ce salută milităreşte pe căpitan și dete bineţe lui Ionel și Marioarei.

— Ce s'a făcut? întrebă căpitanul privindu-l în ochi și așteptând cu nerăbdare răspunsul.

— Am pus mâna pe trei perechi de foarfeci pentru tăiat firele de sârmă ghimpată. îl lămurì soldatul ardelean. Acum ne putem pune pe treabă, adăugă el, și nădăjduim că Dumnezeu are să ne fie într'ajutor.

— Amin, răspunseră în cor ceilalți.

Decât fratele Radu mai aveà de spus ceva ce-i stăteà în inimă. Se vedeà aceasta din neliniștea de care erà cuprins, din faptul că deschideà gura să vorbească și pe urmă iar se opreà, se codeà.

Căpitanul Vârtej ghicì aceasta, și văzù sfiala și încurcătura soldatului. Inchipuindu-și că vrea să-i spună numai lui și că se ferește de Ionel și de Marioara, îi zise în auzul acestora:

„Frate Radule, de prietenii mei să nu te ferești. Vorbește înaintea lor, oricât de mare și însemnată ar fi taina ce vrei să-mi împărtășești. Fii sigur, că ei o păstrează mai bine decât noi înșine".

— Domnule căpitan, făcù Radu foarte mișcat. N'am ce să ascund de acești prieteni, cari sunt și prietenii noștri, căci doară suntem și noi de un neam și de o lege. Eu am să vă fac o mare rugăminte și vă cer cu lacrimile în ochi să mi-o împliniți.

— Și aceasta este? întrebă căpitanul.

— Este, ca începând din ceasul ăsta pe mine să mă primiți să fiu întotdeauna cu d-voastră și să nu mai spuneți să mă duc din nou la regimentul meu. Vă jur că am să fiu ca un câine credincios și că am să fac tot ce mi-ați poruncì. Mă arunc și în foc, dar numai să nu mă trimiteți înapoi la dușmanii noștri.

— Dar, îi zise căpitanul Vârtej, asupra căruia cuvintele lui Radu produseră o adâncă impresie, nu e oare mai bine să ne gândim la aceasta, după ce dăm lovitura la depozitul de munițiuni și vedem cum ne iese? Ce au să zică superiorii tăi, dacă nu ești prezent la apelul de seară?

— Superiorii mei?! exclamă Radu. A, lipsește un soldat valah! Atâta pagubă în ciuperci. Așa au să zică ei. In ochii lor, noi soldații de neam românesc, prețuim mai puțin decât câinii, mai puțin chiar decât nasturii dela tunică. Când unul din ai noștri cade bolnav, doctorul nici nu se uită la el. Când sunt strânși răniții depe câmpul de luptă, soldații din Ardeal și din Bucovina sunt cei din urmă îngrijiți.

— Dacă e așa, zise căpitanul Vârtej întinzându-i mâna și îmbrățișându-l, te primesc, frate Radule, în rândurile oștirei roâmnești. Aici, pe pămnâtul strămoșesc al Olteniei, lângă subterana noastră și lângă această moară părăsită, noi ne dăm o mână frățească și facem unirea Ardealului cu Țara Românească. Trăiască Ardealul românesc! strigă căpitanul stăpânit de entuziasm înflăcărat.

— Să trăiască, repetară cu aceiași înflăcărare Radu, Ionel și Marioara.

— Și acum, soldatule Radu, grăì din nou căpitanul ,care luând de jos două bețișoare făcù din ele o cruce și o puse pe trunchiul tăiat al unui arbore.

Pune mâna pe cruce și jură credință Majestății Sale Regelui României, drapelului român si patriei române

— Jur, jur de șapte ori, zise Radu, care de emoțiune tremurà din tot corpul. Și praful să se aleagă de mine și de toți ai mei, dacă voiu ieșì din vreo poruncă a domniei voastre.

Iar căpitanul Vârtej întorcându-se către Marioara, îi zise cu duioșie: „Nu ți-am spus eu azi dimineață că și ziua aceasta va fi o zi bună, pentrucă cea dintâi vizită mi-a fost făcută de îngerul meu păzitor?”

Decât Ionel de colo se amestecă și el în vorbă: „dar pe mine, d-le căpitan, când mă veți pune să fac un jurământ la fel cu al fratelui Radu?”

— Tu n'ai nevoie de nici un jurământ, îi răspunse căpitanul mângâindu-i părul buclat. Tu ești de mult „micul erou” al armatei române.

După ce se sfârșì și formalitatea simplă, dar atât de mișcătoare a primirei fratelui ardelean Radu în rândurile oștirei române — oștire care, precum știm, nu erà reprezintată în acel colț al Olteniei decât prin căpitanul Vasile Vârtej ajutat de iubiții și devotații săi prieteni și tovarăși Ionel și Marioara, trebuiră să vorbească din nou de planul lor, a cărui aplicare trebuià să aibă loc chiar în noaptea aceea.

Și s'au înțeles, ca să se întoarcă cu toții în sat, Ionel și Marioara pe un drum,

iar căpitanul Vârtej și soldatul Radu pe altul. In sat cei doi militari s'ar fi despărțit, căpitanul ducându-se la casa lui Ionel, iar soldatul mergând să ia două perechi de foarfeci și să înștiințeze și pe tovarășii săi. Dintre aceștia, unul ar fi trebuit să vină cu dânsul, înarmat de asemenea cu o pereche de foarfeci pentru tăiat sârma ghimpată, pe când al treilea și anume bănățeanul Stoica ar fi stat la locul său, până ce auzià explozia depozitului cu muniţiuni. Atunci, luându-și pușca, ar fi sărit și el, răspândind panică și trăgând în învălmășeală în soldații dușmani.

Cu toții ajunseră cu bine în sat și nu deșteptară nici o bănuială. Profitând de un moment când nimeni nu erà pe stradă, căpitanul Vârtej se strecură în casa lui Ionel, unde acesta mersese cu vreo două minute înaintea lui.

Marioara i-a propus căpitanului să se ducă acasă la ea, dar căpitanul alese casa lui Ionel, pentrucă erà mai la marginea satului și mai ferită de privirile trecătorilor. Ii spuse însă, și ei, ca în noaptea aceea să țină și ea poarta descuiată, căci la nevoie s'ar fi refugiat, poate, și acolo. Deocamdată casa micului erou trebuià să servească drept bază de operațiuni și loc de refugiu.

Cam pe înserate veniră în această casă, strecurându-se unul după altul și soldații Radu și Traian, un român din Bucovina, dacă vă mai aduceți aminte de el. Pe lângă puști și foarfeci ei mai aduseră și trei bombe de mână.

Așteptau acum cu toții să se înopteze bine, pentru ca să pornească să execute întreprinderea hotărîtă.

Erau neliniștiți, emoționați ca în preajma unui mare eveniment.

In sfârșit, iată că și noaptea își întinse vălul ei negru și întunecat asupra pământului. Și câtă bucurie simțiră vitejii noștri, văzând că între cer și pământ se așezaseră straturi dese de nori, cari împiedecau razele lunii să străbată și să mai lumineze întru câtva întunerecul.

„Dumnezeu ține cu noi", își ziseră ei. Mai cercetară odată puștile încărcate, își trecură la cingătoare foarfecele și bombele de mână, mai luară fiecare și câteva cârpe înmuiate în petrol și ieșind din casă în vârful degetelor și cu toată băgarea de seamă, pieriră în întunerecul nopții.

Să le urăm și noi „Dumnezeu să le ajute" și să-i urmărim în îndrăzneața și atât de primejdioasa lor întreprindere.

Abia intrară într'o stradă vecină cu strada în care se găsià casa lui Ionel și cât p'acì încercarea lor erà să fie zădărnicită din capul locului.

In adevăr, auziră la o mică depărtare pașii greoi ai unei patrule de noapte. Căpitanul Vârtej și cei doi soldați se lipiră numaidecât de zidul unei case, strângându-și, cum se zice, cât mai mult oasele sub piele. Patrula trecù pe lângă dânșii, fără să vadă și să bănuiască ceva. Scăpaseră, așa dar, de o mare primejdie. Nu-și părăsiră locurile decât după ce patrula se depărtă așa de mult, încât nu-i mai auziau pașii.

După aceia își căutară înainte de drum, oprindu-se din când în când și trăgând mereu cu urechia la cel mai mic zgomot.

Iarăși voci și iarăși umblet de oameni. De data aceasta erau vreo cinci-șase ofițeri, cari se întorceau aproape beți dela popotă. Râdeau, cântau, se îmbrânceau unul pe altul.

— Domnule căpitan, șoptì soldatul Radu la urechia căpitanului Vârtej, știți că i-am puteà trimite pe lumea cealaltă pe acești nătărăi?

— Știu, zise căpitanul, dar nu aceasta e treaba noastră acum. Lăsați-i deocamdată în plata Domnului, căci le va venì, poate, și lor rândul.

Tocmai la cotitura străzii, care duceà drept la depozitul de munițiuni, deosebiră din nou o umbră ce păreà că stă nemișcată. Căpitanul Vârtej și Radu se opriră din nou ținând puștile gata să tragă.

In momentul acela auziră, însă, o voce ce-i chemà încet: „Domnule căpitan, Radule!"

— A, tu ești, frate Traiane, răspunse căpitanul.

Se apropiară de el și ținură sfat.

— Acum, zise căpitanul, trebuie să ne despărțim. Eu pornesc cel dintâiu și o iau pe partea dreaptă, tu, Radule, o iei spre stânga, iar tu, Traiane, la mijloc. N'o să mai știm unul de altul, decât după ce isprăvim treaba, dacă ne ajută Dumnezeu și o să isprăvim cu bine și să rămânem în viață. Intâlnirea noastră va fi sau în noaptea aceasta, dacă e cu putință în casa lui Ionel, sau, de nu, mâine la orișice oră va puteà ajunge fiecare la locuința noastră dela moara părăsită.

— Și acum, încheiè căpitanul, cu Dumnezeu înainte.

Zicând aceste cuvinte, el se făcù nevăzut în întunerec cu gândul și ochii pironiți la depozitul de munițiuni. Nu după mult apucară în aceiași direcție, dar pe alte drumuri și soldații Traian și Radu.

Câteși trei ajunseră cu bine, adică fără a fi zăriți de sentinelele dușmane până la întreita rețea de sârmă ghimpată. Punând puștile jos alături de ei și luând foarfecele, au început să taie firele groase de sârmă. Fiecare dintr'înșii se silià să facă cât mai puțin zgomot, să nu se miște și să nu ridice cumva capul.

Căpitanul Vârtej fu cel dintâi care isprăvì cu treaba aceasta făcându-și un drum liber spre depozitul cu munițiuni.

Inima îi svâcnià cu putere în piept. Intre firele de sârmă ghimpată și clădirea, a cărei aruncare în aer făceà ținta întreprinderii sale din noaptea aceea, erà o distanță ca de vreo două sute de metri și, firește, această distanță erà partea cea mai primejdioasă de străbătut. Un loc descoperit, fără nici un arbore, fără vreo scobitură în pământ, în care la nevoie s'ar fi putut pitulà și ascunde. Pe lângă aceasta pământul erà tare și presărat cu pietriș, așa că scârțâià la fiecare pas, iar cu tot întunericul se puteà deosebì că soldații de pază erau numeroși și neadormiți.

De aceea inima căpitanului Vârtej îi svâcnià puternic. Va ajunge el nezărit și teafăr până la una din ferestrele depozitului cu munițiuni? Va izbutì, oare, să-i dea foc și să-l arunce în aer?

Aceste gânduri îl stăpâniau și-l făceau să fie așa de emoționat.

Iată-l înaintând, de bună seamă nu umblând drept și cu capul sus, ci mergând deabușilea, târîndu-se, făcând cât mai multe zigzaguri, oprindu-se când îi păreà că ceva se mișcă sau se apropie de el, trăgând într'una cu urechia.

Zece, cincisprezece, douăzeci, treizeci de pași: iată-l ajuns la jumătatea drumului. A fost auzit? Sentinela dușmană se întoarce spre el și și îndreaptă pușca asupra lui? Nu, i s'a părut numai.

Așa dar, înainte! Căpitanul observă, însă, că ambele mâini îi sunt ocupate Intr'una ține pușca. Bine, de pușcă are nevoie, dar ce-i atârnă oare așa de greu în mâna cealaltă? A, uite, își zise el, am luat și foarfecele cu mine. Ce nevoie am acuma de ele? Și le lăsă la pământ.

In momentul acesta căpitanul Vârtej observă că nu-l despărțiau decât numai câțiva metri de depozitul cu munițiuni. Incă o mică sforțare și iată-l ajuns.

In clipa în care căpitanul se bucură în sinea lui, că ținta sa nu mai e departe și că Dumnezeu continuà să-l ocrotească, aude deodată o puternică detunătură de puști urmată numai decât de un geamăt dureros și de țipete înfricoșate.

— La naiba, își grăì el singur, nu puteau să mai aștepte puțin? Se oprì locului și lungindu-se cât mai bine la pământ, luă pușca la ochi.

Primei salve de puști îi urmă alta, apoi o a treia și multe altele. Nici un glonte nu veniă însă, în direcția lui și căpitanul nu se simțiă atins.

„A, am înțeles, a fost zărit vr'unul din bieții mei tovarăși".

In adevăr, toate focurile de pușcă răsunau la stânga lui și la o depărtar destul de însemnată de locul unde se găsià el în momentul acela. După câteva momente se auziau salve de puști din tot satul.

De el, însă, nu se apropià nimeni și nici un foc de pușcă nu se descărcà în direcțiunea aceea.

Această constatare îi bucură peste măsură.

„Văd că Dumnezeu nu m'a părăsit cu desăvârșire și a orbit calea dușmanului", își zise el și străbătù acum și mai repede distanța ce-l despărțià de depozit

Când ajunse lângă zid, căpitanul observă că mai la dreapta este ceva ca o deschizătură. Nu puteà fi altceva decât una din ferestre.

Și pe când mii de gloanțe și țipete îngrozitoare sfâșiau văzduhul, căpitanul Vârtej, regăsindu-și liniștea și sângele rece, scoase din buzunar două trei cârpe, turnă peste ele conținutul unei sticle de petrol și le asvârlì cu toată puterea înlăuntrul încăperei. După aceea făcând un sul dintr'o bucată de hârtie îi dete foc și o aruncă peste cârpele cu petrol.

Nu se depărtă numaidecât, ci stătù până a văzut că flacăra de pe hârtie s'a comunicat cârpelor, și că acestea au luat foc luminând cu o lumină roșiatică și lugubră interiorul clădirei.

Văzând accsta, căpitanul Vârtej scoase un suspin de ușurare și bucurie și după aceea, fără a mai pierde vremea o luă la fugă, de data aceasta fără să se târască, ci alergând cât îl țineau picioarele.

Fie că sgomotul pașilor săi se pierdù în larma infernală ce o făceau detună-

turile de puști și strigătele oamenilor, fie că sentinelele dușmane se duseseră din partea aceea, fapt e că nimeni nu l-a auzit și deci nimeni nu s'a luat după el.

Când să treacă, însă, din nou peste rețeaua de sârmă ghimpată, căpitanul Vârtej se pomenì la un moment dat în cea mai mare încurcătură. Anume : nu mai găsià locul unde tăiase firele de sârmă și deschisese un drum de trecere.

A umblat el așa încolo și încoace căutând și pipăind, înțepându-se și sângerându-și mâinile de ghimpii ascuțiți, până ce norocul, care îi fusese până atunci atâta de credincios, îl ajută din nou ca să găsească locul unde firele de sârmă erau tăiate.

Nici nu le trecuse, însă, bine și un sgomot îngrozitor, o detunătură, ca și cum pământul s'ar fi năruit din temelii sguduì văzduhul,pe când în aceiași clipă căpitanul se simțì înșfăcat ca de o mână de uriaș și trântit la pământ aproape în nesimțire.

Când își revenì în fire, văzù că întunerecul nopții erà luminat de o lumină neobișnuită. Ridicându-și capul, mai văzù că flăcări uriașe se înălțau spre cer din depozitul de munițuni, luminând satul și toată întinderea dimprejur. Și mereu se auziau pocnete și detunături sguduitoare.

„Asta a fost", strigă căpitanul frecându-și mâinile și sărind în sus de bucurie. „Am izbutit ! Am biruit ! Acum pot să și mor, că tot una îmi este !"

Și aproape nebun de veselie o luă alergând în direcția satului. Explozia munițiunilor continuà, pe când focurile de puști deveniau și mai violente, iar răcnetele, urletele soldaților dușmani și mai sălbatece

XX

Vânătoare de duşmani

La intrarea în sat căpitanul Vârtej, care — să nu uităm amănuntul acesta — mergeà îmbrăcat în uniforma duşmană, văzù, căci acum se vedeà ca în miez de zi, deşì erà în toiul nopţii, doi soldaţi duşmani alergând zăpăciţi şi îngroziţi.

Fără să-i întrebe de unde vin şi încotro se duc, viteazul nostru căpitan luă puşca la ochi şi cheltuind pentru fiecare câte un glonte, îi culcă pe amândoi la pământ.

,,In noaptea asta nu mai cruţ pe nici un duşman'', îşi zise el hotărît.

La o cotitură a străzii avù parte de o altă întâlnire, care nu-i displăcù câtuşi de puţin. Veniau anume din direcţia opusă buimăciţi, uluiţi, treumrând din tot corpul şi clătinându-se rău pe picioare, parte de groaza ce-i apucase, parte din cauza beţiei din care nu se treziseră încă deabinelea, cei şase ofiţeri, pe cari îi mai întâlnise atunci când se duceà să pună în aplicare planul ce-i reuşise în chip aşa de strălucit.

,,Bun vânat'', îşi zise bucuros căpitanul. Şi făcù cu dânşii tot aşa cum procedase mai acum câteva clipe cu cei doi soldaţi.

,,Poc ! poc ! poc !'' şi unul după altul trântì cu câte un glonte în cap pe cinci dintr'înşii. Se pregătià să-l trimită în lumea cealaltă şi pe al şaselea, când acesta ridică amândouă braţele în sus în semn că se predă şi se rugă în limba lui, ca să-l cruţe şi să aibă milă de dânsul.

Sentimentul de bunătate, care erà înăscut în căpitanul Vârtej şi adânc înrădăcinat în inima lui, biruì şi de data aceasta şi îl făcù să renunţe la hotărîrea ce o luase de a nu cruţà în noaptea aceea pe duşmani.

,,Nu pot trage'' îşi zise el, ,,într'un om, care nu se apără şi se roagă de iertare''. Şi o luă pe alt drum, depărtându-se dela locul acela.

Ofiţerul duşman stătù încă multă vreme cu braţele în sus şi continuă să se roage, ca viaţa să-i fie cruţată.

Stătù aşa până ce trecură pe acolo soldaţi din armata sa, cari l-au luat cu dânşii.

Iar căpitanul nu-și mai găsià astâmpăr. Erà cuprins de o adevărată furie de răzbunare. Vroià ca într'o singură noapte să plătească dușmanului pentru toate nenorocirile ce le deslănțuise pe capul țărei, pentru toate actele lui de sălbăticie, pentru toate umilințele, pentru toate insultele și ocările ce îndurase biata populație fără apărare.

Și-și descărcà într'una pușca, fără să se piardă în vânt măcar un singur glonte. Trăgeà mai cu seamă unde erà grămada mai deasă și învălmășeala mai mare. Trăgeà și strigà într'una în limba dușmanului: „Fugiți, că vin Românii!"

Ofițerii și soldații dușmani își pierduseră cu desăvârșire capul și fuseseră cuprinși de o panică nemaipomenită. Năuciți și tâmpiți de groază, fugiau în toate părțile neținând seamă de nici o comandă și poruncă, îmbrâncindu-se unii pe alții, deseori trăgând chiar unii într'alții. Mulți din ei aruncau puștile și căzând în genunchi ridicau brațele în sus și se rugau de un dușman, care erà invizibil, să-i cruțe și să nu-i omoare. Alții intrau prin case și se rugau cu lacrimile în ochi de țărani, ca să-i ascundă și să-i miluiască.

— Am o nevastă și patru copii, zice unul.

— Sunt fiu unic la părinți, se tânguià altul.

Și vezi cum e inima Românului — înaintea acestor oameni ce plângeau și tremurau, milostivii țărani au uitat că aveau în fața lor pe călăii dela cari înduraseră atâtea fărădelegi și n'au fost îmboldiți decât de nobilul sentiment de a da adăpost și ocrotire celui mai slab. Țăranii n'au făcut rău acestor dușmani ce se umiliau și îngenunchiau înaintea lor și n'au căutat să-și ia o răzbunare ce erà pe deplin meritată.

Intre acestea, căpitanul Vârtej, obosit peste măsură și socotind că e momentul să pună capăt „vânătoarei de dușmani", se duse să-și vadă prietenii.

Primul său gând fu pentru Marioara. Alergă, dar, într'acolo și văzù că poarta casei erà întredeschisă, așa cum fusese înțelegerea din ajun.

— „E totul bine la voi?" fu cea dintâi întrebare a sa, când o zări pe Marioara alergându-i întru întâmpinare.

Bucuria ce o năpădi pe Marioara văzând că iubitul ei căpitan se întoarce teafăr și sănătos îi încleștă limba. Nu putù răspunde altfel, decât întinzându-i mâna și dând curs liber lacrimilor, cari, bine înțeles, nu erau lacrimi de durere și întristare.

Induioșat, căpitanul Vârtej o atrase spre el îmbrățișând-o cu toată dragostea.

Și rămaseră ei îmbrățișați destulă vreme, pe când afară se auziau încă detunăturile de puști și gemetele celor răniți.

Când, în sfârșit, putù să vorbească, Marioara îi zise căpitanului: „Mai încet, că avem în grajd un soldat dușman, care s'a ascuns la noi. Ce să facem cu el?"

— Dați-i drumul, după ce încetează împușcăturile. Nu vroiesc să-i iau viaa,ț căci în casa aceasta nu mă îndur să fac vărsare de sânge.

După ce intră în casă și stătù puțin de vorbă și cu părinții Marioarei, căutând să-i liniștească și să împrăștie grija și temerile lor, căpitanul Vârtej își luă rămas bun dela dânșii și se îndreptă spre casa lui Ionel. Cu toate că hotărîse să înceteze lupta, totuși în drum a fost nevoit să mai tragă — mai mult spre apărarea sa — câteva focuri de pușcă și să mai culce la pământ pe câțiva dușmani.

Când ajunse la poarta casei „micului său erou", căpitanul Vârtej se oprì de ceeace văzù înaintea ochilor săi. Un soldat plin de sânge și care se vedeà că e pe moarte, făceà sforțări zadarnice, ca să deschidă poarta și să intre înlăuntrul curței. Aplecându-se, el recunoscù în acest soldat pe viteazul și înflăcăratul său tovarăș Radu.

— Radule, ce-i cu tine? îi zise căpitanul mișcat până în adâncul inimei.

— Domnule căpitan, putù să răspundă bietul Radu, care luând mâna ofițerului, o duse la gură acoperind-o de sărutări și udând-o cu lacrimile și cu sângele său. Domnule căpitan, repetă el cu o voce stinsă, vroiam să vă mai văd și să vă spun că mi-am făcut datoria ca soldat român pentru patria românească. Și acum pot să mor, adăugă el, pe când capul îi căzù moale la pământ.

Căpitanul Vârtej nu-și pierdù vremea în tânguiri inutile. Deschise poarta și apucând în brațe pe soldatul rănit, îl duse în curtea casei. La sgomotul făcut de pașii săi, ieșiră din casă Ionel cu mama acestuia.

— Prietenii mei, le zise căpitanul, veniți să îngrijim de acest scump frate al nostru.

Câteși trei ridicară pe rănit pe brațe și-l duseră în casă. Acolo fu desbrăcat sau, mai degrabă, i se tăiară și i se rupseră hainele de pe el, ca să se vadă ce răni are și să i se dea îngrijirile cuvenite.

Sărmanul Radu fusese rănit în trei locuri: la cap, la piept și în burtă. Numai una din aceste răni ar fi fost deajuns să-i pricinuiască moartea, necum toate trei laolaltă. Cel rănit țineà ochii țintă spre cei din jurul său și privirile sale exprimau un sentiment de dragoste și înduioșare.

Ridică cu greu mâna în sus, făcându-le semn că vrea să vorbească. Dar buzele nu se mai împreunau și dinții nu se mai descleștau. Un horcăit, un geamăt înecat, sugrumat și după o ultimă convulsiune puternică închise ochii pentru a nu-i mai deschide. Sufletul părăsì acest corp tânăr și voinic ca să sporească numărul celor căzuți jertfă pentru scăparea și mărirea țărei și a neamului.

„Bietul Radu", exclamă căpitanul Vârtej silindu-se să-și oprească cursul lacrimilor, pe când Ionel și cu mama sa plângeau cu hohote.

După ce durerea se mai potolì, mama lui Ionel îi puse o lumânare aprinsă la cap, o iconiță pe piept, subt care încrucișe mâinile celui mort. După aceea, adresându-se căpitanului, îi zise: „D-le căpitan, să nu-i lăsăm pe dușmani să-și bată joc de trupul acestui frate mort pentru țara noastră, ci să-l înmormântăm deocamdată în grădina noastră. După ce cu ajutorul lui Dumnezeu ne vom scăpà de pacostea ce a dat peste noi și ne vom vedeà iar liberi noi și pământul țărei, îi vom face slujba religioasă și-l vom pune să se odihnească în cimitirul din sat".

Căpitanul Vârtej nu putù decât să primească această propunere și să exprime harnicei Romånce mulțumirile sale pentru nenumăratele ei dovezi de devotament și patriotism.

Lăsând pe cel mort în mijlocul odăiei cu capul culcat pe pernă și cu lumânarea de ceară, care ardeà lângă el, se duseră câteși trei în grădină și într'un colț mai adăpostit și mai ferit de privirile trecătorilor începură să sape o groapă, căznindu-se să sape cât mai repede pentru a nu fi cumva surprinși de dușmani.

Când groapa fu gata, soldatul Radu fu depus în ea și acoperit cu pământ. Iar pentru a nu se cunoaște că pământul a fost săpat proaspăt, cărară lemnele ce erau în celălalt colț al grădinei, făcând din ele o grămadă. Această grămadă de lemne fu ca un monument ridicat în cinstea și amintirea a de două ori Românului Radu — Român prin naștere și Român prin intrarea lui în împrejurările cunoscute, în armata română.

„Acest frate din Ardeal", zise înduioșat căpitanul Vârtej pe când îl depuneau în mormânt, căzut pe pământul Țărei Românești simbolizează unirea noastră cu Ardealul. Sângele său va fi ca un cheag, care va restrânge și mai mult legăturile dintre noi și frații ardeleni, care va apropià și mai mult sufletele noastre topindu-le într'unul singur."

XXI.

E vis ori realitate?

Moartea soldatului Radu lăsase pe inimile celor trei oameni de bine un văl de tristeţe şi mâhnire. După ce intrară în casă, deveniră cu toţii tăcuţi, căzând fiecare pradă gândurilor ce-i năpădiau.

Micul Ionel, care până atunci nu văzuse aşa de aproape un om murind, simţià nevoia de a se strânge lângă mamă-sa şi erà străbătut de fiori şi apucat de un sentiment de frică.

Gândul mamei sale zburà departe, în depărtarea aceea necunoscută, unde un alt soldat român, dar un soldat care îi erà aşa de scump, treceà prin aceleaşi primejdii de moarte şi înfruntà gloanţele şi bombele aceluiaş duşman necruţător.

Iar căpitanul Vârtej se gândià acum la urmările îndrăzneţei sale lovituri care i-a reuşit mult mai bine de cum s'ar fi putut aşteptà.

„Da", îşiziceà el în sinea lui, „depozitul de muniţiuni a fost aruncat în aer şi mulţi duşmani au pierit. Decât, ce vor face ei acum? Vor lăsà ei această ruşine nerăzbunată? Impotriva cui, însă, să-şi răzbune?

La aceste întrebări un gând sinistru îi fulgeră prin cap. Dacă se răzbună pe sat şi pe populaţia care n'are nici o vină? Ş' cum i-aş puteà împiedecà? Să-i scriu comandantului duşman că populaţia satului n'a avut nici un amestec şi nici o ştiinţă să-i lămuresc că în jurul satului şi în întregul ţinut nu există nici un fel de armată română, că nu se găseşte nici cel mai mic detaşament de soldaţi de ai noştri şi că totul e opera mea şi a tovarăşului meu care şi-a găsit moartea?

„De bună seamă, n are să mă creadă, iar la caz de mă crede, are să să fie şi mai rău. Ruşinat şi umilit, va fi cu atât mai neîndurător faţă de biata populaţie fără apărare şi va căutà o răzbunare cât mai sălbatecă împotriva bătrânilor, femeilor şi copiilor.

„O, mai bine nu-i scriu nimic și las totul în voia lui Dumnezeu.

Afară împușcăturile începuseră să se cam rărească. „E vremea de plecare își zise căpitanul Vârtej. „Mai târziu, după ce totul se liniștește și neghiobii ăștia de dușmani se dezmeticesc, are să fie mai greu."

Plecă, luând cu el și câteva merinde și trebuind să insiste mult pe lângă Ionel, ca să stea acasă, pentrucă ţineà să-l însoţească cu orice preţ.

„Nu, micule erou, acum nu pot ieșì pe stradă, decât cei ce poartă haina militărească".

Iși luă rămas bun dela el și dela mama lui lăsându-le vorbă, că dacă vin cumva soldații Traian și Stoica, despre cari erà îngrijorat că n'are nici o veste, să le povestească ce s'a întâmplat și să le spună că îi așteaptă — el însuși nu știà până când — la locuința sa de lângă moara părăsită.

Din nenorocire, această din urmă recomandație erà de prisos. Traian murise în timpul exploziei lovit de o bombă, iar Stoica își găsise moartea în învălmășeală, răspus de gloanțele soldaților dușmani.

Căpitanul Vârtej, care n'aveà cum să afle despre această nouă și îndoită moarte de martiri, nu-și pierduse, însă, nădejdea de a-i revede și de a pune la cale cu ajutorul lor alte întreprinderi.

Părăsì, cum am spus, casa lui Ionel și luă drumul spre subterana sa. De rândul acesta n'avù nevoie să se furișeze printre garduri și să caute a nu fi zărit și descoperit. Străzile satului și drumurile se duceau în afară erau pline de soldați dușmani, de cavaleriști, de infanteriști, de artileriști, cari, în groaza lor, vedeau peste tot armata română și căutau scăparea numai într'o fugă nebună. Aceste gloate biciuite de panica ce le cuprinsese, fugeau într'o dezordine cumplită. Unitățile erau amestecate, cavaleria își făcea drum printre infanterie, îmbrâncind și călcând pe soldații ce întâlniau înaintea lor. Tunuri, căruțe, furgoane închideau drumul. Iar ofițerii? Unii fără tunică, alții fără chipiu, alții chiar numai în ciorapi, căci n'avuseseră vreme să se încalțe, când fuseseră treziți din somn de teribila explozie, uitând de datoria, de rangul și demnitatea lor, se zăpăciseră, își pierduseră cu desăvârșire capul și fugiau, nici ei nu mai știau încotro.

Drumul pe unde treceà această mulțime îndobitocită de frică erà însemnat prin grămada de puști, baionete, săbii, ranițe, etc., pe cari fugarii le părăsiau în fuga lor dezordonată.

De aceea, i-a fost ușor căpitanului Vârtej să se amestece printre acești oameni mai speriați de cât cei mai fricoși iepuri. Cine s'ar fi gândit în astfel de momente să se uite la el și să-l întrebe cine este?

„Păcat", îșiziceà în gând căpitanul Vârtej, „păcat, că n'am vreo 20 de tovarăși, că i-aș fi luat ca prizonieri pe toți nătărăii ăștia".

Decât el erà singur și mai erà peste măsură de obosit. Deocamdată se grăbì, așa dar, să se ducă la locuința sa, ca să mai guste și el un pic de odihnă.

Ajuns acolo, se aruncă numaidecât pe pat și nu după mult fu cuprins de un somn adânc și cât se poate de binefăcător.

Cât timp a dormit? Nici el însuși nu puteà să-și dea seama. Tocmai pe când vedeà, însă, un vis fericit, care îl făceà să râdă în somn și să i se însenineze fața, fu trezit de strigăte puternice ce veniau de afară.

Cam buimac, neînțelegând bine dacă ceeace aude e aievea ori o continuare a visului său, căpitanul Vârtej se frecă la ochi, se sculă în pat și trase cu urechia. Da, nu erà un vis. Strigătele se întețiau și printre ele căpitanul deosebià ceva lămurit. Par'că sutele de voci strigau ,,Trăiască România!", după care urmà un ,,ura!" formidabil.

,,Aceștia nu pot fi dușmani", își zise el și sărì din pat, trezindu-se acum de-abinelea.

Ceeace-i văzură ochii, îl făcură din nou să se îndoiască și să creadă, că nu e încă treaz cum se cade. In adevăr, înaintea subteranei stăteau în primul rând Ionel și Marioara. Micul erou purtà un mare și frumos drapel românesc, iar Marioara erà încinsă cu un brâu lat format de asemenea din frumoasele și atât de viile culori ale drapelului nostru. Alături de ei părinții lor, iar după ei satul întreg cu bărbați, femei și copii veniți în procesiune și îmbrăcați cu toții în haine de sărbătoare.

,,Trăiască România!" strigă Ionel îndată ce-l zărì pe căpitan și se aruncă la gâtul lui.

Și Marioara, transfigurată și mult mai frumoasă de cum fusese până atunci, făcù un pas, ca să imite gestul ,,micului erou", dar fu reținută de prezența atâtor ochi străini. De aceea se mărginì să-l înfășoare pe căpitan într'o privire plină de dragoste și să-i zică cu o voce ce-i tremurà: ,,Trăiască România, d-le căpitan!"

Iar urale isbucniau din toate piepturile și erau repetate de toate ecourile.

Căpitanul Vârtej, mișcat până în adâncul inimei de cele ce vedeà înaintea sa, nu erà încă dumerit. Vedeà că o nespusă fericire erà zugrăvită pe fețele tuturor. Vedeà chiar că din ochii multora curgeau lacrimi, înțelegeà, însă, că acestea nu erau lacrimi de durere și mâhnire, ci lacrimi de bucurie.

— Dar ce-i cu voi, prietenii mei? zise el ținând cu o mână pe Marioara și cu cealaltă pe micul său erou.

— Domnule căpitan, răspunseră aceștia, suntem liberi, suntem scăpați. Dușmanii au fugit din sat.

— Dușmanii au fugit din sat?! întrebă el cam nedumerit, căci nu-i venià să creadă așa ceva.

— Da, n'a rămas nici picior din ei.

Iar preotul și primarul satului, amândoi oameni bătrâni și necăjiți, apropiindu-se de el, îi ziseră: ,,Domnule căpitan, prin vitejia d-voastră ne vedem din nou stăpâni pe capul nostru și liberi. I-ați gonit pe dușmani, veniți acum în mijlocul nostru, ca să ne bucurăm și să sărbătorim împreună această strălucită biruință".

— Nu visez eu, oare? își zise căpitanul ca pentru sine însuși, dar așa de tare, încât fu auzit și de ceilalți.

— Nu, d-le căpitan, se grăbì să-l asigure Ionel, care sărià în sus de bucurie. Iată, eu sunt Ionel, ,,micul tău erou".

Aceasta, pe care o ţineţi de mână, e Marioara prietena noastră. Iată şi mama şi părinţii Marioarei şi toţi oamenii din sat. Decât acum, vă rugăm cu toţii să veniţi la noi în sat, căci nu mai avem nevoie să ne ascundem.

— Căpitanul va fi musafirul meu, grăì rar, dar hotărît un moşneag, care ieşì din mulţime şi se duse să îmbrăţişeze şi el pe viteazul nostru. El ne-a scăpat de duşmani, dar mie mi-a scăpat şi fata, adăugă el ştergându-şi două lacrimi.

— Da, tată, d. căpitan va sta de acì încolo la noi, se grăbì Marioara să întărească spusele moşneagului, care nu erà altul decât tatăl ei.

Micul erou nu se lăsă, însă, bătut.

— Ba are să stea la noi, făcù el cu ochii aprinşi, pentrucă d. căpitan întâi şi întâi în casa noastră a venit.

— Am să stau pe rând şi la unii şi la ceilalţi, răspunse zâmbind căpitanul în dorinţa de a-i împăcà.

Şi pornină cu toţii în sat în uralele şi strigătele de bucurie ale întregului norod.

XXII.

Iarăşi zile grele

Ziua aceea şi noaptea următoare satul întreg răsună de cântece şi de chiote de bucurie. Flori şi verdeaţă împodobesc porţile şi ferestrele caselor, iar pe toate acoperişurile fâlfâie mândru, vesel şi biruitor drapelul tricolor.

Căpitanul Vârtej luà şi el parte la această veselie obştească şi cu atât mai mult, cu cât el erà cel sărbătorit. Pentru a-l sărbătorì mai bine pe dânsul, îşi părăsise lumea treburile, deşì erà în toiul muncei, pentru dânsul se purtau cu toţii în haine de sărbătoare şi o ţineau numai în petreceri şi bucurii. De el ţineà să se apropie fiecare, ca să-l vadă cât mai bine, ca să-i strângă mâna, ca să-i audă cuvintele.

„Voinic bărbat!" ziceau bătrânii.

— Frumos flăcău! ziceau femeile şi fetele, cari nu se mai săturau privindu-l şi admirându-l.

Dar cu toată strălucita biruinţă câştigată asupra duşmanului, cu toate dovezile şi manifestaţiunile de dragoste şi admiraţie fără margini ce întâmpină din partea tuturor, căpitanul Vârtej nu erà tocmai liniştit şi nici aşa de vesel, cum te-ai fi aşteptat să fie. Unul, care l-ar fi examinat cu băgare de seamă şi ar fi urmărit privirile lui, ar fi văzut că viteazul ofiţer în mijlocul neţărmuritei şi sgomotoasei bucurii erà frământat de ceva gânduri, cari nu păreau a fi vesele, căci dintr'o dată i se strângeau muşchii feţei şi o umbră de îngrijorare îi treceà prin ochi.

Şi n'ar fi greşit cel ce ar fi dedus din aceasta că ceva neplăcut şi supărător venià să întunece şi să-l turbure pe căpitanul Vârtej în mijlocul bucuriei generale.

In adevăr, aşa erà. Pe când ceilalţi, încredinţaţi că s'au scăpat pentru totdeauna de duşman şi de negrăit de amarele suferinţi îndurate din partea lui, dedeau drum liber veseliei şi entuziasmului de care erau stăpâniţi, căpitanul Vârtej credeà şi socotià într'altfel şi tocmai această credinţă îl făceà să fie neliniştit şi gânditor.

„Duşmanul", îşi ziceà el în sinea sa, „a fugit şi a părăsit satul, pentrucă

frica îl zăpăcise și -l înebunise. Dar are să-și revie în fire și are să priceapă că s'a speriat, cum se zice, de umbra sa și că a săvârșit un act de nemaipomenită lașitate. Și atunci furios și turbat de mânie, are să se întoarcă din nou și are să caute să-și spele rușinea. Cum și în ce fel?''

La această întrebare căpitanul Vârtej își aruncà o privire îngrijorată asupra celor din juru-i și își ziceà trist în gândul său : ,,Bieții oameni, își închipuiesc că s'a sfârșit cu necazurile lor ! Cine știe ce mare nenorocire îi mai pândește?''

Iar Marioara, căreia nu-i scăpà nici un gest, nici o privire a căpitanului, vedeà că scumpul ei viteaz e îngândurat și se tot munceà și căznià biata fată să ghicească și să descopere cauza pentru care căpitanul nu este vesel și mulțumit, cum ar fi trebuit să fie după o ispravă așa de mare.

,,Nu cumva l'oiu fi supărat eu cu ceva? Nu cumva oiu fi făcut ceva, care n'a fost pe placul lui?''

Intrebări de acestea își puneà Marioara și oricât de mult căutà și răscolià în gândul ei tot nu puteà găsì cu ce să fi greșit și să-l fi amărît pe viteazul din fața ei.

E adevărat că în gândul căpitanului Marioara nu erà deloc străină de îngrijorarea sa. Tot privind-o și sorbind-o cu ochii, căpitanul Vârtej se simțià cuprins de o adâncă și neînfrânată indignare la gândul că dușmanul întorcându-se, cine știe ce primejdii, ce umilințe și suferințe o așteaptă pe aleasa inimei sale. Gândul acesta îl întunecà și mai mult și-l făceà ca toată firea să se revolte într'însul.

Cât de bucuros ar fi luat-o și s'ar fi dus cu ea ! Dar încotro? Și căpitanul luat de gânduri triste, își aminteà cuvintele Mântuitorului, care, în clipe de amărăciune sufletească, a zis, că până și vulpile își au culcușul lor și numai El n'are unde să-și odihnească capul.

Așa trecură două zile și două nopți : poporul veselindu-se și sărbătorindu-și libertatea, iar căpitanul frământat de gânduri triste.

In dimineața zilei a treia un țăran, care ieșise la câmp, venì în goana mare abia răsuflând de mult ce alergase și aduse o veste, care întărià presimțirile căpitanului. Spuneà anume țăranul că zărise colo departe pe drumul mare un nour de praf, care înaintà în direcția satului și când nourul se deschideà puțin, văzuse ceva, care lucește și sclipește.

Ii părù chiar, că aude ropot și nechezat de cai.

La această veste bieții săteni au rămas ca înlemniți. Nu mai știau ce să creadă și cum să-și explice acest lucru.

Căpitanul Vârtej înțelese, însă, dintr'odată întreaga situațiune.

,,Oameni buni'', le zise el adresându-se sătenilor, ,,e dușmanul, care se întoarce din nou. Dumnezeu n'a vroit ca suferințele noastre să se sfârșească cu desăvârșire. Ne așteaptă iar zile grele și amare. Nu pierdeți, însă, nădejdea în vremurile bune. Aceste vremuri vor sosì în curând pentru noi și pentru întregul neam românesc. Pe mine, poate să nu mă mai vedeți. Aduceți-vă, însă, aminte câteodată și de căpitanul Vârtej, care v'a fost prieten și v'a dorit numai binele''.

Lacrimi curgeau din ochii acestei mulţimi, care dela o veselie fără margini, trecuse la sentimente de mâhnire şi desnădejde.

— Domnule căpitan, strigă din mulţime unul căruia vârsta cam înaintată nu-i răpise încă vigoarea trupului şi avântul inimei. De ce nu ne-am împotrivì şi n'am primì pe duşman cu arma în mână?

Dacă d-ta singur ai izbutit să-l pui pe fugă, de ce n'am izbutì şi acum când noi toţi ţi-am da ajutor? Puşti, slavă Domnului, avem destule, căci s'a îngrijit duşmanul să ne lase în fuga lui ruşinoasă mai multe decât ne trebuie.

Strigăte de aprobare acoperiră aceste cuvinte.

— Prietenii mei, răspunse căpitanul Vârtej. Luaţi-vă gândul dela o împotrivire şi dela o luptă făţişe cu duşmanul. Noi vom pune împotriva lui câteva zeci de puşti, iar el ne va bate din depărtare cu sute de tunuri şi cu zeci de mii de puşti. Aşa cum suntem şi câţi suntem noi acum n'avem deocamdată altceva de făcut, decât să ne plecăm soartei şi să ne punem în sfânta pază a lui Dumnezeu. De aceea nu vă gândiţi la luptă şi împotrivire, ci duceţi-vă fiecare pe la casele voastre şi aşteptaţi acolo liniştiţi ce are să se întâmple.

Cât despre mine, adăugă el, eu îmi iau rămas bun dela voi, pentrucă nu vreau ca duşmanul să aibă parte de bucuria de a mă prinde. Cel mult n'are să pună mâna decât pe cadavrul meu.

Cei mai mulţi oameni din sat au vrut să meargă după căpitan şi să-l însoţească peste tot. El îi îndemnă şi-i sfătuì să stea pe loc, căci nu ştià dacă se va puteà strecurà şi singur printre rândurile duşmanilor. Decât, dacă el erà hotărît mai bine să moară, decât să cadă prins în mâinile duşmanului, conştiinţa nu-i permiteà să-şi ia o astfel de răspundere şi pentru atâţia oameni, cărora duşmanul nu le puteà găsì de altfel nici o vină.

Erà, însă, o fiinţă, pentru a cărei soartă căpitanul Vârtej se îngrijià peste măsură. E de prisos să spunem că această fiinţă nu puteà fi alta decât scumpa lui Marioară. De când cu serbările când văzuse pe toate femeile şi fetele din sat, căpitanul se încredinţă şi mai mult că nici una nu o ajungeà pe Marioara lui în graţie şi frumuseţe şi că această fată străluceà în mijlocul semenelor ei ca luna printre stelele nopţii.

Marioara erà, prin urmare, cea mai ameninţată, cea mai expusă la insultele şi ocările duşmanului, care, de bună seamă, se întorceà mult mai rău şi mai sălbăticit de cum fusese până atunci.

Şi judecata sau mai degrabă inima îl împinse pe căpitan la o hotărîre importantă. Are să ceară părinţilor ei, ca să o ia pe Marioara şi să o ţină ascunsă în subterana sa până ce trec primele zile de furie ale duşmanului. Şi ca nu cumva de i se bănuiesc gândurile sale curate, are să mai ceară, ca amândoi sau măcatr unul din părinţii ei să o însoţească şi să fie pe lângă dânsa.

Luând această hotărîre, căpitanul Vârtej se simţì ceva mai uşurat, parcă i se luase o povară grea de pe inimă.

Se despărţì, aşadar, de ţărani, după ce-i sfătuì să se întoarcă la casele lor

și să stea liniștiți și cuminți, iar el, însoțit de Ionel și Marioara, se duse întins la casa părinților Marioarei.

Marioara sărì în sus de bucurie și se făcù toată roșie la față, când auzì de propunerea căpitanului. In a văzù, nu atâta paza și scăparea ei, cât măsura dragostei ce viteazul ofițer o hrănià pentru dânsa.

„Și el ține la mine", își zise Marioara în gând, pe când din inima ei se înălță un imn de fericire.

Părinții ei au găsit mai cu cale, ca ei să stea acasă. „Ce ajutor să putem da noi, oameni bătrâni?" ziceà bătrâunl ei tată. „O să fim o povară și atâta tot". Cât de despărțit, nu-i lăsà inima să fie departe unul de altul în astfel de ceasuri grele. „Ne ajunge", spuneau ei, „să știm că copila noastră e la adăpost și că este sub paza d-tale".

— Lasă că o să avem noi grije de ea, se grăbì să se amestece în vorbă și Ionel, care erà pe deplin încredințat că el are să facă parte din suita căpitanului.

Care nu-i fu, însă, dezamăgirea, când aceata îi spuse, că deocamdată, el trebuie să rămână acasă, să urmărească tot ce are să se întâmple și apoi să vină „la raport", cum ziceà căpitanul, ca să aducă vești despre tot ce s'ar fi petrecut în sat Micului erou nu-i făcù nici o plăcere hotărîrea căpitanului de a-l lăsà pe el acasă, dar se supuse, fără să se mai împotrivească. Aceasta cu atât mai mult cu cât își zise în gândul său, că chiar a doua zi să găsească un pretext oarecare și să dea fuga la marele său prieten, de care nu se mai puteà despărțì.

Din nenorocire, lucrurile luară cu totul o altă întorsătură, precum nu vom întârzià să vedem.

Căpitanul Vârtej și Marioara mai stătură puțin în sat și după aceea luând fiecare din ei în spinare câte un sac plin de merinde ca să le ajungă pentru mai multe zile, se duseră la locuința dela moară. Acolo erà să stea la pândă așteptând desfășurarea evenimentelor.

N'a trebuit să aștepte tocmai mult. In adevăr, nourul de praf, despre care adusese vestea țăranul, se apropià într'una de sat, iar ropotul și nechezatul cailor se auzià acum destul de lămurit.

Căpitanul Vârtej părăsì cu băgare de seamă locuința sa și din dosul unei ridicături de pământ, care-l ascundeà privirilor, putù vedeà cum cavaleria dușmană în număr de câteva sute de oameni, se îndreptà spre sat. Un sgomot ce se auzià în văzduh îl făcù să ridice ochii în sus și să vadă cum mai multe aeroplane dușmane se învârteau deasupra satului. „Semne rele" își zise căpitanul cuprins de gânduri triste.

Cavaleriștii dușmani intrară în sat, dădură o raită prin el și după aceea se întoarseră pe acelaș drum, de data aceasta în galopul nebun al cailor.

Căpitanul Vârtej înțelegeà și nu prea această manevră. Dar pe când el își frământà capul, ca să înțeleagă rostul ei, îi ajunse până la ureche un huruit greoiu, înăbușit. Intorcându-și privirile spre partea de unde venià acest sgomot căpitanul Vârtej nu întârziè să se lămurească asupra cauzei lui.

Departe, pe şoseaua mare înaintà încet, apăsat artileria duşmană. Unul după altul, îşi arătau gurile lor lungi din cari vărsau moarte şi prăpăd, tunurile, pe care duşmanul le aduceà într'un scop ce nu erà greu de ghicit.

,,Semne rele'', repetă căpitanul întunecându-se la faţă şi mâhnindu-se adânc în inima sa, că nu poate împiedecà răul, pe care îl bănuià mare şi groaznic.

Şi nu se îndură să-şi părăsească locul său de pândă şi observaţie, până ce nu numără tunurile şi nu-şi dete seama de calibrul şi puterea lor.

,,Zece baterii de câmp!'' îşi zise el, adăogând : ,,pe semne duşmanul şi-a pierdut minţile''.

Amărît şi îndurerat părăsì el ascunzătoarea şi se duse la subterană unde în aşteptarea lui Marioara făcuse totul curat şi în ordine şi aşternuse masa.

Se întristă, însă, mult sărmana fată, când îl văzù pe căpitan că se întoarce aşa de posomorît şi că n'aveà nici o poftă de mâncare.

,,Marioaro'', îi zise căpitanul luându-i mâinile între ale sale, ,,în noaptea aceasta are să se întâmple ceva îngrozitor. Dumnezeu să le vie într'ajutor bieţilor ţărani. Să nu te sperii, însă, dacă auzi bubuitul tunurilor''.

— Lângă d-ta nu mi-e frică de nimeni şi de nimic, răspunse ea strângându-se la pieptul lui.

Intre acestea soarele se duse la culcat, iar cerul îşi aprinse nenumăratele sale făclii. La lumina lor plină de mister căpitanul Vârtej şi Marioara stăteau depănându-şi visele aurite. Prezenţa fetei, curajul ei, veselia sburdalnică ce o arătà, că se găseşte singură cu acela, care îi erà atât de drag şi de scump, goniseră şi din căpitan gândurile triste şi posomorîte.

Noaptea erà caldă şi îmbătată de mirosul plăcut şi sănătos al fânului cosit şi al florilor. Cerul senin, fără nici o pată pe el, iar luna îmbrăcată în cea mai frumoasă mantie de argint lucitor.

In văzduh şi pe pământ domnià o linişte bine făcătoare, o linişte, care îl duce pe om pe aripile melancoliei, atunci când e singur, dar care îl poartă pe aripile dragostei, atunci când e tânăr, plin de viaţă şi când alături de el e o inimă ce simte şi bate la fel cu a lui.

— Ce noapte frumoasă! exclamă căpitanul, trecând mâna în jurul taliei subţire şi mlădioase a Marioarei.

Dar pe când el rostià aceste cuvinte şi plutià pe marea fericirei, un bubuit puternic, ca ieşit de sub pământ îl făcù să sară în sus, par'că ar fi fost mişcat de un şarpe.

Un alt bubuit, încă unul şi după aceea se auzià ca un vuet lugubru, ca răcnetul sugrumat a mii şi mii de fiare sălbatice.

,,Mizerabilii! Sălbaticii!'' strigă el încleştând ameninţător pumnii.

— Ce este? Ce se petrece? întreabă Marioara speriată nu atât de bubuitul ce se auzià, cât de schimbarea ce se făcuse în căpitan.

— Ce să fie? răspunse acesta, duşmanul bombardează satul.

In adevăr, vedeau acum amândoi, cum flăcările începuseră să se ridice

spre cer din casele țărănești cari luaseră foc din cauza obuzelor. Auziau chiar strigăte și gemete.

Da, dușmanul bombardà satul și-l bombardà, fără să fi prevenit pe locuitori, fără să fi dat de veste populațiunei lipsită de apărare, bătrânilor, femeilor și copiilor, ca să-l părăsească înainte de a începe bombardarea. Trăgeau într'un sat a cărui populațiune nu le greșise cu ceva și nu le puteà face nici o împotrivire. Bombele și ghiulelele dădeau foc caselor, dar loviau de moarte și atâția dintre locuitori.

A doua zi, când soarele se înălță pe cer, se cutremură și el însuși de înfățișarea sfâșietoare a satului vesel și zâmbitor, cum îl lăsase în ajun.

Cele mai multe case erau făcute una cu pământul. Altele rămaese cu pereții goi și cu grinzile ce atârnau afară, semănând cu adevărate schelete.

Iar printre dărămăturile ce ardeau încă vedeai ici un bătrân cu un picior și un braț depărtate de corp, colo o femeie tânără strângând la pieptu-i copilul sfâșiat de o bombă.

Din când în când, auziai câte un geamăt slab, câte o plângere înăbușită. Erau cei răniți, la cari firul vieții nu se rupsese încă cu desăvârșire.

Cei ce, ca printr'o minune, scăpaseră cu viață, umblau de colo până colo, năuciți, aproape nebuni.

Da, dușmanul se răzbunase. Satul erà distrus și populația pedepsită, iar unitățile armatei românești care, precum știm, nu existau decât în închipuire, nu cutezară, după cum scrià ceva mai târziu șeful forțelor dușmane, să vină în apărarea satului și să încerce o luptă.

Nu ținea minte căpitanul Vârtej să fi petrecut o noapte mai groaznică decât noaptea în care erà bombardat satul. Fiecare obuz ce pocnià erà ca un glonte ce-l izbià în piept, ca un cuțit ce-i străpungeà inima. Și își frângeà mâinile de durere viteazul ofițer, constatând că nu poate ajutà cu nimic, ca să înfrâneze furia sălbatică și distrugătoare a dușmanului și că trebuie să privească cu brațele încrucișate cum se prăpădește o frumusețe de sat și se omoară atâta lume nevinovată.

Și în desnădejdea sa neputincioasă, îndoiala își făceà loc și îl chinuià amarnic.

„N'ar fi fost, oare, mai bine", își ziceà el în astfel de ceasuri, „să nu fi făcut nimic și să nu fi încercat nici o lovitură?"

Venià apoi glasul conștiinței și-l asigurà că tot ce făcuse el îi erà impus de datoria de Român și de militar și că, prin urmare, n'aveà ce să-și impute. Nu puteà sta cu brațele încrucișate în fața dușmanului, n'aveà voie să privească rece și nepăsător la durerile și suferințele populațiunii, fără să încerce tot ce îi sta în putință pentru a lovì în cei ce erau cauza acestor dureri și nenorociri.

Incă odată, căpitanul Vârtej n'aveà ce să-și impute. Conștiința îi spuneà limpede și deslușit, că el nu-și făcuse decât datoria și că se purtase așa cum e dator să se poarte un bun Român, mai ales când acel Român mai e și militar.

In astfel de chinuri sufletești trecù acea noapte îngrozitoare în care căpitanul nu-și plecă o clipă capul să se odihnească. Prezența Marioarei, pe care o simțià lângă el, pe a cărei mână o ținea mereu între ale sale, îi mai potolià durerea

ce-l sfâșià și strecurà în sufletu-i amărît o rază de speranță. ,,Ești îngerul meu păzitor", îi ziceà căpitanul, strângând-o înduioșat la pieptul său.

Abia spre dimineață amuțì glasul sinistru al tunului. Dușmanul își atinsese ținta : mândru și înfloritor nu rămăsese decât un morman de ruine fu din satul megânde.

Căpitanului i se păreà că vremea trece acum și mai încet. Așteptà o veste din sat. Așteptà să vie ,,micul său erou" și să-i povestească cu deamănuntul tot ce s'a întâmplat. Dar micul erou nu se arătà.

,,Nu cumva și-o fi găsit și el moartea?" își zise căpitanul, și la acest gând ochii i se umplură de lacrimi.

Pierzându-și răbdarea, înaintă cu băgare de seamă în direcțiunea satului. Dar nu făcuse câțiva pași, când ceeace văzù, îl făcù să se întoarcă îndărăt.

Un cordon des și puternic de soldați dușmani încingeà satul, îl strângeà ca într'un cerc de fier. Iar miile de baionete puse la puști luceau în lumina soarelui.

,,Bieții Români !" își zise căpitanul oftând din adânc.

Un ropot de cai îl siliră pe el și pe Marioara să se refugieze în subterană și să-i ascundă cât mai bine intrarea. Erau detașamente numeroase de cavalerie dușmană, cari băteau și răscoliau împrejurimile.

Erà vădit că dușmanii, văzând că nu întâmpină nici o împotrivire și că armata română, de care se speriaseră atâta, nu se arată nicăeri, prinseseră acum curaj și îndrăzniseră să se avânte și în afară din sat.

Acest ropot de cai nu încetă până seara. Numai noaptea aduse liniște și tăcere.

Triști și cu durerea în inimă, stăteau la măsuța lor din subterană căpitanul Vârtej și Marioara.

In deosebi căpitanul erà în prada unui mare sbucium sufletesc. Din mișcările lui nervoase, din contractarea mușchilor feței, din deasa și grăbita clipire a ochilor săi aprinși, înțelegeai că el se găsește din nou în preajma unei mari hotărîri.

După câtăva vreme de astfel de frământare, rupse tăcerea, zicându-i Marioarei : ,,Scumpa mea fetiță, văd că nu mai pot sta aicea, unde nu mai sunt de vreun folos. De aceea, am hotărît să plec. Incotro? Dacă mi-o ajută Dumnezeu, vreau să ajung până la tovarășii mei de arme, până la frontul armatei române. Dacă nu, am să pier pe drum, înmulțind cu încă unul numărul celor căzuți pentru neam și țară. Așa dar, scumpa mea, a sunat și pentru noi ceasul despărțirei".

Acì, Marioara îl întrerupse și aruncându-se la gâtul lui îi zise între lacrimi : ,,Nu, ceasul despărțirii noastre nu va sunà decât odată cu moartea noastră. Eu nu mă mai despărțesc de d-ta și sunt hotărîtă să te însoțesc peste tot. In sat, printre dușmani, eu nu mă mai întorc".

Erà atâta căldură și mai ales atâta energie în aceste cuvinte, încât căpitanul socotì că este de prisos să o contrazică, sfătuind-o să rămână acasă pe lângă părinții ei, și atrăgându-i băgarea de seamă asupra nenumăratelor suferințe ce aveau să îndure și a primejdiilor de cari erau amenințați.

De aceea îi răspunse îmbrățișând-o cu mai mult foc decât vreodată : ,,dacă e așa, facă-se voia lui Dumnezeu, tu vei fi tovarășa mea nedespărțită !"

XXIII.

La drum spre Soare Răsare

Căpitanul Vârtej și Marioara se încinseră cu câte un revolver, luară ceva merinde și folosindu-se de întunericul nopții porniră la drum. Incotro le erà drumul acestor viteji?

,,Inspre Soare-Răsare, înspre Moldova", îi spusese căpitanul iubitei sale tovarășe.

Departe erà țara Modovei de acel sat din fundul Olteniei, de unde plecaseră dnâșii. Un drum lung, dar mai ales un drum cât se poate de primejdios. Toată întinderea pe caie trebuià să o străbată erà acoperită de dușmani, erà prinsă ca într'o rețea, din care nu mai știai cum poți ieșì și scăpà. Puternice garnizoane dușmane erau în toate orașele și satele, patrule numeroase răscoliau drumurile și cărările și sentinele stăteau la toate răspântiile.

Nu puteai face o mișcare, fără ca ea să nu fi fost observată și însemnată de oamenii dușmanului. Te întâlneai cu ei ori încotro ți-ai fi întors privirile, pe orice drum ai fi apucat-o.

In astfel de împrepjrări, erà o îndrăzneală împinsă până la nebunie hotărîrea luată de căpitanul Vârtej, de a pornì din fundul Olteniei, pentru a merge tocmai până la frontul armatei române de pe malurile Siretului. De astfel de hotărîri, de astfel de gesturi, cari pun în uimire, sunt capabili numai acele firi alese, cari din atingerea unui ideal înalt și sfânt își fac ținta supremă a vieții lor.

Viteazul ofițer își zise: ,,Ori ajung până la tovarășii mei de arme, ori pier pe drum". Și când un om își pune problema în felul acesta, când pentru el prețul vieții nu atârnă decât de buna ei întrebuințare, apoi nu e lucru de mirat, ca să-l vedem luând hotărîri, înaintea cărora stăm speriați și nedumeriți.

Cât despre Marioara, ea ar fi socotit ca o adevărată fericire să moară ală-

turi de iubitul ei căpitan, decât să trăiască departe de el. Marioara se simţià fericită că el, alesul inimei sale, consimţise să o ia şi să-l întovărăşească. Ea erà fericită de dovada de dragoste ce o aveà din partea căpitanului și mândră de încrederea ce acesta a arătat în tăria și curajul ei.

Ofiţerul văzuse în ea nu o fiinţă plăpândă, o fată fricoasă, care tremură şi tresare la cel mai slab foșnet, care nu îndrăzneşte să facă un pas, fără a se simţì sprijinită şi ocrotită.

Ofiţerul, scumpul ofiţer, o tratà ca pe o tovarăşe, pe care te poţi bizui, cu care poţi împărtăşì lipsurile și primejdiile și pe lângă care te simţi tu însuţi mai tare și mai curajos.

Gândul acesta o măgulià plăcut pe Marioara și îi umpleà inima de bucurie şi mândrie.

In drumul care erà un calvar de chinuri și suferințe, erau zile întregi, când nu-și puteà amăgì foamea decât cu furnze de arbori și cu rădăcini de ierburi. In ceeace privește somnul și odihna, acestea ajunseseră lucruri ce le erau necunoscute.

Nopţile erau întrebuinţate ca să umble, să mai facă ceva din drum. Iar ziua, ascunși după ceva pietre din vreo vale, sau în vreo scobitură de pământ, stăteau de pază amândoi, căci nici unul din ei nu se îndură să se odihnească, pe când veghià tovarășul său.

Ceeace susţineà, însă, buna dispoziţie a Marioarei și îi întărià curajul, erà, în afară de dragostea ce o hrănià pentru căpitanul Vârtej și fericirea de a se simţì necontenit lângă el, mai erà, zic, și acel fond de tărie și rezistență înăscut în inimile ţăranilor și oţelit prin atâtea veacuri de suferinţi și de viață necăjită. In tăria cu care fata de ţăran îndurà toate lipsurile și ostenelile, în curajul cu care, veselă, zâmbitoare, treceà prin toate primejdiile, găsiai afirmarea forţei de rezistență îngrămădită de moșii și strămoșii ei. Reînvià într'însa acea vigoare rustică, decare sunt legate speranţele de întărire și regenerare ale neamului românesc.

De aceea, nu din partea ei s'ar fi auzit vreun murmur și nu prin gândul ei ar fi putut trece măcar umbra unui sentiment de pocăință pentru gestul ce-l făcuse.

Tovarășul ei, viteazul între viteji căpitanul Vârtej, erà mai isteţ, mai ager şi mai iscusit la minte decât dânsa. El ştià să înlăture mai bine primejdiile de cari le-erà plin drumul, se pricepeà de minune să aleagă locurile unde erau mai adăpostiţi, mai feriţi de privirile străine. De asemenea, în ceeace privește curajul, el erà neîntrecut. Deseori aveà porniri așa de îndrăzneţe, încât trebuià ca Marioara să-l astâmpere, să-l oprească.

Decât, Marioara suportà mai bine decât el oboseala drumului, foametea şi setea. Ea erà neschimbată, aceeaşi în zilele relativ bune, când izbutiau să pună mâna pe ceva mâncare, şi în zilele când n'aveau nimic.

„Marioaro, tu eşti mai tare decât mine", îi ziceà căpitanul în astfel de momente.

— Zi că sunt mai necioplită, d-le căpitan, răspundeà fata modestă şi ruşinoasă, căci ea nu vroià să admită, că ar fi avut ceva calităţi mai mult decât iubitul ei ofiţer.

Dumnezeu, în care ei îşi puseseră toată nădejdea, nu-i părăsì nici în această întreprindere, mai îndrăzneaţă şi mai primejdioasă decât tot ce făcuse până atunci căpitanul Vârtej. El le impuse multe lipsuri, osteneli şi suferinţe, în schimb, însă, îi ferì de a cădeà în mâinile duşamnului.

Sub ocrotirea Lui merseră mereu înainte căpitanul Vârtej şi curagioasa fată de ţăran. Străbătură câmpii nesfârşite, trecură râuri cu ape mari şi turburi, îşi căutară ascunzători prin văi şi prin păduri, ocoliră cu tot dinadinsul şi pe oameni şi satele şi oraşele.

In sfârşit, după multă trudă şi cazná, după un număr lung de zile şi de nopţi, zăriră într'o zi aşa departe în zare o apă ce se întindeà ca un brâu de argint.

„Marioaro", strigă căpitanul Vârtej nebun de bucurie, „Marioaro, vezi apa aceea ce se zăreşte în depărtare? E Siretul, Marioaro, e Siretul, dincolo de care ne aşteaptă mântuirea şi sfârşitul suferinţelor noastre. Acolo e pământul făgăduinţei, căci acolo e Moldova, e pământul, care n'a fost pângărit de duşman. O, de am ajunge odată!" exclamă căpitanul.

Norocul le-a fost credincios până la urmă. In adevăr, în noaptea a doua ei ajunseră la malurile râului. Ultima parte grea ce rămâneà de făcut erà acum să-l treacă şi să poată atinge ţărmul din faţă, dealungul căruia se întinde frontul românesc. Apa erà adâncă, aşa că nu puteà fi vorba de a-l trece cu picioarele. Cu atât mai puţin puteau nădăjduì să găsească vr'o barcă. Şi chiar de s'ar fi găsit! Se trece, oare, aşa de uşor pe faţa descoperită a apei, atunci când mii şi zeci de mii de ochi duşmani veghiau neadormiţi şi spionau orice zgomot şi orice mişcare?

Nu rămâneà decât un singur mijloc: să încerce să-l treacă înnot. Din fericire, atât căpitanul Vârtej cât şi Marioara ştiau să înnoate.

„Dacă e aşa, cu voia lui Dumnezeu înainte", zise căpitanul şi se aruncă cel dintâiu în apă, urmat numaidecât de Marioara.

Duşmanul nu-i auzise şi nu-i văzuse. Iată, trecuseră de jumătatea râului şi din partea aceea nu se observà nici o mişcare.

Când s'au apropiat, însă, de ţărmul, unde erau postate sentinelele române, o voce puternică răsună în întunericul şi în linişțea nopţii.

„Cine-i?" spuneà această voce.

Căpitanul se grăbì să răspundă: „Români, oameni buni". Pe semne, vorbele lui n'ajunseră până la urechia santinelei, căci o clipă după aceasta cei din apă văzură scăpărând o flacără şi auziră detunătura unei puşti.

Atunci căpitanul, dându-şi seama de primejdia în care se găsiau de a fi luaţi drept duşmani şi de a fi împuşcaţi de fraţii lor, făcù o sforţare supremă, ca să se apropie cât mai mult de ţărmul râului, şi după aceea ridicându-se în picioare strigă cât ţi îngăduiau puterile : ,,Nu trage, sunt un ofiţer român scăpat dela duşmani''.

Iar sentinela îşi luă dela ochi arma cu care se pregătià să tragă din nou.

Aşa au putut căpitanul Vârtej şi Marioara să ajungă teferi şi sănătoşi până la frontul românesc după un drum de... nici ei n'ar fi putut spune de câte zile sau mai bine zis de câte nopţi. Tot ce puteau spune, e că erà încă vară şi zile calde, când au pornit, pe când la sosire suflà vântul rece al toamnei.

Războiul se terminase şi se terminase aşa, cum a fost drept să se termine. Duşmanul fu umilit în trufia lui, fu înfrânt şi zdrobit, ţara curăţată de el şi graniţele ei mutate până acolo, unde răsună dulcele graiu românesc.

Cer senin a venit după viscolele turbate, zile de sărbătoare şi de veselie au urmat vremilor de restrişte. Mândrul drapel românesc fâlfâià acum semeţ şi biruitor dela ţărmurile Nistrului până la cele ale Tisei. Românii din regatul cel vechiu şi-au dat mâna cu fraţii lor din Basarabia, din Bucovina, din Ardeal şi din Banat şi au încins hora frăţească a *Unirei*, a unei uniri, care va dăinuì atâta cât soarele va strălucì pe bolta cerească.

Intr'una din aceste zile — o zi de Duminică — în acel sat din fundul Olteniei şi pe care îl cunoaştem aşa de bine, îşi făcù apariţia făcând să răsune pământul sub copitele cailor un escadron de cavalerie. In fruntea lor mergeà colonelul călare pe un cal alb ce vărsà foc prin nări. Alături de el călăreà o fată de o frumuseţe răpitoare.

Figura colonelului, un om foarte tânăr pentru gradul ce-l aveà, exprimà bucurie şi fericire. Şi nu mai puţin senină la faţă erà frumoasa însoţitoare.

Colonelul şi cu escadronul său străbătură în galop satul şi nu se opriră decât la poarta unei case ce se găsià tocmai la celălalt capăt. O scurtă comandă şi escadronul se oprì pe loc.

Colonelul descălecă cel dintâi şi ajută apoi însoţitoarei sale să facă acelaş lucru. Deschise poarta şi intră în curtea casei. Avù, însă, îndată un sentiment de adâncă mâhnire, văzând că în loc de o casă curată, drăguţă, aşa cum o ştià el, găsì o clădire pe jumătate dărâmată, găurită în toate părţile şi fiind par'că gata să se prăbuşească şi ceeace mai rămâneà în picioare dintr'însa.

Ionel, căci la casa ,,micului erou'' se oprise colonelul, văzându-l, recunoscù îndată în acest ofiţer superior cu pieptul plin de decoraţii pe marele său erou, pe viteazul şi iubitul său căpitan Vasile Vârtej.

,,Domnule căpitan'', strigă Ionel transfigurat de bucurie, dar observând că vechiul său tovarăş nu mai purtà galoanele de căpitan, se oprì, se încurcă şi vrând să o dreagă reluă :

,,Domnule co...'' Decât acesta nu-i lăsă timp să sfârşească vorba. Il cu-

prinse în braţe, îl ridică în sus şi îl sărută şi îl îmbrăţişă cu o dragoste mai mare, decât dacă Ionel ar fi fost propriul său copil.

,,Micule erou, drăguţul meu erou, cât sunt de fericit că te văd din nou sănătos şi voinic!"

Alături de Ionel mai erà, însă, cineva care aşteptà cu nerăbdare să poată strânge mâna colonelului, adică a aceluia care fusese căpitanul Vasile Vârtej. Erà mama micului erou, erà acea femeie devotată, acea Româncă admirabilă, care dăduse dovezi aşa de strălucite de abnegaţiune şi de dragoste pentru Ţară.

Iar lângă ea un ţăran în vârstă ca de vreo treizeci şi cinci de ani, ars de soare, uscăţiv şi cu obrajii supţi, dar cu doi ochi, cari scoteau flăcări din ei, se uità înduioşat şi abia reţinându-şi lacrimile la mişcătorul spectacol ce vedeà înainte-i.

Colonelul Vârtej — căci acum nu-i mai putem zice căpitanul Vârtej — strânse cu căldură şi cu un sentiment de admiraţiune mâna mamei lui Ionel exprimându-şi totdeodată neştearsa recunoştinţă pentru tot binele ce-l avusese din partea acestei femei model ca mamă, dar mai ales model ca Româncă.

,,Iată şi tata", îi zise Ionel colonelului, arătând pe ţăranul uscăţiv şi cu obrajii supţi. ,,S'a întors dela războiu cu două răni şi cu două decoraţii', adăugă micuî erou.

— Dacă-i aşa, ne vom îmbrăţişà cu el de două ori, răspunse colonelul foarte fericit, că se regăseşte printre aceşti oameni.

După ce-l strânse la piept şi pe tatăl micului erou, colonelul Vârtej grăì din nou zicând:

,,Acum haideţi cu toţii în faţa Primăriei, pentru că mai avem ceva de făcut"

In faţa Primăriei erà strâns satul întreg, care prinsese repede de veste de sosirea viteazului ofiţer. Şi alergaseră oamenii purtând fiecare câte un steag tricolor şi scoţând urale şi chiote de bucurie.

,,Pentru onor!" comandă colonelul Vârtej, când se duse şi el la locul arătat.

Soldaţii prezintară armele şi se făcù deodată o tăcere solemnă, impunătoare.

In mijlocul acestei tăceri, colonelul scoase dintr'o cutie ce o purtà în buzunar, o decoraţie şi, agăţând-o pe pieptul lui Ionel, îi zise cu o voce care tremurà de emoţiune: ,,Majestatea Sa Regele, care a aflat de purtarea ta vitejească şi de faptele tale de adevărat erou, mi-a dat însărcinarea, pentru care mă simt mândru şi fericit, ca să-ţi remit această decoraţie ca o recunoaştere a vitejeii tale.

,,Micule erou, dă-mi să-ţi strâng mâna şi să te îmbrăţişez în numele armatei române, care e mândră de tine".

Lacrimi curgeau din ochii tuturor la desfăşurarea acestei solemnităţi.

Şi după ce, în faţa soldaţilor, cari prezentau armele, şi în a mulţimei adunate, marele erou îmbrăţişă pe micul erou, şi zise: ,,Scumpul meu, mai am o însărcinare pentru tine. Eşti primit ca elev la Liceul Militar, şi am să viu să te conduc eu însumi după 15 zile".

Ceremonia decorării micului erou se sfârşise, dar nu şi misiunea în sat a colonelului Vasile Vârtej. In adevăr, adresându-se fetei cu care venise în sat, îi

zise : „Şi acum, scumpă Marioară, să mergem şi la părinţii tăi şi să ne îngrijim puţin şi de noi înşine”.

Colonelul Vârtej se îmbrăţişă şi cu aceşti oameni, cari îmbătrâniseră par'că cu zece ani, de când nu-i văzuse. Pe feţele celor doi bătrâni erà întipărită o adâncă durere. Colonelul cam bănuì cauza, mai ales că observă că şi ochii Marioarei erau plini de lacrimi, dar se ferì să-i întrebe chiar acolo în mijlocul atâtor oameni.

Se duse, aşa dar, cu ei la casa lor şi acolo află ceeace îşi închipuise dela început. Anume din cei doi fraţi ai Marioarei, bătrânii primiseră vestea că cel mai mare căzuse într'o luptă de pe Mureş, iar despre celălalt n'aveau nici o ştire.

Colonelul Vârtej împărtăşì cu toată sinceritatea durerea acestor oameni de bine şi plânse împreună cu ei pierderea celor căzuţi în sfântul războiu al unirei neamului.

După ce cu toţii se simţiră ceva mai uşuraţi, colonelul Vârtej grăì din nou zicând : „Am venit să vă cer, ca de acì încolo să mă socotiţi şi pe mine ca pe copilul vostru şi să consimţiţi la căsătoria mea cu Marioara, care vi-e aşa de scumpă vouă, dar care şi mie îmi este nu mai puţin scumpă”.

O lună mai târziu după aceea stăteau în faţa altarului dela biserica din sat, purtând pe cap cununile de căsătorie, colonelul Vârtej şi Marioara. Micul erou, îmbrăcat de data aceasta în uniforma, cu care nu mai ştià cum să se mândrească, de elev al Liceului Militar, erà cavalerul de onoare. Ofiţeri de toate gradele, prieteni şi camarazi de-ai colonelului, veniseră de asemenea să asiste la căsătoria unui erou cu a unei eroine.

Iar preotul, un bătrân gârbovit de ani şi cu o barbă albă, binecuvântând această unire, zise cu glas tremurător :

„Işi unesc soarta doi viteji, cari au binemeritat dela neam şi Ţară. Dar această unire asupra căreia chem din toată inima binecuvântarea Domnului din Ceruri, are încă o deosebită însemnătate. E oraşul care dă mâna satului. E isteţimea şi fineţea orăşenească ce se împreunează cu tăria şi vigoarea ţărănească. E topirea la un loc a sufletului dela oraş cu a celui dela ţară. Deie Dumnezeu, ca din această unire să se nască un suflet românesc, unul singur, curat, harnic şi aducător de vremuri mai bune”.

— S F Â R Ş I T —

